

VERANTWOORDINGSRAPPORTAGE

Herijking Bekwaamheidseisen Leraar

ACb

cnv

FOV
Federatie van
Onderwijsgezichten

Platform
vvo

BEROEPSVERENIGING
OPLEIDERS
MBO

Vormgeving en illustraties door Mark Hektor Art / www.markhektor.com

Inhoudsopgave

Voorwoord	8
Management samenvatting	10
Proces	10
Inhoudelijke uitgangspunten	10
Belangrijkste wijzigingen	10
Rationale start- en vakbekwaam	12
Uitvoeringstoets en feedback	13
Leeswijzer	15
Deel 1: Inrichting van het project	16
1. Inleiding	18
2. Doelstelling	21
3. Aanpak	24
3.1 Rolverdeling binnen het project	25
Opdrachtgever: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	25
Opdrachtnemers: Samenwerkende lerarenorganisaties	25
Projectteam	25
Penvoerder: AOb	26
Stuurgroep	26
Ambtelijke projectgroep	26

Denktank van leraren	26
Stakeholdersgroep	26
3.2 Plan van aanpak	28
4. Kaders	30
4.1 Inhoudelijk kader	31
4.2 Procesmatig kader	36
4.3 Wettelijk kader	42
4.4 Wetenschappelijk kader	44
Deel 2: Proces en opbrengsten	50
5.1 Aanpassingen plan van aanpak gedurende het proces	52
5.2 Bijeenkomsten en raadplegingen van leraren	52
Raadplegingen fase 1 en 2	54
Raadplegingen 3	56
Sessies met achterban van beroepsorganisaties	58
Enquête onder leraren	58
5.3 Bijeenkomsten en raadplegingen van de denktank	62
Sessie 1	62
Sessie 2 en 3	64
Sessie 4	64

Sessie 5	66
5.4 Bijeenkomsten en raadplegingen stakeholders	66
Sessie 1	68
Sessie 2	68
Sessie 3	70
5.5 Verlenging van het traject	70
Verzoek tot verlenging	72
Gezamenlijke schrijfsessie denktank en stakeholders 15 mei 2025	72
6. Uitvoeringstoets en feedback	74
6.1 Uitvoeringstoets maart 2025	74
Reactie denktank	76
6.2 Uitvoeringstoets juni 2025 - schriftelijke reflectie van stakeholders op het eindproduct	76
Gezamenlijke lerarenopleidingen ADEF, LOBO en ICL	76
PO-raad	82
VO-raad	84
MBO-raad	86
Inspectie van het Onderwijs	86
Bijlage 1: Overzicht geraadpleegde bronnen en literatuur	90
Bijlage 2: Evaluatie huidige bekwaamheidseisen	96
Bijlage 3: Tweede concept herijking bekwaamheidseisen	112
Bijlage 4: Vragenlijst enquête	130
Bijlage 5: relevante artikelen uit WPO, WVO, WEC en WEB	136
Bijlage 6: Waarderingskaders Inspectie van het Onderwijs	150

Bijlage 7: Beschrijving dublindescriptoren bachelor en master	156
Bijlage 8: Opdrachten extra schrijfsessie 15 mei 2025	160
Bijlage 9: Colofon	166

Voorwoord

Voor u ligt de verantwoordingsrapportage voor de herijking bekwaamheidseisen leraren. Dit resultaat is tot stand gekomen dankzij de waardevolle inbreng van velen. Onze dank gaat uit naar iedereen die op welke manier dan ook heeft meegedacht, degenen die hun locatie beschikbaar stelden voor raadplegingen en alle betrokkenen die bijdroegen aan de communicatie rond de werksessies, raadplegingen en enquête. Uw inzet en betrokkenheid hebben dit rapport mogelijk gemaakt.

We vroegen een speciaal voor dit traject ingestelde denktank van leraren te dromen over waar het advies herijking bekwaamheidseisen toe zou kunnen leiden;

"In onze droom zorgt dit advies ervoor dat wij, leraren, regie nemen over ons vak. We zijn ons daarbij bewust van onze rechten en plichten, en van de grote verantwoordelijkheid die we dragen. De leerling staat centraal, en we geven met passie les, omdat we weten: wat wij doen, maakt verschil.

We zien doorgroeimogelijkheden die voor álle leraren toegankelijk zijn, in een systeem waarin bekwaamheid vooropstaat. We dromen van een toekomst waarin startende leraren de begeleiding krijgen die ze nodig hebben, en waarin zorgen worden gedeeld – zodat niemand er alleen voor staat.

Elk jaar nemen we samen de tijd om stil te staan bij onze bekwaamheid: we bespreken, bekijken en ontwikkelen. Bekwaamheid is geen individueel traject meer, maar een gezamenlijke verbetercultuur waarin we samen verantwoordelijkheid nemen voor ons vak.

En over zes jaar? Dan ligt de volgende herijking al klaar – voortdurend aangescherpt door het hele onderwijsveld."

Wij zijn de leden van de denktank bijzonder dankbaar voor hun onmisbare bijdrage aan dit advies. Met hun expertise, toewijding en kritische blik hebben zij in alle fasen van het proces meegeschreven, meegedacht en meegemaakt wat nodig is om tot een breed gedragen herijking van de bekwaamheidseisen te komen. Hun betrokkenheid en visie hebben dit advies sterker gemaakt maar er ook voor gezorgd dat het beschreven is vanuit de praktijk van de leraar zelf.

Management samenvatting

Proces

Het Ministerie van OCW heeft de gezamenlijke lerarenorganisaties, zijnde, de AOb, CNV, FvOv, Platform VVVO en BVMBO, de opdracht gegeven de bekwaamheidseisen voor leraren in het po, vo en mbo te herijken. Het advies van de herijkte bekwaamheidseisen is tot stand gekomen na een intensief proces van anderhalf jaar. Bij dit proces zijn een kleine 6000 leraren betrokken via een denktank van leraren, online en fysieke bijeenkomsten en een enquête. Daarnaast is er gedurende het proces intensief overleg gevoerd met een brede groep van stakeholders, waaronder een vertegenwoordiging van schoolbesturen, lerarenopleidingen, ouders en leerlingen.

Inhoudelijke uitgangspunten

In de eerste fase van het project is, onder andere op basis van de evaluatie van de (werking van) de huidige bekwaamheidseisen, een inhoudelijk kader opgesteld waarvan de volgende uitgangspunten richtinggevend zijn geweest voor het proces:

- Alle leerlingen bediend: alle groepen van leerlingen en studenten moeten kunnen rekenen op leraren die goed toegerust zijn voor het lesgeven aan hun specifieke doelgroep.
- Meer aandacht voor toerusting van leraar op verschillende doelgroepen: een leraar is aan het einde van de opleiding startbekwaam om aan alle doelgroepen les te geven waar de bevoegdheid op van toepassing is. De ontwikkeling van start- naar vakbekwaam vindt plaats na de opleiding en vindt alleen plaats voor de doelgroep waar de leraar daadwerkelijk les aan geeft.
- Aanbrengen niveauduiding 'startbekwaam' en 'vakbekwaam': de eisen worden, waar mogelijk, geduid in start- en vakbekwaam. Daarmee wordt de doorlopende leerlijn van leraren duidelijker geschetst.
- Nadere uitwerking vakinhoudelijke bekwaamheid per type leraar en vak/domein: er wordt gespecificeerd wat een leraar moet kennen en kunnen op het punt van vakinhoudelijke bekwaamheid, gerelateerd aan de kerndoelen en/of de

eindtermen voor het vak/domein waarvoor hij/zij wordt opgeleid.

- Breedte van inzetbaarheid waar mogelijk behouden - alleen bekwaamheidsgebied toevoegen indien huidige bekwaamheidseisen voor een doelgroep tekortschieten: een nieuwe set bekwaamheidseisen wordt alleen toegevoegd als de huidige sets een of meerdere doelgroepen onvoldoende bedienen, zoals de groepsleraar 12+.

Belangrijkste wijzigingen

- Duidelijkere specificaties per doelgroep: Er zijn gedetailleerdere bekwaamheidseisen geformuleerd voor verschillende doelgroepen, zoals het jonge kind, het speciaal onderwijs, en beroeps/praktijkgericht onderwijs.
- Nieuw bekwaamheidsgebied voor Groepsleraar 12+: Er is gebruik gemaakt van de wettelijke mogelijkheid om een nieuw bekwaamheidsgebied toe te voegen aan het stelsel. Hiermee is tegemoet gekomen aan de behoefte vanuit het veld om leraren op te leiden en bevoegd te maken om meerdere vakken te kunnen geven aan leerlingen in het praktijkonderwijs, vso dagbesteding en arbeid, onderbouw vmbo basis/kader, onderbouw vso vervolgonderwijs en studenten in mbo 1 is een bekwaamheidsgebied beschreven. Naast de groepsleraar po die is opgeleid om les te geven aan leerlingen tot 12 jaar, wordt de groepsleraar 12+ specifiek opgeleid om meerdere vakken te kunnen geven aan leerlingen en studenten die ouder zijn dan 12 jaar. Ons advies is dat de huidige bevoegdheden vanuit de pabo, eerste en tweedegraads lerarenopleidingen voor deze doelgroepen in stand blijven en de groepsleraar 12+ aanvullend hierop kan worden ingezet.
- Concretisering van eisen: De eisen zijn specifieker gemaakt zodat lerarenopleidingen en scholen gericht kunnen opleiden en professionaliseren.
- Toevoeging van professionele bekwaamheid: Naast de vakinhoudelijke, didactische en pedagogische bekwaamheid is een vierde bekwaamheid toegevoegd: de professionele bekwaamheid. Hierin zijn onder andere de eisen beschreven van over het reflectief en onderzoekend handelen.
- Duiding niveau van start- en vakbekwaamheid: De huidige eisen kennen geen niveau-duiding. Deze duiding is toegevoegd om de bekwaamheidseisen beter bruikbaar te maken in de praktijk.

Rationale start- en vakbekwaam

Bij de beschrijving van de bekwaamheidseisen is gebruik gemaakt van de hieronder beschreven rationale voor het onderscheid tussen start- en vakbekwaam en de specificering daarvan voor het lesgeven aan doelgroepen.

Rationale start- en vakbekwaam

Het uitgangspunt is dat elke leraar – ook de startende leraar – de kennis en vaardigheden moet hebben om effectief les te kunnen geven aan alle leerlingen waartoe de leraar is opgeleid. De lat voor de kwaliteit van de leraar wordt niet verlaagd.

Vakbekwaamheid betreft de aspecten van inhoudelijke, didactische, pedagogische en professionele bekwaamheid die oefening en ervaring vragen, namelijk het hanteren van een breed handelingsrepertoire dat de leraar in staat stelt om autonomer te kunnen handelen in complexere onderwijssituaties. Deze drie aspecten zijn als volgt gedefinieerd:

- *Breed handelingsrepertoire van de leraar:* het geheel aan didactische, pedagogische, inhoudelijke en organisatorische strategieën, methoden en interventies waarover een leraar beschikt en flexibel/geïntegreerd inzet om effectief in te spelen op uiteenlopende onderwijsbehoeften en leersituaties.
- *Meer autonoom gedrag van de leraar:* de mate waarin een leraar zelfstandig, weloverwogen en professioneel keuzes maakt en handelt binnen het onderwijsproces, gebaseerd op eigen expertise, ervaring en reflectie zonder voortdurende directe begeleiding of sturing nodig te hebben of te vragen.
- *Complexere onderwijssituaties:* in hogere mate tegemoetkomen aan de individuele leerbehoeften van leerlingen in onderwijssituaties waarin sprake is van grotere variatie of uitdaging, zoals een heterogene leerlingpopulatie, meervoudige onderwijsdoelen, sociale- of gedragsproblemen, onverwachte veranderingen of de noodzaak om onderwijs op maat te bieden binnen beperkte middelen en tijd.

Rationale voor doelgroepen: basale en specialistische kennis en vaardigheden

Om de hierboven beschreven rationale toe te kunnen passen voor de verschillende doelgroepen binnen een bekwaamheidsgebied, is bepaald dat een startbekwame leraar over basale kennis en vaardigheden m.b.t. de doelgroep dient te beschikken en een vakbekwame leraar specialistische kennis en vaardigheden:

- Basale kennis en vaardigheden m.b.t. een specifieke doelgroep betreffen (o.a.) kennis van de kenmerken en onderwijsbehoefte van de doelgroep en een globaal beeld van een passende inhoudelijke, pedagogische en didactische aanpak.
- Specialistische kennis en vaardigheden m.b.t. een specifieke doelgroep betreffen (o.a.) diepgaande kennis van de kenmerken, ontwikkeling en onderwijsbehoefte van de doelgroep en het autonoom kunnen hanteren en ontwikkelen van een breed handelingsrepertoire dat goed aansluit bij de doelgroep en de complexere onderwijssituatie.

Uitvoeringstoets en feedback

Leraren

De denktank van leraren heeft positief geoordeeld over de herijkte bekwaamheidseisen. Ze zien de herijkte eisen als voldoende consistent, dekkend en uitvoerbaar. Wel geven ze de volgende twee aandachtspunten mee:

- Er is een risico dat zowel startende als vakbekwame leraren worden overvraagd. De denktank gaf aan dat de eisen weliswaar wenselijk zijn, maar niet altijd realistisch in de huidige context. Ze wijzen op de noodzaak voor voldoende en gerichte ondersteuning door opleiding en werkgever.
- De uiteindelijke keuze om eisen die in de eerste versies voor het lesgeven aan specifieke doelgroepen waren beschreven, toch te formuleren op een algemener niveau (bekwaamheidsgebied of algemene eisen) maakt dat de eisen in de definitieve versie minder concreet zijn toegespitst op de specifieke onderwijsbehoeften van verschillende doelgroepen. Des te crucialer is de ontwikkeling van start- naar vakbekwaam voor het lesgeven aan de doelgroepen waar men in de praktijk ook daadwerkelijk les aan geeft.

Stakeholders

De stakeholders zijn unaniem positief over invoeren van de niveau-aanduiding van start- en vakbekwaam. Door de geïntegreerde weergave is een logische doorlopende leerlijn mogelijk. Ze geven echter ook aan dat verschil tussen start- en vakbekwaam in hun ogen niet altijd even duidelijk en consistent is doorgevoerd. Daarnaast wijst een aantal stakeholders op het risico dat de niveau-aanduiding de indruk wekt dat de eisen aan startbekwaamheid zijn verlaagd en vragen zich af of de eisen voor vakbekwaamheid realistisch zijn. De Inspectie van het Onderwijs wijst op het risico dat de vakbekwaamheid buiten beeld kan raken zonder wettelijke verankering en georganiseerde beroepsgroep.

Stakeholders zijn positief over de concretisering van de eisen, maar vinden de eisen nog steeds niet altijd voldoende concreet. De vertegenwoordigers van de lerarenopleidingen vinden een aantal eisen onvoldoende toetsbaar geformuleerd. Daarnaast vinden stakeholders de eisen onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd en wijzen ze erop dat de eisen mogelijk onvoldoende toekomstbestendig zijn.

Tot slot wijst de inspectie op het risico dat de overplaatsing van vakdidactiek naar de vakinhoudelijke bekwaamheid ertoe kan leiden dat er onvoldoende aandacht voor vakdidactiek is in routes waarin de vakinhoudelijke bekwaamheid als voldoende aanwezig beschouwd. Dit kan tot gevolg hebben dat de vakdidactiek in deze routes (zoals pdg, eenjarige ulo's, de kopopleiding, de educatieve minor/module en ZiB vo) onterecht niet meer of onvoldoende aan bod komt.

Wat betreft het proces hebben de vertegenwoordigers van de opleidingen en van de werkgevers aangegeven dat ze er moeite mee hebben dat ze geen gelijkwaardige rol aan de (beroepsgroep van) leraren en slechts een adviserende rol hebben. Ze zouden graag eerder intensief betrokken zijn geweest bij het proces.

Leeswijzer

Het advies voor de herijking van de bekwaamheidseisen leraren bestaat uit twee delen:

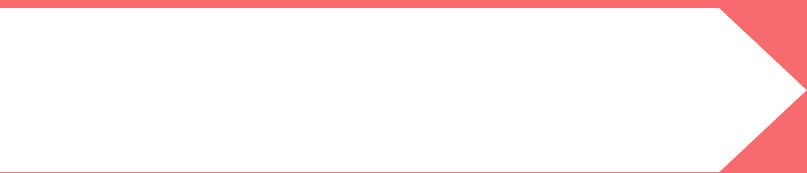
1. Inrichting van het project
2. Proces en opbrengsten

Het eerste deel van het rapport (hoofdstukken 1 t/m 4) beschrijft de inrichting van het project: de inleiding (hoofdstuk 1), de doelstelling (hoofdstuk 2), de aanpak (hoofdstuk 3) en de gebruikte kaders (hoofdstuk 4).

Het tweede deel van het rapport (hoofdstukken 5 en 6) beschrijft het daadwerkelijk doorlopen proces en de opbrengsten uit de verschillende groepen en fasen: raadpleging van leraren, de denktank van leraren, de enquête onder leraren en de raadpleging van de stakeholders. Afsluitend wordt de afronding van het proces beschreven. Per fase wordt beschreven welke stappen zijn genomen en wat dit heeft opgeleverd. Dit dient als verantwoording voor de gemaakte keuzes en het uiteindelijke advies.

Het definitieve advies voor de herijking van de bekwaamheidseisen voor leraren is als apart document beschikbaar gesteld.

Deel 1: Inrichting van het project

1. Inleiding

De bekwaamheidseisen zijn de wettelijke set aan eisen die beschrijven wat een leraar in het primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs moet kennen en kunnen om (vak)inhoudelijk-, didactisch- en pedagogisch bekwaam te zijn. Een leraar is bevoegd om les te geven als is aangetoond dat de leraar aan deze eisen voldoet.

Bekwaamheidseisen worden door lerarenopleidingen gebruikt om het curriculum vorm te geven en door leraren en hun werkgevers om het gesprek over bekwaamheidsonderhoud en professionalisering te voeren.

Het proces van herijking is wettelijk vastgelegd in de verschillende sectorwetten. In de WPO (art. 32a), WVO (art. 7.10), WEC (art. 32a) en WEB (art. 4.2.3) is dit als volgt verwoord:

‘Bij algemene maatregel van bestuur worden bekwaamheidseisen voor leraren gesteld. De bekwaamheidseisen zijn gericht op het handelen in het onderwijsleerproces, het algemeen professioneel handelen en het werken binnen een onderwijsorganisatie. Zij omvatten in elk geval voorschriften op het gebied van: a) pedagogisch-didactische kennis, inzicht en vaardigheden en b) vakbekwaamheid. De bekwaamheidseisen kunnen worden onderscheiden naar schoolsoort en naar samenhangende leerjaren. Zij worden in elk geval specifiek vastgesteld voor de periode van voorbereidend hoger onderwijs. Onze Minister stelt ten minste eenmaal in de zes jaren een beroepsorganisatie die hij vanuit het oogpunt van beroepskwaliteit representatief acht voor onderwijspersoneel, in de gelegenheid hem een voorstel te doen over ongewijzigde handhaving of wijziging van de bekwaamheidseisen. Uit het voorstel blijkt in hoeverre het voorstel ook steun geniet van een vertegenwoordiging van bevoegde gezagsorganen, van ouders en van leerlingen.’

De bekwaamheidseisen staan opgenomen in het [besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel](#), als onderdeel van de Wet Beroepen in het Onderwijs (Wet BIO).

In 2022 is in de werkagenda van de ministers, opgesteld in overleg met onderwijspartijen die zowel leraren als besturen en opleidingen vertegenwoordigen, het volgende afgesproken:

“De aanstaande herijking van de bekwaamheidseisen wordt opgepakt in samenhang met de aanpak van de knelpunten in het stelsel en de ontwikkeling van het beroepsbeeld dat de gezamenlijke lerarenorganisaties¹ zijn gestart. Dit proces van herijking van de bekwaamheidseisen wordt vormgegeven met ten minste deze vertegenwoordigers van de beroepsgroep onderwijspersoneel om medio 2023 te komen tot een proces (organisatievorm, ondersteuning, werkwijze, en de kaders van het advies) voor het advies aan de ministers. Van dat proces maakt in ieder geval deel uit dat lerarenorganisaties advies vragen aan de werkgevers, lerarenopleiders/ opleidingen en andere deskundigen (waaronder vertegenwoordigers van ouders en leerlingen).”

In december 2022 is dit als volgt geconcretiseerd:

“De vak- en beroepsorganisaties² worden door OCW in staat gesteld om met een advies voor de herijking bekwaamheidseisen te komen. Voorjaar 2023 (Q1) is het proces gereed en daarna kan de daadwerkelijke advisering starten.”

Het ministerie van OCW heeft voor de uitvoering van dit traject subsidie verstrekt aan de vak- en beroepsorganisaties AOb, CNV, FvOv, BVMBO en Platform VVVO om te komen tot een herijkingsadvies.

¹ AOb, CNV Onderwijs, FvOv, Lerarencollectief, Platform VVVO en BVMBO

² AOb, CNV Onderwijs, FvOv, Lerarencollectief, Platform VVVO en BVMBO

2. Doelstelling

De doelstelling voor deze herijking was als volgt geformuleerd:

“Komen tot een door de beroepsgroep van leraren in het po, (v)so en mbo gedragen herijking van de bekwaamheidseisen en (beschrijving van) bekwaamheidsgebieden, afgestemd met belanghebbenden en aansluitend op het beroepsbeeld van de leraar po, vo en mbo, waarbij voldoende rekenschap wordt gegeven van belangrijke signalen uit het veld over de (werking van de) huidige bekwaamheidseisen.

Uitgangspunt hierbij is dat een lerarenopleiding iemand binnen de reguliere opleidingsduur kan opleiden tot startbekwame leraar voor de doelgroepen en de onderwijssectoren waar de leraar na het succesvol doorlopen van zijn opleiding bevoegd mag lesgeven. De set van bekwaamheidseisen draagt er zoveel mogelijk aan bij dat de leerlingen aan wie wordt lesgegeven een zo ononderbroken mogelijk doorlopende leerlijn kunnen volgen en zich optimaal kunnen ontwikkelen.”

Daarnaast bleef de doelstelling zoals toegepast bij de herijkingsronde die aan deze rond vooraf ging, ook in deze ronde van even grote waarde:

“Het doel van de herijking

De beroepsbeschrijving en de bekwaamheidseisen die de uitkomst zijn van het proces van herijking, dienen een vierledig doel:

- Ze moeten het leren van de leerling bevorderen.*
- Ze moeten de kwaliteit van de leraar bevorderen.*
- Ze moeten de kwaliteit van de opleiding en de verdere ontwikkeling van de leraar bevorderen.*
- Ze moeten de toestroom naar en het behoud binnen de beroepsgroep bevorderen.*

De herijking moet duidelijk maken wat de leraar tot een goede leraar maakt. In het verlengde daarvan moet het proces van herijking ertoe bijdragen dat gegarandeerd kan worden dat leerlingen les krijgen van goede en bevoegde leraren. Ook moet het proces ertoe bijdragen dat leraren de bescherming hebben dat zij het vak geven waarvoor zij bevoegd en bekwaam

zijn. Deze doelen zijn richtinggevend voor het proces van herijking en moeten tot uitdrukking komen in de kwaliteit van het eindproduct.”

Beoogd resultaat

Afgesproken is dat het proces leidt tot een voorstel aan de minister met:

A. Beschreven bekwaamheidsgebieden, waarin minimaal de wettelijk vastgestelde bekwaamheidsgebieden zijn beschreven

Hierbij wordt uitgegaan van de huidige indeling in 3 typen leraar (leraar po – vo – vho) en wordt rekening gehouden met uitkomsten uit de onderzoeken over bevoegdheden van de lerarenorganisaties, de opbrengsten van de onderzoeken vanuit de Landelijke Werkgroep Bevoegdheden naar de bekwaamheid voor het beroepsgericht vmbo en de groepsleraar 12+ en andere relevante onderzoeken en het gezamenlijke beroepsbeeld leraar po-vo-mbo.

B. Per bekwaamheidsgebied: beschreven bekwaamheidseisen

De bekwaamheidseisen beschrijven de minimumeisen voor een startbekwame leraar binnen het bekwaamheidsgebied die voldoende richtinggevend zijn voor inrichting van de lerarenopleidingen¹. Binnen een bekwaamheidsgebied kan onderscheid worden gemaakt tussen de eisen aan het lesgeven aan verschillende leeftijdsgroepen en onderwijssoorten, indien dit helpend is om op te leiden tot een goede startbekwame leraar. Zo kan de pabo opleiden voor het lesgeven aan leerlingen in groep 1 t/m 8, het vso en pro waarbinnen aparte eisen zijn beschreven voor het lesgeven aan het jonge kind en aan het oudere kind.

Een startbekwame leraar moet in beginsel aan alle beschreven eisen voldoen om bevoegd te zijn voor dit bekwaamheidsgebied.

¹ In 2013 heeft de Onderwijsraad over de toenmalige Bekwaamheidseisen geschreven: ‘Om richtinggevend te zijn voor een lerarenopleiding is een zekere mate van concreetheid nodig. In de huidige set van bekwaamheidseisen blijkt deze concreetheid onvoldoende’. Het is goed hier ook bij deze herijking alert op te zijn.

3. Aanpak

3.1 Rolverdeling binnen het project

Opdrachtgever: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is opdrachtgever van de herijking bekwaamheidseisen. Gedurende het traject heeft de projectleiding elk kwartaal schriftelijke en mondeling verantwoording afgelegd aan de opdrachtgever over zowel inhoud als projectvoortgang.

Opdrachtnemers: Samenwerkende lerarenorganisaties

De Algemene Onderwijsbond (AOB), CNV, Beroepsvereniging MBO (BVMBO), het Platform Vakinhoudelijke Verenigingen Voortgezet Onderwijs (Platform VVVO) en de Federatie van Onderwijsvakorganisaties (FvOv) hebben de herijking van de bekwaamheidseisen in opdracht van het Ministerie van OCW uitgevoerd. Deze organisaties vertegenwoordigen samen tot ongeveer 170.000 leraren in het po, vo en mbo.

Projectteam

Het projectteam bestond uit de projectleider, de procesbegeleider, de projectondersteuner en een financieel expert en inhoudelijk expert van de AOB (vanwege het penvoerderschap). De projectleider, ondersteund door het projectteam, was verantwoordelijk voor de uitvoering van de activiteiten:

- het analyseren van materiaal, input en kaders
- het voorbereiden en voorzitten van de vergaderingen met stuurgroep en ambtelijke projectgroep
- het inhoudelijk en logistiek voorbereiden en plannen en het leiden van de sessies met leraren, denktank en stakeholders (ophalen input & feedback)
- het verwerken van de input tot concepten en eindproducten
- het maken van de tussenrapportages en overleg met OCW daarover contact houden met stakeholders gedurende het proces

Penvoerder: AOb

De AOb was penvoerder van dit project. Dat betekent dat de AOb verantwoordelijk was voor het formele proces rondom de uitvoering van het project, in samenwerking met de samenwerkende lerarenorganisaties. Concreet hield dit in dat de AOb het projectteam heeft samengesteld en aangestuurd, de voortgang heeft bewaakt en toezag op een correcte besteding van de subsidie. Daarnaast was de AOb eindverantwoordelijk voor het opstellen en indienen van de eindverantwoording, zowel inhoudelijk als financieel, aan het ministerie van OCW, dat in dit project zowel opdrachtgever als subsidieverstrekker is.

Stuurgroep

De voorzitters van de vijf deelnemende lerarenorganisaties vormden samen de stuurgroep. De stuurgroep was eindverantwoordelijk voor zowel het proces als het op te leveren advies. De stuurgroep heeft in gezamenlijkheid de besluiten hierover genomen.

Ambtelijke projectgroep

De ambtelijk ondersteuners, adviseurs danwel beleidsmedewerkers van de vijf deelnemende lerarenorganisaties vormden samen de ambtelijke projectgroep. Alle besluitvorming in de stuurgroep is eerst door projectleider en procesbegeleider voorbesproken in de ambtelijke projectgroep en met advies vanuit deze groep voorgelegd aan de stuurgroep. Leden van de ambtelijke projectgroepen hebben ondersteund bij de sessies met leraren en de denktank van leraren, de enquête opgesteld, uitgevoerd en geanalyseerd en feedback gegeven op conceptversies.

Denktank van leraren

In het traject is een denktank van 45 leraren aangesteld waarin alle typen leraar in het regulier en speciaal onderwijs van het po, vo en mbo vertegenwoordigd waren. De denktank bestond uit leraren die ten tijde van herijking actief voor de klas

stonden. De denktank is gedurende het gehele proces betrokken om vanuit de eigen expertise en de inbreng van hun achterban op het gehele traject van de herijking mee te denken en te adviseren, zowel praktisch als inhoudelijk.

De denktank is gedurende het proces vijf keer voltallig bij elkaar gekomen. Daarnaast heeft een afvaardiging van de denktank deelgenomen aan een extra geplande bijeenkomst aan het einde van het traject.

Stakeholdersgroep

In de stakeholdersgroep hebben de volgende partijen deelgenomen:

- PO-Raad
- VO-Raad
- MBO-Raad
- Vereniging Hogescholen (VH)
- Universiteiten van Nederland (UNL)
- Algemeen Directeurenoverleg Educatieve Faculteiten (ADEF)
- Landelijk Overleg Lerarenopleiding Basisonderwijs (LOBO)
- Universiteiten van Nederland - Interdisciplinaire Commissie Lerarenopleidingen (UNL-ICL)
- Academie Vakvereniging Schoolleiders (AVS)
- Ouders en Onderwijs (O&O)
- Landelijk Actie Komitee Scholieren (LAKS)
- Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs (JOBmbo)
- Inspectie van het Onderwijs
- Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO)
- Diverse wetenschappelijke experts
- Diverse inhoudelijke experts

De stakeholders hadden in het traject een adviserende rol. In alle fasen van het proces hebben ze advies gegeven. Dit betrof zowel de evaluatie van de huidige eisen als het conceptadvies en de uitvoeringstoets.

Aanvankelijk zouden de stakeholders op drie momenten in het proces bevroegd worden. Verschillende stakeholders, waaronder de vertegenwoordigers van de opleidingen en de sectorraden, gaven gedurende het proces echter aan deze betrokkenheid te summier te vinden. In overleg met het ministerie van OCW is hun betrokkenheid gedurende de verschillende fasen van de herijking daarom uitgebreid met extra bijeenkomsten, schriftelijke reactiemogelijkheden en overleg met de projectleiding.

3.2 Plan van aanpak

Het proces van de herijking van de bekwaamheidseisen is verlopen via de volgende fasen:

A. Opstart – november 2023 t/m juli 2024

Aanstellen van de leraren denktank, betrekken van stakeholders, opstellen van project- en communicatieplan, opstellen projectkaders, opstellen plan voor raadplegingen, uitvoeren van de evaluatie van de huidige bekwaamheidseisen (evaluatie deels uitgevoerd in fase B).

B. Ophalen input - september t/m november 2024

Raadplegingen onder leraren en stakeholders via live en online bijeenkomsten, een enquête en schriftelijke reactiemogelijkheden.

C. Verwerken input - december 2024 t/m februari 2025

Opstellen conceptadvies, afstemming met betrokkenen en actieve achterban.

D. Afronding - maart t/m april 2025, later verlengd tot september 2025

Opstellen definitief advies, uitvoeringstoets, opstellen verantwoordingsrapportage, aanbieden aan Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Vanwege de wens van ADEF, LOBO en ICL om het onderscheid tussen start- en vakbekwaamheid en de doelgroepsspecifieke eisen concreter en consequenter door te voeren in de versie die in maart 2025 is gepresenteerd, is het traject met instemming van OCW verlengd. De verlenging bestond uit twee aanvullende activiteiten: een gezamenlijke schrijfsessie waarin vertegenwoordigers van stakeholders en een afvaardiging van leden van de denktank gezamenlijk de bekwaamheidseisen op de betreffende punten hebben aangescherpt en de mogelijkheid voor stakeholders om hun achterban hierover te informeren en om reactie te vragen.

4. Kaders

In de opstartfase zijn vier kaders opgesteld die gebruikt zijn bij het proces:

1. Het inhoudelijk kader beschrijft de ontwerpkeuzes die leidend waren in deze herijking van de bekwaamheidseisen.
2. Het procesmatig kader beschrijft de analyse van de totstandkoming van de bekwaamheidseisen sinds 2006 om inzicht te hebben in de keuzes die toen gemaakt waren.
3. Het wettelijk kader beschrijft met welke wet- en regelgeving we in het proces rekening moesten houden en we daarom ook betrokken hebben bij dit proces.
4. Het wetenschappelijk kader beschrijft het wetenschappelijk onderzoek dat leidend is voor het raamwerk waarmee de bekwaamheidseisen zijn geordend en de inhoudelijke prioritering van de bekwaamheidseisen zelf.

4.1 Inhoudelijk kader

Het inhoudelijk kader beschrijft de ontwerpkeuzes die leidend waren in deze herijking van de bekwaamheidseisen. We hebben ons hierbij gebaseerd op verschillende onderzoeken, adviezen en voorafgaand beleid m.b.t. de werking van de huidige bekwaamheidseisen en op onze eigen evaluatie hiervan.

Essentie van het beroep leraar verankerd

Uitgangspunt voor de herijking is dat de essentie van het beroep voor alle leraren gelijk is, zoals beschreven in het beroepsbeeld leraar po, vo, (v)so, mbo (AOB, CNV Onderwijs, FvOv, BVMO, Platform VVVO (2024); de leraar draagt kennis en vaardigheden over aan de leerling, de leraar is expert in het omgaan met leerlingen en de leraar zorgt voor een veilige en stimulerende plek om te leren. De essentie wordt weergegeven volgens de driedeling van vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische bekwaamheid, met een toevoeging van een vierde categorie, namelijk de professionele bekwaamheid van de leraar.

De huidige bekwaamheidseisen zijn ook volgens dit principe ingericht; er wordt uitgegaan van een grote gemeenschappelijke basis die voor alle bekwaamheidsgebieden (en de daarbij horende doelgroepen) gelijk is. Er is slechts beperkt sprake van verdieping binnen een bepaald bekwaamheidsgebied. Het streven naar de gemeenschappelijkheid kan ten koste gaan van specifieke doelgroepen die gebaat zijn bij specifieke begeleiding en van de aandacht voor specifieke (vaak vakinhoudelijke of vakdidactische) kennis van de leraar die voor de leerprestaties van alle leerlingen van groot belang kunnen zijn. Het is daarom van belang om de grenzen van deze gemeenschappelijke basis scherp te bewaken.

Alle leerlingen bediend

Uitgangspunt voor de herijking van bekwaamheidseisen is dat alle groepen van leerlingen en studenten kunnen rekenen op leraren die goed toegerust zijn voor het lesgeven aan hun specifieke doelgroep. De essentie van het beroep is voor alle leraren gelijk, maar hoe een leraar dit effectief in de praktijk brengt verschilt per doelgroep waaraan de leraar lesgeeft. De leraar moet in elk geval in staat zijn om aan te sluiten bij de belevingswereld van de doelgroep en moet zijn pedagogische benadering en didactiek op de doelgroep kunnen aanpassen. Voor de bekwaamheidseisen wordt voor de verschillende doelgroepen van leerlingen en studenten gezien wat een leraar moet kennen en kunnen om goed toegerust te zijn voor het lesgeven aan die doelgroep.

Meer aandacht voor toerusting van leraar op verschillende doelgroepen

Uitgangspunt voor de herijking van de bekwaamheidseisen is dat de brede inzetbaarheid van leraren in stand blijft, d.w.z. dat een leraar les kan geven aan de doelgroepen van leerlingen en studenten waar de bevoegdheid op van toepassing is. Een leraar is aan het einde van de opleiding startbekwaam om aan alle doelgroepen les te geven. De ontwikkeling van start- naar vakbekwaam vindt plaats na de opleiding en vindt alleen plaats voor de doelgroep waar de leraar daadwerkelijk les aan geeft. Als een leraar les gaat geven aan een nieuwe doelgroep is hij voor deze doelgroep weer startbekwaam. De leraar moet dan in staat worden gesteld om ook voor de nieuwe doelgroep vakbekwaam te worden.

In de huidige eisen wordt binnen de bekwaamheidsgebieden nauwelijks onderscheid gemaakt tussen verschillende groepen van leerlingen en studenten, terwijl leraren wel worden opgeleid om het onderwijs aan deze, soms zeer uiteenlopende, groepen leerlingen en studenten te kunnen bieden. Zo krijgen het so, het pro en het jonge kind in de huidige bekwaamheidseisen nergens expliciet de aandacht. Voor het beroepsgerichte onderwijs zijn wel specificaties opgenomen, maar deze zijn vooral technisch i.p.v. inhoudelijk van aard.

Het gevolg hiervan is dan ook dat startende leraren zich onvoldoende toegerust voelen om les te geven aan deze groepen van leerlingen (AOB, CNV Onderwijs, FvOv, Platform VVVO en FNV O&O, 2020). Ook geven leraren van alle opleidingen aan dat de opleiding onvoldoende voorbereidt op het geven van passend onderwijs in het po en vo. In een rapport van OCW (OCW, 2023) geven studenten van de lerarenopleiding aan dat zij behoefte zouden hebben aan meer aandacht voor so en passend onderwijs en meer aandacht voor beroepsonderwijs in tweede- en eerstegraadsopleiding.

De pabo leidt op tot lesgeven in het po, sbo, (v)so en pro, maar leraren die de pabo hebben behaald voelen zich m.n. bekwaam voor het lesgeven aan groep 3 t/m 8 in het regulier basisonderwijs. Zij voelen zich minder of niet bekwaam voor het lesgeven aan groep 1 t/m 2, het sbo, (v)so en het pro.

Een tweedegraads bevoegdheid leidt o.a. op tot lesgeven aan het mbo. Leraren geven aan dat er ter voorbereiding op lesgeven aan mbo-studenten, binnen de opleiding meer aandacht besteed zou moeten worden aan agogische vaardigheden en vaardigheden om studenten te begeleiden naar een vervolgopleiding en voor te bereiden op uitstroom naar de arbeidsmarkt.

Een eerstegraads bevoegdheid leidt op tot lesgeven in het gehele vo en mbo. Eerstegraads docenten voelen zich onvoldoende voorbereid op het lesgeven aan leerlingen vmbo b/k en studenten in de entreeopleidingen van het mbo i.v.m. hun onbekendheid met de doelgroep en de geringe aandacht die hieraan wordt besteed in de opleiding.

Aanbrengen niveau-aanduiding 'startbekwaam' en 'vakbekwaam'

Uitgangspunt voor de herijking is om de eisen, waar mogelijk, te duiden in start- en vakbekwaam, aansluitend bij de niveau aanduiding van o.a. de Dublin descriptoren en de kennisbasis. Daarmee wordt de doorlopende leerlijn van leraren duidelijker geschetst.

De huidige bekwaamheidseisen beschrijven de gehele bekwaamheid van leraren. Er wordt geen niveau-aanduiding gedaan en dus ook geen onderscheid gemaakt tussen start- en vakbekwaamheid. De evaluatie van de huidige bekwaamheidseisen laat zien dat dit ertoe heeft geleid dat de bekwaamheidseisen in de praktijk niet altijd goed bruikbaar zijn, ze worden immers zowel gebruikt voor het opleiden van startende leraren als voor het gesprek over bekwaamheidsonderhoud tussen leraar en werkgever. Ook blijkt uit verschillend onderzoek dat de bekwaamheidseisen op punten te hoge eisen stellen aan startbekwaamheid. Zo zijn er aspecten van het leraarschap waarbij ruime praktijkervaring wenselijk is, bijvoorbeeld effectieve differentiatie. Om deze redenen heeft de Onderwijsraad na de vorige herijking geadviseerd om een niveau-aanduiding aan te brengen in de bekwaamheidseisen.

Nadere uitwerking vakinhoudelijke bekwaamheid per type leraar en vak/domein

Uitgangspunt voor de herijking is dat nader wordt gespecificeerd wat een leraar moet kennen en kunnen op het punt van vakinhoudelijke bekwaamheid, gerelateerd aan de kerndoelen en/of de eindtermen voor het vak/domein waarvoor hij/zij is opgeleid.

Voor de bekwaamheidsgebieden vo (tweedegraads) en vho (eerstegraads) wordt er binnen het vo uitgegaan van het vak waarin je bent opgeleid. In het mbo mag de leraar in alle vakken lesgeven, als het bevoegd gezag van de school heeft bepaald dat de leraar hiertoe vakinhoudelijk bekwaam is. De onderwijsraad adviseerde in 2018 om de bevoegdheden ook voor het vo te verbreden, door clusters van onderwijsbevoegdheden in combinatie met specialisaties mogelijk te maken waardoor leraren meer vakoverstijgend kunnen werken (Onderwijsraad, 2018). Dit voorstel werd later door de Commissie Onderwijsbevoegdheden verkend, maar niet ingevoerd omdat de vakinhoudelijk en vakdidactische kennis daarmee zou kunnen verschromelen, terwijl deze van te groot belang zijn voor de kwaliteit van de leraar, en er geen bewijs was dat vakoverstijgend tot betere leerprestaties leidt.

Breedte inzetbaarheid waar mogelijk behouden - alleen bekwaamheidsgebied toevoegen indien huidige bekwaamheidseisen voor een doelgroep tekortschieten

Uitgangspunt voor de herijking is dat een nieuwe set bekwaamheidseisen alleen wordt toegevoegd als de huidige sets een of meerdere doelgroepen onvoldoende bedienen, zoals de groepsleraar 12+.

Het bekwaamheidsgebied geeft aan voor welke sectoren en doelgroepen een leraar met een bepaalde bevoegdheid wordt opgeleid. De huidige bekwaamheidsgebieden zijn breed. Dit heeft als voordeel dat leraren breed inzetbaar zijn, maar als nadeel dat het niet realistisch is om te verwachten dat leraren in hun initiële opleiding toegerust kunnen worden voor alle doelgroepen binnen hun bekwaamheidsgebied. Onderzoek van de lerarenorganisaties toont ook aan dat leraren waarde hechten aan de brede inzetbaarheid die zij nu hebben. De voordelen van een sterke differentiatie door smallere bevoegdheden weegt in hun ogen niet op tegen de voordelen van deze brede inzetbaarheid (AOB, CNV Onderwijs, FvOv, Platform VVVO en FNV O&O, 2020). Uit ditzelfde onderzoek en het vervolgonderzoek daarvan (AOB, CNV Onderwijs, FvOv, SPV, Lerarencollectief, BVMBO, 2021) blijkt enerzijds dat de pabo weliswaar de bevoegdheid geeft om les te geven aan 12+-ers in het vso en pro, maar daar onvoldoende toe opleidt. Anderzijds geeft het onderwijsveld (zowel leraren als lerarenopleiders, ondersteuners en managers) aan dat leerlingen in de uitstroomprofielen dagbesteding en arbeid van het vso, in de onderbouw van het uitstroomprofiel vervolgonderwijs van het vso en van vmbo basis en kader onderbouw, in het praktijkonderwijs en studenten in mbo 1 veel baat zouden hebben bij een vaste leraar die meerdere vakken aan dezelfde klas geeft, oftewel een groepsleraar.

Feitelijk bestaat deze mogelijkheid al in het mbo omdat de inzet van leraren in het mbo niet gekoppeld is aan een specifiek vak. Daarnaast kan iemand die na de pabo een specifiek opscholingstraject heeft doorlopen ook als groepsleraar lesgeven in de onderbouw van het vmbo basis en kader. En via de pabo is iemand ook inzetbaar als groepsleraar in het vso en pro. Probleem is echter dat er geen apart bekwaamheidsgebied is beschreven voor deze doelgroepen, waardoor er noch initieel noch post-initieel kan worden opgeleid om les te geven aan deze doelgroepen.

4.2 Procesmatig kader

Met het procesmatig kader hebben we de totstandkoming van de bekwaamheidseisen sinds 2006 geanalyseerd. Dit heeft ons inzicht gegeven in de inhoudelijke en procesmatige keuzes die tot nu toe waren gemaakt en die zijn bevallen of juist verworpen. Doel hiervan was een herhaling van zetten te voorkomen. We hebben hiertoe de volgende vragen onderzocht:

1. Hoe heeft het proces van herijking van de bekwaamheidseisen 2006 en 2017 eruit gezien? Zijn er inzichten in de succesfactoren en lessons learned?
2. Wat zijn succesvolle manieren voor het raadplegen van leraren en stakeholders geweest in vergelijkbare trajecten? Wat kunnen we hieruit meenemen in onze eigen raadplegingen in de verschillende fases?
3. Met welke andere trajecten dienen wij inhoudelijk en/of procesmatig rekening te houden en hoe kunnen we dat goed doen?

Hoe heeft de werkwijze van de totstandkoming van de bekwaamheidseisen 2006 en 2017 eruit gezien? Hebben wij inzichten in de succesfactoren en lessons learned?

In de vorige ronde van de herijking is voorafgaand een aantal adviezen meegegeven vanuit de geleerde lessen na de invoering Wet BIO 2006:

- Focus op de kern van het beroep;
- Maak duidelijk dat de bekwame leraar de inhoud van zijn onderwijs zelf meer dan meester is;
- Zorg voor eenduidige, concrete en toetsbare eisen maar behoud de flexibiliteit die nodig is voor opleidingen en scholen om er context-specifiek mee te werken;
- Maak duidelijk wat het kwalificatieniveau is van de bekwaamheidseisen;
- Maak verschillende niveaus van kwalificatie;
- Geef criteria bij die niveaus;
- Geef richting aan het onderhouden en ontwikkelen van bekwaamheid;
- Maak duidelijk wat het verband is tussen de bekwaamheidseisen en andere referentiekaders voor kwaliteit in het HBO en WO.

Dit heeft in de vorige ronde tot de volgende inhoudelijke keuzes geleid:

- De bekwaamheidseisen zijn uit de competenties gelicht, voornamelijk omdat dit verwarring veroorzaakte tussen opleidingsinstrument tot bekwaamheidsontwikkeling en bekwaamheidseisen. Zo werden de beschrijvingen meer modelmatig voor methodisch handelen.
- De driedeling vakinhoudelijk, vakdidactisch en pedagogisch bekwaam verving de competenties interpersoonlijk, pedagogisch, vakinhoudelijk-didactisch en organisatorisch competent.
- Actueel, eenduidig en concreet toetsbaar moesten de beschrijvingen van 2017 worden na veelgehoord kritiek op de bekwaamheidseisen van 2006, dat deze te algemeen, meerduidig interpreteerbaar en (mede daardoor) moeilijk toetsbaar zijn. Daarnaast werd, na veel discussie, duidelijk dat voorsorteren op toekomstige ontwikkelingen context specifiek is en geen plek moest krijgen in de herijking om deze actueel te kunnen noemen.
- Bij de beschrijving van de herijking in 2017 is men uitgegaan van de Dublin-descriptoren. Deze vormen het referentiekader voor de normering van de twee niveaus van bekwaamheid die onderscheiden werden.

Tijdens de raadpleging voor de herijking van 2017 heeft men een jaar de tijd genomen om mogelijkheid te bieden aan (de vertegenwoordigers van) leerlingen, hun ouders, lerarenopleiders en schoolbestuurders zich te kunnen uitspreken over het advies dat er was opgesteld.

In het voorjaar van 2013 heeft de Onderwijscoöperatie zijn herijkingsvoorstel ingediend. Vanuit de behoefte aan een onafhankelijk inhoudelijk advies hierover, heeft OCW dat najaar aan de Onderwijsraad om advies gevraagd, waarna de Onderwijscoöperatie haar voorstel tussentijds heeft aangepast. In dit briefadvies kwam de Onderwijsraad tot de conclusie dat het voorstel op twee punten tekortschoot: de motivering van de voorgestelde bekwaamheidseisen was ontoereikend en de inhoudelijke invulling van de bekwaamheidseisen was onvolledig. Verder meende de Onderwijsraad dat het bekwaamheidsonderhoud nadere aandacht vergde en adviseerde zij tot een publieksrechtelijk lerarenregister.

De MBO-Raad adviseerde aanvankelijk negatief, omdat zij een specifieke set bekwaamheidseisen wilde voor MBO-

docenten. De Onderwijscoöperatie heeft aan de MBO-Raad toegezegd, dat zij de MBO-Raad zal ondersteunen bij het nader duiden van de bekwaamheidseisen voor docenten in het MBO, zonder dat daarbij de benoembaarheid van personeel, de beweeglijkheid van dat personeel op de arbeidsmarkt en de structuur van de lerarenopleidingen in het geding zijn. In de discussie bij de behandeling van het wetsvoorstel BIO is de mate van detaillering van de bekwaamheidseisen nadrukkelijk aan de orde geweest. De Wet BIO bevat de hoofdcomponenten van de bekwaamheidseisen.

OCW constateerde verder dat het proces dat is gevolgd om de bekwaamheidseisen tot stand te brengen, voldeed aan de wettelijke kaders en heeft voorzien in voldoende uitvoerbaarheid en draagvlak. Het proces lijkt in deze getoetst te zijn aan de uitkomst in de vorm van het advies. Aansluitend kon OCW zich herkennen in het advies en werd deze omgezet in een besluit.

Lessons learned voor het huidige traject

Bovenstaande is als volgt meegenomen in de huidige herijking van de bekwaamheidseisen en bekwaamheidsgebieden:

- In dit traject is geen sprake van een advies op voorhand. Wel is gebruikt gemaakt van brede enquêtes als input voor dit proces waaruit spanningsvelden, werking en wensen naar voren zijn gekomen vanuit het onderwijsveld.
- De inhoudelijke keuzes die destijds zijn gemaakt zijn ook in dit traject richtinggevend geweest, tenzij dit met voortschrijdend inzicht niet wenselijk bleek te zijn.
- De adviezen die destijds door de onderwijsraad zijn aangedragen zijn daar waar mogelijk (Het publiek lerarenregister is bijvoorbeeld per 1 augustus 2022 geschrapt uit de WBL) en nodig wederom meegenomen, maar waren geen kernelementen van deze herijking. De raden zijn wel opnieuw om advies gevraagd.
- Er is een denktank aangesteld van 45 leraren, die vanuit alle hoeken van de bekwaamheidsgebieden komen en bevoegd werkten ten tijde van het proces. De kennis en expertise van de denktankleden waren leidend in de herijking van de bekwaamheidseisen.

Wat zijn succesvolle manieren voor het raadplegen van leraren en stakeholders geweest in vergelijkbare trajecten, wat kunnen we hieruit meenemen in onze eigen raadplegingen in de verschillende fases?

Het meest recente en aansluitende traject is het beroepsbeeld leraren. Hier ging het ook om een eindproduct dat vanuit leraren diende te worden opgesteld, dat draagvlak had onder leraren en stakeholders en dat uitgevoerd zou worden door dezelfde samenwerkende partijen. Uit de leerpunten en aanbevelingen m.b.t. de raadpleging hebben we de volgende aandachtspunten meegenomen:

- Het instellen van een denktank van leraren waarin alle typen leraar vertegenwoordigd zijn is van cruciaal belang. Dit is een vaste groep van leraren die bij alle fasen van het proces actief wordt betrokken en van wie we commitment en een forse tijdsinvestering vragen. Om dit waar te kunnen maken dienen deze leraren een vooraf afgesproken vergoeding te krijgen per daadwerkelijk deelgenomen bijeenkomst ter compensatie van de uren die ze niet op hun eigen school werken.
- Het instellen van een stakeholdersgroep waarin een brede vertegenwoordiging van stakeholders zitting heeft is van cruciaal belang. Ook dit dient een vaste groep te zijn die op meerdere momenten in het proces geraadpleegd wordt.
- Het is belangrijk om duidelijke afspraken te maken aan de start van het project over het contact met deelnemers aan raadplegingen, de denktank en de stakeholderssessies.
- De taal van de leraar dient gebruikt te worden in de ontwikkeling en presentatie voor de herkenbaarheid.
- Het is van belang om de communicatiepersonen van alle deelnemende lerarenorganisaties in een vroeg stadium te betrekken.
- Om leraren goed te kunnen bereiken helpt het om aan te sluiten bij bestaande overlegstructuren en gebruik te maken van een mix van fysieke en online bijeenkomsten.

Raadplegingsontwerp bijeenkomsten

Het raadplegingsontwerp voor het traject is opgebouwd uit een reeks bijeenkomsten voor de denktank, de stakeholders en de leraren, die logisch met elkaar in lijn staan en recht doen aan een zo volledig mogelijke raadpleging van deze betrokkenen. Tegelijkertijd is hierin gekozen voor co-creatie en integraliteit vanuit de verbinding tussen theorie en praktijk, rekening houdend met de grenzen van de door OCW toegekende subsidie op basis van de subsidieaanvraag.

De verschillende groepen zijn in lijn met de volgende deeldoelstellingen geraadpleegd;

- De denktank adviseert vanuit de eigen expertise en de inbreng van hun achterban op het gehele traject van de herijking, zowel praktisch als inhoudelijk. Co-creatie tijdens de herijking staat hierbij voorop. Zij doorlopen Evaluatie – Inhoudelijk dialoog – Ontwerp – Achterbanraadpleging – Uitvoeringstoets
- Vanuit de stakeholders wordt input gegeven voor de evaluatie van de huidige bekwaamheidsgebieden en –eisen en de herijkte bekwaamheidsgebieden en –eisen. Zij doorlopen Evaluatie – Input op conceptontwerp - Uitvoeringstoets
- Vanuit de leraren wordt een koppeling gemaakt tussen de uitwerkingen van de denktank en stakeholders en de dagelijkse onderwijspraktijk waar zij voor staan. Zij brengen de evaluatie van de huidige bekwaamheidsgebieden en –eisen tot het niveau van de praktijk. Zij worden geraadpleegd op onderdelen van Evaluatie, Ontwerp en Praktijkkoppeling concept in een totaliteit van 20 losstaande laagdrempelige bijeenkomsten.

Met welke andere trajecten dienen wij inhoudelijk en/of procesmatig rekening te houden en hoe kunnen we dat goed doen?

Beroepsbeeld Leraar

Nu er een door de beroepsgroep opgesteld Beroepsbeeld leraar is uitgebracht, dient logischerwijs de herijking bekwaamheidseisen hierop aan te sluiten. Hierbij is het uitgangspunt dat de herijkte bekwaamheidseisen toegespitst werden op de kenmerken uit het beroepsbeeld en hierbij alleen beredeneerd afgeweken wordt als hier inhoudelijke redenen voor zijn. Procesmatig is gebruik gemaakt van de ervaringen de totstandkoming van het beroepsbeeld zoals beschreven onder vraag 2.

Herijking kennisbasis

De kennisbases beschrijven de basale kennis waarover een leraar po moet beschikken om het beroep goed uit te oefenen. De kennisbases worden opgesteld door lerarenopleidingen. De bekwaamheidseisen zijn het uitgangspunt voor de kennisbases, want de bekwaamheidseisen dienen als ijkpunten voor opleiding en bekwaamheidsonderhoud van leraren. Het is daarom spijtig dat de herijking van de kennisbasis is ingezet voor de herijking van de bekwaamheidseisen, omdat eventuele wijzigingen in de bekwaamheidseisen dan niet meer meegenomen kunnen worden in de herijkte kennisbases. Om de samenhang zo goed mogelijk te borgen is dient er contact te zijn tussen de projectleiders van de herijking van de bekwaamheidseisen en de herijking van de kennisbasis en wordt inhoudelijke informatie waar nuttig en mogelijk in een vroeg stadium met elkaar gedeeld .

Curricula Lerarenopleidingen

Vanzelfsprekend zullen grote veranderingen in de herijking leiden tot veranderingen in de lerarenopleidingen. Raadpleging en een uitvoeringstoets zijn hierom met name bij deze doelgroep van belang voor de vervolgprocessen.

Nationale aanpak Professionalisering Leraren (NAPL)

NAPL heeft tot doel om de professionalisering van leraren verder te versterken het professionaliseringsaanbod van leraren

na de opleidingen duidelijker in te kaderen. In het kader van de NAPL worden een aantal specialismen ontwikkeld voor de 'expert leraar' en wordt het opleidingsaanbod voor deze specialismen gevat in een opleidingsregister. Binnen NAPL is afgesproken dat er een ontwikkelpad komt van start- naar vakbekwaamheid. Om deze reden is er overleg gewenst met de projectleiders om de inhoudelijke aansluiting zo goed als mogelijk te borgen.

4.3 Wettelijk kader

Het wettelijk kader beschrijft de wet- en regelgeving waar we rekening mee moesten houden bij de herijking van de bekwaamheidseisen. De volgende wet- en regelgeving is betrokken bij deze analyse:

- Wet BIO
Beschrijft bekwaamheidsgebieden en mogelijkheden om daaraan aanpassingen te doen
- Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel
Beschrijving huidige bekwaamheidseisen
- WPO, WVO, WEC en WEB
Beschrijving basisvoorwaarden voor het geven van onderwijs in de verschillende sectoren
Zie bijlage 5 voor relevante artikelen uit de WPO, WVO, WEC en WEB die direct of indirect betrekking (kunnen) hebben op de inhoud van de bekwaamheidseisen.
- Wet referentieniveaus Nederlandse taal en rekenen
Beschrijft verwacht niveau van beheersing van taal en rekenen gedurende schoolloopbaan
- Waarderingskaders Inspectie van het Onderwijs
Beschrijft waarop en hoe toezicht wordt gehouden op lespraktijk
Zie bijlage 6 voor de relevante aspecten uit de het waarderingskader van de Inspectie van het Onderwijs.

- Dublin descriptors

In 2004 zijn de Dublin descriptors opgesteld, die de eindtermen in het hoger onderwijs beschrijven op het niveau van AD, bachelor en master. De Dublin descriptors zijn ook van toepassing op lerarenopleidingen. De aanleiding voor het opstellen van deze descriptors was het streven naar opleidingen van gelijkwaardig niveau in de verschillende landen van Europa. Ook wilde men dat helder zou worden wat de verschillen zijn tussen de kwalificaties of eindtermen op het niveau van een bachelor en een masteropleiding. De Dublin descriptors passen in het bredere Bologna raamwerk. De Dublin descriptors zijn steeds onderverdeeld in 5 gebieden, namelijk kennis en inzicht, toepassen kennis en inzicht, oordeelsvorming, communicatie en leervaardigheden. Zie bijlage 7 voor de beschrijving van deze gebieden op bachelor- en masterniveau.

4.4 Wetenschappelijk kader

Het wetenschappelijk kader beschrijft het wetenschappelijk onderzoek dat leidend is voor het raamwerk waarmee de bekwaamheidseisen zijn geordend en de inhoudelijke prioritering van de bekwaamheidseisen zelf.

Raamwerk 1: pedagogisch bekwaam

Pedagogisch bekwaam	
Pedagogisch bekwaam wil zeggen dat een leraar of docent een veilig, aangenaam, geordend en uitdagend klimaat kan creëren voor leerlingen of studenten	
Dimensies	Bekwaamheidseis algemeen
Adequaat klassenmanagement	De leraar communiceert duidelijke regels en procedures, hanteert relevante consequenties en zorgt voor een ordelijke en uitdagende leeromgeving voor al haar leerlingen.
<i>Gedrag in de klas (routines, regels)</i>	
<i>Groepsprocessen en organisatorische randvoorwaarden</i>	De leraar stuurt en begeleidt groepsprocessen en zorgt daarbij voor de juiste organisatorische randvoorwaarden: • Inrichting van het klaslokaal, waarbij de leerlingen gericht zijn op de leraar en geconcentreerd kunnen werken. • Duidelijke (groeps)procedures voor handelingen en (leer)werkvormen.
	Korpershoek et al. (2014) HatTerwijltie (2013)

IK Pedagogische relatie <i>Relatie leraar – leerling (asymmetrisch, op onderwijs gericht)</i> <i>Ouders, collega's</i>	De leraar heeft met elke leerling een pedagogische (op leren gerichte) relatie, waarbij: • De verantwoordelijkheid in deze relatie altijd bij de leraar ligt (asymmetrisch). • De intentie altijd is dat de leerling leert (op onderwijs gericht). De leraar verantwoordt haar pedagogische keuzes naar ouders/verzorgers en naar collega's. Wienen (2023) Rubie-Davies (2014)
--	--

Raamwerk 2: Didactisch bekwaam

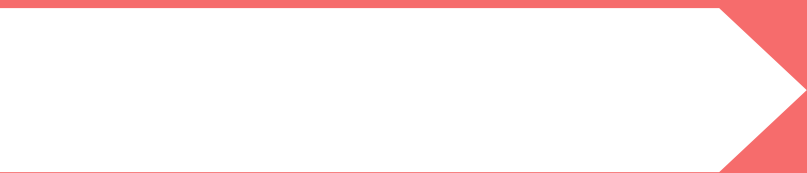
Didactisch bekwaam	
Didactisch bekwaam wil zeggen dat een leraar of docent kennis en vaardigheden kan onderwijzen aan leerlingen en studenten	
Dimensies	Bekwaamheidseis algemeen
Effectief onderwijzen	De leraar heeft onderwijs(leer)-psychologische kennis over het menselijk leerproces en de werkzame principes die daar voor het leren van leerlingen en scholieren uit voortkomen, wetenschappelijke kennis over effectief onderwijzen en inzicht in passende didactische modellen.
<i>Lessen(reeks) voorbereiden en uitvoeren</i>	De leraar past de volgende algemeen didactische principes doelgericht en beredeneerd toe in haar lessen en in een lessenreeks: - Voorkennis activeren - Leerdoel duidelijk maken - Duidelijke instructie - Woord en beeld combineren - Modellen (uitgewerkte voorbeelden) - Scaffolden (begeleide inoefening) - Actieve verwerking - Vragen stellen die tot denken aanzetten - Controle van begrip - Gespreid/ herhaald oefenen

	- Ondersteunen bij moeilijke opdrachten - Feedback geven - Meta-cognitief denken stimuleren Muijs (2014) Kirschner et al. (2018) Kirschner et al. (2006) Paivio (1969) Sweller (1988) Rosenshine (2012)
Effect van onderwijs evalueren <i>Leerresultaten analyseren</i> <i>Effectieve interventies inzetten</i>	De leraar evalueert haar les/lessenreeks op basis van de gestelde leerdoelen door leerresultaten te analyseren. De leraar zet effectieve interventies in om mogelijke hiaten in het leerproces op te heffen/ aan te pakken. Hattie & Timperley, 2007 Hattie, 2013

Raamwerk 3: Vakinhoudelijk bekwaam

Vakinhoudelijk bekwaam	
Vakinhoudelijk bekwaam wil zeggen dat de leraar of docent de inhoud van het onderwijs beheerst en leerbaar kan maken voor leerlingen of studenten	
Dimensies	Bekwaamheidseis algemeen
Kennis van het vak <i>Kennis van de vakgebieden waarvoor de leraar bevoegd is.</i>	De leraar heeft veelzijdige, diepe conceptuele kennis en beheersing van de te onderwijzen leerinhouden. De leraar zet deze leerinhouden om naar leerdoelen en lesdoelen, passend bij het niveau en de voorkennis van leerlingen of studenten. Schulman (1986, 1987)
Kennis van curriculum <i>Leerlijnen</i> <i>Landelijk curriculum</i>	De leraar heeft inzicht in de vakinhoudelijke leerlijnen van het onderwijs waarin zij werkzaam is. De leraar kent het landelijke curriculum met bijbehorende kerndoelen en eindtermen. Darling-Hammond (2000) Hill et al. (2008)

Deel 2: Proces en opbrengsten

5.1 Aanpassingen plan van aanpak gedurende het proces

Aanpassingen van het plan van aanpak

Gedurende het traject hebben we het oorspronkelijke plan van aanpak op een aantal punten moeten aanpassen. Hieronder worden de belangrijkste aanpassingen beschreven:

- In de eerste versie van het plan van aanpak (oktober 2023) hadden we een denktank van 76 leraren opgenomen. Op verzoek van OCW hebben we dit aantal teruggebracht naar 45 leraren.
- Aanvankelijk zouden we ons in het traject richten op het beschrijven van de startbekwaamheid van leraren. Parallel aan dit proces liep het project van de Nationale Aanpak Professionalisering Leraren (NAPL). In dit project werkt het ministerie van OCW samen met de vertegenwoordigers van de lerarenopleidingen, de werkgeversraden en de lerarenorganisaties, waarbij de uitvoering is belegd bij de ‘Realisatie Eenheid’ van OCW. Er dreigde een situatie te ontstaan waarin de eisen aan vakbekwaamheid binnen het project NAPL zouden worden beschreven. Dit strookte in onze ogen niet met de wettelijke bepaling dat de beroepsgroep van leraren adviseert over bekwaamheidseisen van leraren. Zowel de stakeholders als de lerarenorganisaties vonden dit een ongewenst situatie. Zo zouden er 2 verschillende raamwerken van eisen kunnen ontstaan die niet logisch op elkaar aansloten. Na intensief overleg is daarom besloten dat de beschrijving van de eisen voor vakbekwaamheid in het traject herijking bekwaamheidseisen zou worden meegenomen. OCW is hiermee akkoord gegaan op voorwaarde dat dit niet tot extra (subsidie)kosten zou leiden.
- Na de start van het traject kwamen we erachter dat er sprake is van een apart besluit over de toepassing van de bekwaamheidseisen op de BES-eilanden. We vonden het van belang dat er ook raadplegingen op de BES-eilanden zou plaatshebben, aangezien de herijkte eisen ook op hen van toepassing zou zijn. We hebben hiervoor toestemming gekregen van OCW op voorwaarde dat dit niet tot extra (subsidie)kosten zou leiden. In het najaar 2024 hebben we via de kanalen van de deelnemende beroepsorganisaties, de Inspectie van het Onderwijs, OCW en de Onderwijsraad

contact gezocht met leraren, opleiders en ambtenaren van de BES eilanden. Deze contactpogingen hebben geen respons opgeleverd, waardoor de input-bijeenkomsten uiteindelijk niet plaatsgevonden hebben.

Het goedgekeurde projectvoorstel met bijbehorende subsidie voorzag in een traject dat in april 2025 afgerond zou worden. In de eindfase heeft een aantal stakeholders bezwaar gemaakt tegen het advies dat er op dat moment lag. In overleg met deze stakeholders hebben we besloten om een verlenging van het traject aan te vragen met aanvullende subsidie. Deze verlenging met aanvullende middelen is toegekend door OCW (zie paragraaf 5.4).

5.2 Bijeenkomsten en raadplegingen van leraren

Binnen de subsidieopdracht van de herijking was er ruimte om 20 live en online sessies te beleggen voor ongeveer 20 leraren uit het po, (v)so, vo en mbo. Om zo veel mogelijk leraren te bereiken is er breed geworven en is er waar mogelijk aangesloten op bestaande bijeenkomsten, grotendeels bij de deelnemende beroepsorganisaties. In totaal hebben bijna 450 leraren deelgenomen aan de raadplegingen. Daarnaast is er een enquête gehouden onder leraren die door 4.073 leraren is ingevuld.

De raadplegingen waren opgedeeld in drie fases, namelijk:

1. Raadplegingen t.b.v. de evaluatie van de huidige bekwaamheidseisen (juni, september, oktober 2024)
2. Raadplegingen t.b.v. het ontwerp voor de herijking (november-december 2024)
3. Raadplegingen t.b.v. de praktijkkoppeling op de concepten (maart 2025)

Raadplegingen fase 1 en 2

Hieronder worden de belangrijkste punten uit de verschillende raadplegingen samengevat die gericht waren op de evaluatie- en ontwerpfase. Het gaat om diverse bijeenkomsten, zowel online als fysiek, met bijdragen van leraren uit verschillende sectoren en regio's.

Start- en vakbekwaamheid

Er is een duidelijke behoefte om onderscheid te maken tussen startbekwaamheid (wat een leraar moet kennen en kunnen op de eerste dag voor de klas) en vakbekwaamheid (de competenties die na ongeveer vijf jaar ontwikkeld zouden moeten zijn). Hierover zijn de volgende punten naar voren gekomen:

- Startbekwaamheid moet gericht zijn op basiskennis van vakinhoud, didactiek en pedagogiek.
- Vakbekwaamheid omvat verdieping in lesgeven, omgaan met diversiteit in de klas en flexibiliteit t.a.v. het handelingsrepertoire.

Kerncompetenties van Leraren

De raadplegingen bevestigen dat bekwaamheidseisen vooral drie categorieën moeten bevatten (inhoudelijk, didactisch en pedagogisch), maar dat ook een vierde component van belang is, namelijk de professionele bekwaamheid van de leraar.

De volgende aspecten van pedagogische bekwaamheid kwamen als een rode draad in de verschillende raadplegingen aan de orde:

- Creëren van een veilige en inclusieve leeromgeving – De leraar zorgt ervoor dat alle leerlingen zich geaccepteerd en gewaardeerd voelen.
- Omgaan met diversiteit – De leraar kan inspelen op verschillen in leerbehoeften, culturele achtergronden en sociale dynamiek in de klas.

- Klassenmanagement en gedragsbegeleiding – De leraar heeft strategieën om orde te houden, gedragsproblemen te hanteren en een positieve leerhouding te stimuleren.
- Leerlingen motiveren en stimuleren – De leraar past technieken toe om leerlingen actief te betrekken en intrinsiek te motiveren.
- Sociaal-emotionele ondersteuning – De leraar herkent signalen van emotionele of sociale problemen en weet hoe hij leerlingen kan begeleiden of doorverwijzen.
- Reflectie en ontwikkeling van eigen pedagogisch handelen – De leraar evalueert continu zijn aanpak en past deze aan op basis van feedback en ervaringen.

De volgende aspecten van didactische bekwaamheid kwamen als een rode draad in de verschillende raadplegingen aan de orde:

- Kennis en toepassing van een breed didactische handelingsrepertoire – De leraar kent verschillende didactische modellen en kan deze effectief toepassen in de praktijk.
- Differentiatie in de les – De leraar stemt instructie en begeleiding af op de verschillende leerbehoeften van leerlingen.
- Activerende didactiek – De leraar gebruikt werkvormen die leerlingen actief betrekken en hen stimuleren tot zelfstandig en samenwerkend leren.
- Formatieve en summatieve evaluatie – De leraar past verschillende toetsvormen toe om leerprestaties te meten en onderwijs bij te sturen.
- Duidelijke en gestructureerde instructie – De leraar kan leerdoelen formuleren en uitleg geven op een manier die aansluit bij de leerlingen.
- Gebruik van technologie en digitale leermiddelen – De leraar kan digitale tools inzetten om het leerproces te ondersteunen en te verrijken.
- Bevorderen van kritisch denken en probleemoplossend vermogen – De leraar helpt leerlingen om analytisch te denken en zelfstandig problemen op te lossen.

De volgende aspecten van (vak)inhoudelijke kwamen als een rode draad in de verschillende raadplegingen aan de orde:

- Diepgaande kennis van het eigen vakgebied – De leraar heeft actuele en diepgaande kennis van de vakinhoud en kan deze vertalen naar de lespraktijk.
- Toepassen van vakinhoud in realistische contexten – De leraar kan verbanden leggen tussen de leerstof en de praktijk, zodat leerlingen de relevantie van het vak inzien.
- Blijven ontwikkelen binnen het vakgebied – De leraar houdt vakinhoudelijke ontwikkelingen bij en past nieuwe inzichten toe in zijn onderwijs.
- Vakoverstijgend werken – De leraar kan samenhang creëren tussen verschillende vakken en interdisciplinair onderwijs bevorderen.
- Afstemmen van vakinhoud op het niveau en de leerbehoeften van leerlingen – De leraar stemt de leerstof af op het niveau en de achtergrond van de leerlingen.
- Gebruik van actuele bronnen en methodieken – De leraar werkt met recente lesmethodes, wetenschappelijke inzichten en praktijkvoorbeelden.
- Kritische reflectie op de eigen vakinhoudelijke kennis – De leraar evalueert regelmatig zijn vakkennis en zoekt actief naar mogelijkheden om zich verder te ontwikkelen.

De volgende aspecten van professionele bekwaamheid kwamen als een rode draad in de verschillende raadplegingen aan de orde:

- Reflectie op eigen handelen – De leraar analyseert zijn eigen lespraktijk en past verbeteringen toe.
- Leven Lang Leren – De leraar neemt actief deel aan scholing, bijscholing en professionele leergemeenschappen.
- Flexibiliteit en aanpassingsvermogen – De leraar kan inspelen op veranderende omstandigheden, zoals onderwijsvernieuwingen of maatschappelijke ontwikkelingen.
- Samenwerken met collega's en andere professionals – De leraar werkt samen binnen vakgroepen, teams en netwerken om de kwaliteit van onderwijs te verbeteren.

- Effectieve communicatie met leerlingen, ouders en collega's – De leraar communiceert helder en constructief met alle betrokkenen.
- Ouderbetrokkenheid stimuleren – De leraar betreft ouders bij het leerproces en onderhoudt een open communicatie.
- Omgaan met maatschappelijke vraagstukken in het onderwijs – De leraar heeft aandacht voor thema's als burgerschap, duurzaamheid en sociale rechtvaardigheid.
- Kennis van onderwijskundig beleid en wetgeving – De leraar is op de hoogte van relevante wet- en regelgeving binnen het onderwijs en handelt daarnaar.
- Gebruik van nieuwe technologieën – De leraar experimenteert met digitale tools en technologieën om het onderwijs te versterken.

Raadplegingen 3

Op de volgende pagina's worden de belangrijkste punten uit de verschillende raadplegingen in de reactiefase beschreven, waarin leraren konden reageren op de concept herijking van de bekwaamheidseisen (bijlage 3). De reactiefase is opgedeeld in twee onderdelen: sessies met de achterban van de deelnemende beroepsorganisaties en een brede enquête.

Sessies met achterban van beroepsorganisaties

Hieronder worden de belangrijkste aanbevelingen uit de sessies met (kader)leden van de deelnemende lerarenorganisaties beschreven:

- Niveau van start- en vakbekwaam: Leraren gaven aan dat het niveau voor vakbekwaam voor alle eisen zou moeten worden beschreven, omdat er op elk vlak ruimte voor ontwikkeling is naarmate een leraar meer kennis en ervaring opdoet. Tegelijkertijd bestond de zorg dat het niet realistisch is dat elke leraar op elke eis het niveau van vakbekwaamheid zou bereiken, zeker niet binnen de eerste paar jaren van het beroep.
- Didactische principes: de didactische principes die beschreven zijn onder 'didactisch bekwaam; doeltreffend onderwijzen' werden als te richtinggevend ervaren. Leraren gaven aan dat de genoemde principes weliswaar allemaal relevant zijn, maar dat de indruk werd gewekt dat dit een uitputtende lijst is, waardoor andere visies op didactiek onvoldoende de ruimte krijgen.
- Vakdidactiek: In tegenstelling tot de bekwaamheidseisen uit 2018 is de categorie 'vakdidactisch bekwaam' nu 'didactisch bekwaam' genoemd. Leraren geven aan dit weliswaar een betere benaming te vinden omdat het beter past bij de algemene eisen die voor alle leraren moeten gelden, maar gaven tegelijk aan dat de aandacht voor vakspecifieke didactiek nu onvoldoende wordt belicht.
- Theoretische kennis: Leraren geven aan dat er te veel ruimte wordt gelaten om in te vullen welke pedagogische en didactische theorie een leraar toe moeten kennen. Tegelijkertijd bestond de zorg dat nadere specificatie opgenomen in wetgeving te voorschrijvend zou kunnen werken, wat als onwenselijk werd gezien.

Enquête onder leraren

In de periode van 13 januari tot 3 februari 2025 is een enquête uitgezet, zodat alle leraren de mogelijkheid zouden hebben om hun input te geven op de concept herijking van de bekwaamheidseisen. In bijlage 4 zijn de vragen opgenomen. Er hebben 4.073 leraren uit po, (v)so, vo en mbo deelgenomen aan de enquête. Hieronder worden de belangrijkste

conclusies beschreven.

Conclusies t.a.v. de algemene bekwaamheidseisen

De respondenten werd gevraagd om per 'dimensie' van de algemene bekwaamheidseisen aan te geven of deze eisen een goede opsomming zijn voor de betreffende bekwaamheid.

- 85% van de leraren vond de omschrijvingen van de eisen per bekwaamheidsgebied passend. Over de verschillende categorieën was het draagvlak als volgt verdeeld:
 - o Inhoudelijk: 87–91%
 - o Didactisch: 92–93%
 - o Pedagogisch: 89–93%
 - o Professioneel: 93–95%

Conclusies t.a.v. doelgroepsspecifieke eisen

De respondenten werd gevraagd om per doelgroepsspecifieke eis aan te geven in hoeverre ze relevant of van toepassing zijn op de doelgroep(en) waaraan de respondent lesgeeft (niet relevant, relevant, heel relevant, niet van toepassing).

- Uit de antwoorden bleek dat een groot deel van de doelgroepsspecifieke eisen voor meerdere, en in sommige gevallen zelfs alle doelgroepen relevant werden gevonden (bijvoorbeeld het kunnen omgaan met grote verschillen tussen sociaal-emotioneel niveau en cognitief niveau). Naar aanleiding hiervan zijn een deel van de doelgroepsspecifieke eisen voor meerdere doelgroepen gaan gelden of onder de algemene eisen geschaard.
- Een aantal van de doelgroepsspecifieke eisen werden overwegend relevant gevonden voor de doelgroepen waarvoor ze waren voorzien (bijvoorbeeld het belevingsgericht kunnen werken dat vooral voor het sbo, (v)so en praktijkonderwijs als relevant werd aangemerkt). Naar aanleiding hiervan zijn een klein deel van de eisen voor specifieke doelgroepen behouden.

Conclusies t.a.v. onderscheid tussen start- en vakbekwaam

Verreweg de meeste respondenten (872) benoemden ervaring en vlieguren als belangrijkste verschil. De top drie van woorden die daaronder volgden waren praktijk (86), zelfstandigheid en autonomie (55) en flexibiliteit (30). Respondenten beschreven deze woorden als volgt:

- Vlieguren maken: Door ervaring leren vakbekwame leraren beter omgaan met verschillende situaties.
- Praktijk boven theorie: Waar een startbekwame leraar nog leunt op theoretische kennis, weet een vakbekwame leraar hoe deze kennis in de praktijk werkt.
- Zelfstandig functioneren: Hij heeft minder begeleiding nodig en neemt verantwoordelijkheid.
- Flexibiliteit: Hij kan als het moet zonder voorbereiding een les draaien en inspelen op onverwachte situaties.

Ten aanzien van de inhoudelijk bekwaamheid werd het onderscheid tussen start- en vakbekwaam als volgt beschreven: Een vakbekwame leraar beschikt over verdiepte vakinhoudelijke kennis en kan deze effectief en op verschillende manieren overbrengen. Hij ontwikkelt en differentieert zelfstandig lesmateriaal, met aandacht voor de behoeften van zijn leerlingen. In het mbo betekent dit ook aansluiting houden bij ontwikkelingen in het werkveld. Daarnaast heeft de vakbekwame leraar inzicht in curriculumopbouw, kan hij vakoverstijgend werken en het curriculum aanpassen aan veranderende eisen.

Ten aanzien van de didactische bekwaamheid werd het onderscheid tussen start- en vakbekwaam als volgt beschreven: De vakbekwame leraar gebruikt een breed repertoire aan didactische strategieën en schakelt flexibel tussen werkvormen, afgestemd op zijn leerlingen. Hij ontwerpt lessen zelfstandig en begeleidt collega's hierin. Ook ontwikkelt en gebruikt hij toets- en beoordelingsinstrumenten, signaleert hij snel leerproblemen en past hij zijn onderwijs aan op basis van feedback en observaties.

Ten aanzien van de pedagogische bekwaamheid werd het onderscheid tussen start- en vakbekwaam als volgt

beschreven: Een vakbekwame leraar houdt rust en structuur in de klas en handelt effectief bij groepsdynamiek. Zijn klassenmanagement is proactief, waardoor problemen vaak worden voorkomen. Hij creëert een veilig leerklimaat en weet uitdagende klassen te motiveren. Sterke pedagogische relaties, maatwerk en een goed inzicht in individuele leerbehoeften zorgen ervoor dat hij leerlingen optimaal begeleidt in hun ontwikkeling.

Ten aanzien van de professionele bekwaamheid werd het onderscheid tussen start- en vakbekwaam als volgt beschreven: De vakbekwame leraar reflecteert bewust op zijn handelen en ontwikkelt zich continu. Hij kent zijn kwaliteiten en ontwikkelpunten en neemt verantwoordelijkheid voor zijn werk. Binnen de organisatie voert hij bredere taken uit, zoals mentoraat of coördinatie, begeleidt collega's en draagt bij aan teamontwikkeling. Hij communiceert effectief met ouders en externe partners, begrijpt de zorgstructuur en speelt een rol in de bredere schoolomgeving. Tot slot anticipeert hij op landelijke onderwijsontwikkelingen en weet innovaties, zoals AI, toe te passen.

Conclusies t.a.v. groepsleraar 12+

Ten aanzien van de vraag aan welke doelgroepen de leraar 12+ les zou moeten kunnen geven, geven leraren het volgende aan:

- Leraren zijn het voor het overgrote deel over een dat de groepsleraar 12+ les zou moeten geven in het pro, vso dagbesteding en arbeid en in de onderbouw van het vso vervolgonderwijs en de onderbouw van het vmbo basis en kader. De groepsleraar 12+ zou niet ingezet moeten worden voor de onderbouw havo – vwo en mbo 3 en 4.
- Voor de onderbouw vmbo gl/tl is het beeld verdeeld: ongeveer de helft vindt dat de groepsleraar 12+ wél aan deze doelgroep zou mogen gaan lesgeven en de andere helft vindt van niet.
- Tot slot valt voor mbo 1 en 2 en voor het ISK op dat de leraren die zelf lesgeven aan deze doelgroepen wél vinden dat de groepsleraar 12+ aan hun doelgroep zou moeten mogen lesgeven: 85% voor mbo 1 en 2 en 95% voor het ISK. De leraren die geen lesgeven aan deze doelgroepen zijn daar in veel mindere mate van overtuigd. Dit zou te maken kunnen hebben met de onbekendheid van de doelgroep.

- Op basis van deze resultaten adviseren wij om het bekwaamheidsgebied van de groepsleraar 12+ van toepassing te laten zijn op (de bevoegdheid te laten geven voor):
 - praktijkonderwijs
 - vso dagbesteding en arbeid
 - vso vervolgonderwijs onderbouw
 - vmbo basis en kader onderbouw
 - mbo 1 en 2
 - internationale schakelklassen

Ten aanzien van de vraag in welke vakken de groepsleraar 12+ les zou moeten kunnen geven, geven leraren het volgende aan:

- Leraren zijn het er voor het overgrote deel over eens dat een groepsleraar de basisvakken Nederlands, rekenen/wiskunde en burgerschap zouden moeten kunnen geven. De vakken Frans, Duits, natuurkunde, scheikunde, muziek en CKV zouden niet door een groepsleraar gegeven moeten worden.
- Over Engels, de zaakvakken (aardrijkskunde, geschiedenis en biologie), de kunstvakken (muziek, handvaardigheid/tekenen en CKV) en de praktijkoriënterende vakken is verdeeldheid. Als we kijken naar de leraren die het vak zelf geven, geven de leraren die lesgeven in Engels, de zaakvakken en de praktijkoriënterende vakken wél in meerderheid (>50%) aan dat deze vakken gegeven zouden moeten kunnen worden door een groepsleraar 12+. Van de leraren die nu de kunstvakken muziek, handvaardigheid - tekenen niet en CKV geven, vindt meer dan de helft dat dit niet onder de groepsleraar 12+ zou moeten vallen.
- Engels en de praktijkoriënterende vakken wordt voor het pro en vso wél gezien als vakgebieden voor een groepsleraar 12+ en voor de onderbouw van het vmbo, mbo 1 en 2 en het ISK in veel mindere mate.
- Op basis van deze resultaten adviseren we om de groepsleraar 12+ op te leiden en de bevoegdheid te geven voor de volgende vakken:
 - basisvaardigheden: Nederlands, rekenen/wiskunde, Engels en burgerschap

- zaakvakken: aardrijkskunde, geschiedenis en biologie
- praktijkoriënterende vakken

5.3 Bijeenkomsten en raadplegingen van de denktank

De denktank van 45 leraren vanuit po, (v)so, vo en mbo is vijf keer bij elkaar gekomen. De bijeenkomsten hadden de volgende doelstellingen:

1. Aftrap en toelichting proces & Evaluatie huidige bekwaamheidseisen (juni 2024)
2. Eerste dialoog bekwaamheidseisen (september 2024)
3. Ontwerp (november 2024)
4. Presentatie eerste concept & Achterbanraadpleging (januari 2025)
5. Presentatie tweede concept & Uitvoeringstoets (maart 2025)

Sessie 1

In sessie 1 is gekeken naar de haalbaarheid van de huidige bekwaamheidseisen voor leraren.

De denktank heeft gespecificeerd welke bekwaamheidseisen als onduidelijk of onrealistisch worden ervaren. Het specifieker formuleren van de bekwaamheidseisen is noodzakelijk. Het maken van een onderscheid tussen wat een beginnende en een ervaren leraar aan kennis en kunde zou moeten hebben, zou eveneens helpen in het concreter maken van de eisen. Ook zou de professionele ontwikkeling hiermee duidelijker worden geschetst, en de noodzakelijke begeleiding voor startende leraren duidelijk worden gemaakt.

Daarnaast werden een aantal thema's benoemd die als problematisch werden ervaren en uitwerking behoeven tijdens de herijking. Het ging daarbij om:

- **Passend onderwijs**
De denktank gaf aan dat de bekwaamheidseisen rekening moeten houden met de beweging naar inclusief onderwijs, maar dat er tegelijk duidelijk moet worden aangegeven waar de verantwoordelijkheid van de leraar ligt en wat een leraar hiervoor aan kennis en kunde moet hebben.
- **Specifieke doelgroepen**
De denktank gaf aan de bekwaamheidseisen niet goed aansluiten bij de onderwijsbehoeften van doelgroepen in o.a. het sbo, (v)so en pro en op punten nader gespecificeerd zouden moeten worden. Ook is ervaring met de doelgroep belangrijk voor elke leraar. Daarnaast vraagt het lesgeven in beroepsgerichte vakken andere kennis en kunde van leraren, wat ook in de bekwaamheidseisen zou moeten worden gespecificeerd.
- **Bevoegdheden**
Dat de eerstegraads bevoegdheid toegang geeft tot het gehele tweedegraadsgebied, terwijl er in de opleiding onvoldoende tijd is om leraren voldoende toe te rusten voor de diverse doelgroepen, wordt als problematisch ervaren. De denktank pleitte er daarom voor dat duidelijk wordt aangegeven welke kennis en ervaring nodig is om aan diverse doelgroepen les te geven en dat leraren, wanneer zij met een nieuwe doelgroep gaan werken, de ruimte en begeleiding krijgen om zich hiervoor te bekwamen.

Voor het vso, het praktijkonderwijs en het mbo werd aangegeven dat er in sommige gevallen behoefte is aan voor de doelgroepen gericht opgeleide groepsleerkrachten, en in andere gevallen juist aan meer vakleerkrachten.

Sessie 2 en 3

Sessies 2 en 3 richtten zich op het ontwerp van de herijkte bekwaamheidseisen voor leraren.

Als onderdeel van het ontwerp van de (algemene) bekwaamheidseisen heeft de denktank zich in een tweetal sessies en gebogen over de bekwaamheidseisen van leraren in verschillende onderwijssectoren en voor verschillende doelgroepen.

Een goede inhoudelijke, didactische en pedagogische bekwaamheid ligt ten grondslag aan het lesgeven aan alle doelgroepen. Echter, de nadruk kan per doelgroep verschillen. Zo wordt bijvoorbeeld de pedagogische bekwaamheid bij jonge kinderen en in het kader van passend onderwijs het meest essentieel geacht, terwijl diepgaande vakinhoudelijke kennis juist voor havo, vwo en mbo 3 en 4 een centrale rol spelen. Deze verschillen zouden in de bekwaamheidseisen tot uiting moeten komen, zodat leraren gericht kunnen worden toegerust om les te geven aan diverse doelgroepen.

De didactische bekwaamheid wordt voor alle onderwijssectoren en alle doelgroepen essentieel geacht, maar er zijn hierin wezenlijke verschillen per doelgroep. De denktank geeft aan dat er binnen de bekwaamheidsgebieden doelgroepen van leerlingen zijn diens onderwijsbehoefte dermate van elkaar verschillen dat een andere didactische aanpak nodig is. De doelgroepen die op basis van hun kenmerken en onderwijsbehoefte werden onderscheiden zijn:

- Leraar po: jonge kind, oudere kind, speciaal basisonderwijs
- Leraar vo: vmbo b/k, vmbo t/l, onderbouw havo en vwo, vso dagbesteding, vso arbeid, vso vervolgonderwijs, mbo 1, mbo 2 – 4, beroepsgericht, ISK.
- Leraar vho: bovenbouw havo, bovenbouw vwo (en alle doelgroepen voor leraar vo)

Sessie 4

In sessie 4 heeft de denktank op basis van het eerste concept van de herijkte bekwaamheidseisen de belangrijkste kansen en risico's geformuleerd.

Belangrijkste kansen:

- De nieuwe bekwaamheidseisen creëren ruimte voor individuele ontwikkeling en professionele groei. Door het onderscheid tussen start- en vakbekwaamheid kunnen leraren zich in fases ontwikkelen, zonder direct te worden overvraagd. Dit maakt verwachtingen realistischer, zeker voor beginnende leraren en helpt om uitval te voorkomen.
- Doelgroepspecifieke eisen maken het mogelijk om gericht te worden toegerust voor verschillende leerlinggroepen.

- Leraren krijgen meer autonomie en invloed op hun eigen ontwikkeling en op het beleid en zien kansen in het verder uitbreiden hiervan, bijvoorbeeld door een grotere gezamenlijke verantwoordelijkheid in opleiden en begeleiden (o.a. via inductieprogramma's)
- De herijking draagt bij aan het vergroten van het maatschappelijke aanzien van het beroep.
- De bekwaamheidseisen zijn concreter, waardoor het voor iedereen die ermee moet werken (opleidingen, werkgevers, leraren) duidelijk wordt wat er van hen wordt verwacht.

Belangrijkste risico's:

- Het risico bestaat dat eisen zó gedetailleerd of specifiek worden, dat ze te normerend zijn en flexibiliteit missen.
- Als het onderscheid tussen start- en vakbekwaam wettelijk te strak wordt vastgelegd, kan dit leiden tot afrekenmechanismen (bijvoorbeeld door inspectie of leidinggevenden).
- Scholen kunnen eisen verkeerd gebruiken voor beoordeling in plaats van ondersteuning.
- Doelgroepspecifieke eisen zijn waardevol, maar kunnen ook leiden tot fragmentatie of een te gespecialiseerd opleidingsaanbod.
- 'Professioneel bekwaam' wordt als belangrijk erkend, maar moet niet te veel nadruk krijgen bij startbekwaamheid. Lesgeven blijft de kern van het beroep.
- Er is nu nog te weinig onderscheid zichtbaar in de eisen voor start- en vakbekwaamheid binnen dit domein.

Sessie 5

Voorafgaand aan sessie 5 kreeg de denktank de gelegenheid om deel te nemen aan de schriftelijke uitvoeringstoets. De uitkomsten hiervan werden in sessie zelf besproken. De denktank heeft in de uitvoeringstoets positief geoordeeld over de herijkte bekwaamheidseisen, die als voldoende consistent, dekkend en uitvoerbaar zijn beoordeeld.

De twee belangrijkste kanttekeningen waren:

- De potentiële overvraging van zowel startende als vakbekwame leraren. De denktank gaf aan dat de eisen weliswaar wenselijk maar niet altijd realistisch zijn in de huidige context, en benadrukten hierbij de noodzaak voor voldoende en gerichte ondersteuning door opleiding en werkgever.
- De bekwaamheidseisen op punten onvoldoende specifiek waren voor de verschillende doelgroepen. De wens om recht te doen aan alle doelgroepen heeft er in sommige gevallen toe geleid dat eisen die aanvankelijk doelgroepspecifiek waren geformuleerd toch zijn opgenomen onder algemeen geldende eisen, waardoor ertoe de bekwaamheidseisen minder concreet zijn toegespitst op de specifieke onderwijsbehoeften van verschillende doelgroepen.

5.4 Bijeenkomsten en raadplegingen stakeholders

In het proces waren we aanvankelijk uitgegaan van drie bijeenkomsten met de groep van stakeholders. Gedurende het proces hebben we, op verzoek van de vertegenwoordigers van de VH en UNL extra sessies met hen belegd. Tot slot is er, op verzoek van de stakeholders, een verlenging van het proces aangevraagd en door OCW goedgekeurd. Dit heeft aanvullend tot een gezamenlijke sessie van stakeholders en leraren geleid in mei 2025.

Naast alle bijeenkomsten hebben de stakeholders op twee momenten de mogelijkheid gekregen voor een schriftelijke reactie, namelijk op het eerste concept en in het kader van de uitvoeringstoets op het tweede concept.

De vooraf bedachte drie stakeholdersbijeenkomsten hadden de volgende doelstellingen:

1. Aftrap en toelichting proces & evaluatie huidige bekwaamheidseisen (maart 2024)
2. Input op eerste conceptontwerp van de denktank (november 2024)
3. Presentatie tweede concept & Uitvoeringstoets (juni 2025)

Sessie 1

- Hieronder worden de belangrijkste punten beschreven uit de eerste sessie met de stakeholders, waarin de evaluatie van de huidige eisen (bijlage 2) is besproken:
- Er wordt aangegeven dat de bekwaamheidseisen 2018 onvoldoende zijn toegespitst op speciaal basisonderwijs, vso dagbesteding en arbeid, praktijkonderwijs en mbo, waardoor een vertaling naar deze sectoren/doelgroepen steeds noodzakelijk is.
- Er wordt aangegeven dat de bekwaamheidseisen onvoldoende concreet zijn t.a.v. de ontwikkeling van leraren, de doorlopende leerlijn ontbreekt. Dit zou moeten worden toegevoegd zonder dat de lat voor startbekwaamheid wordt verlaagd. In plaats daarvan zou er bij de lerarenopleidingen juist meer aandacht moeten komen voor bepaalde zaken, zoals vakdidactiek en het systematisch kunnen volgen van de ontwikkeling van leerlingen.
- Er wordt aangegeven dat er meer aandacht zou moeten zijn voor het leren omgaan met een breed spectrum aan onderwijsbehoeften, in lijn met inclusief onderwijs. Hierin zou het ook van belang zijn dat leraren aanleren om onderdeel te vormen van een netwerk rond de leerling, waardoor de verantwoordelijkheid wordt gedeeld en het isolement van de leraar doorbroken.
- De driedeling inhoudelijk, didactisch en pedagogisch is goed en zou behouden moeten blijven, eventueel aangevuld.
- Er zou meer aandacht moeten komen voor de (vak)inhoudelijke bekwaamheid. De bekwaamheidseisen 2018 schieten daarin tekort, en het beroepsbeeld leraar vult dit niet verder aan. Het is noodzakelijk om dat in de herijking van de bekwaamheidseisen wel te doen. Er wordt echter ook aangegeven dat de vakinhoud niet kan worden ingevuld op het niveau van de bekwaamheidseisen.
- In het algemeen wordt er gewaarschuwd voor een al te nauwe aansluiting bij het beroepsbeeld leraar, omdat deze te algemeen van aard is om voldoende inhoud te kunnen bieden aan de bekwaamheidseisen.

Sessie 2

- In deze sessie zijn het inhoudelijk (hoofdstuk 4.1) en het wetenschappelijk kader (4.4) aan de hand van stellingen besproken. De belangrijkste punten die hierbij naar voren kwamen:
- T.a.v. de categorie professioneel bekwaam is negatief geadviseerd. Stakeholders geven aan dat dit weliswaar een belangrijk onderdeel van de beroepspraktijk is, maar dat deze voor veel beroepen geldt en dus onvoldoende specifiek is voor het beroep leraar. Daar waar aspecten van professionele bekwaamheid wel specifiek genoeg zijn voor het beroep leraar, kunnen ze veelal onder de categorieën inhoudelijk, didactisch of pedagogisch worden ondergebracht.
- T.a.v. onderscheid tussen start- en vakbekwaam is positief geadviseerd. Stakeholders geven aan dat het voor elk beroep, en dus ook voor het beroep leraar, een feit is dat men in de eerste paar jaren een belangrijke groei doormaakt en dat het expliciteren hiervan helpend is. Ook is het bekend dat bepaalde vaardigheden alleen aan te leren zijn door ze veelvuldig in de praktijk te brengen (differentiatie als belangrijk voorbeeld). Het is wel van belang dat er een doorlopende ontwikkelingslijn is, wat wil zeggen dat de eisen voor vakbekwaamheid in het verlengde moeten liggen van de eisen voor startbekwaamheid. De stakeholders geven aan dat er op elke bekwaamheidseis groei mogelijk is, en dit ook beschreven zou moeten worden.
- T.a.v. de groepsleraar 12+ is positief geadviseerd. Stakeholders geven aan dat een dergelijk opleidingstraject de mogelijkheid zou bieden om gericht voor bepaalde doelgroepen op te leiden. Dit zou eventueel de aantrekkelijkheid van de opleiding ook kunnen vergroten. Er wordt aangegeven dat, als de pabo in toekomst niet meer zou opleiding voor de leeftijd 12+, hier wel een overgangsregeling voor zou moeten gelden.
- T.a.v. de doelgroepspecifieke eisen is niet eenduidig geadviseerd. Stakeholders geven aan dat leraren startbekwaam zouden moeten zijn voor alle doelgroepen waartoe ze worden opgeleid, maar dat dit in de praktijk niet haalbaar is binnen de opleiding vanwege beperkte tijd en/of stagemogelijkheden. Het opnemen van te veel of te specifieke eisen voor de verschillende doelgroepen onder startbekwaamheid zou niet haalbaar zijn. Eventueel zouden de doelgroepspecifieke eisen overwegend onder de vakbekwaamheid kunnen vallen.

Sessie 3

Voorafgaand aan de derde stakeholdersessie kregen de stakeholders de mogelijkheid om schriftelijk input te leveren in het kader van de uitvoeringstoets (zie hoofdstuk 6). Omdat verschillende stakeholders aangaven niet op de uitvoeringstoets te kunnen reageren, is de sessie gebruikt om de bezwaren hieromtrent te bespreken. Dit heeft geleid tot een verlenging van het traject zoals hieronder beschreven.

5.5 Verlenging van het traject

De gezamenlijke lerarenopleidingen ADEF, LOBO en ICL hebben naar aanleiding van de uitvoeringstoets middels onderstaand schrijven formeel bezwaar gemaakt op het conceptadvies van de herijking bekwaamheidseisen:

De lerarenopleidingen hebben deze week het ‘conceptadvies herijking bekwaamheidseisen leraren’ ontvangen voor een laatste afstemmingsronde met het verzoek voor vrijdag a.s. om 12u onze feedback te sturen. We zien dat er opnieuw veel werk is geleverd, complimenten daarvoor. Wij hebben het conceptadvies bestudeerd en zijn als voorzitters van ADEF, LOBO en ICL tot de conclusie gekomen dat de bekwaamheidseisen zoals nu geformuleerd voor ons als lerarenopleidingen niet uitvoerbaar zijn. Wij worden hierin gesteund door VH en UNL. De twee belangrijkste redenen hiervoor zijn de wijze waarop is omgegaan met het onderscheid start- en vakbekwaam in dit advies en de wijze waarop de doelgroepspecificaties zijn opgesteld. We zullen voor beide hoofdpunten hieronder kort toelichten waarom we ons niet kunnen vinden in de set bekwaamheidseisen die nu voorligt. We denken dat er nog een flinke verbeter slag noodzakelijk is, en dat kan ook, mits hier langer de tijd voor genomen wordt.

Start- en vakbekwaam

Wij vinden het om twee redenen heel belangrijk dat in dit advies het onderscheid tussen start- en vakbekwaam goed wordt

uitgewerkt. Allereerst kan hiermee beter worden verhelderd wat van een startbekwame leraar wordt verwacht. Ook in het recente advies van de Onderwijsraad ‘bekwaamheid beter borgen’ wordt het belang van heldere en eenduidige bekwaamheidseisen benadrukt. De vorige set bekwaamheidseisen schoot hierin tekort. Daarnaast is het formuleren van vakbekwaam essentieel voor de inrichting van een infrastructuur voor professionalisering zoals met NAPL wordt beoogd. Dit belangrijke nationale project veronderstelt een heldere definiëring van start- en vakbekwaam om zowel het ontwikkelpad van start- naar vakbekwaam te kunnen uitwerken als alle andere ontwikkelpaden van vakbekwaam naar expertniveau te kunnen vormgeven. De huidige invulling van vakbekwaam lijkt volstrekt willekeurig. Voor sommige bekwaamheidseisen wordt wel het onderscheid gemaakt voor andere weer niet. Waar het onderscheid wel wordt gemaakt zijn de verschillen tussen start- en vakbekwaam vaak niet helder. In het algemeen ontbreekt het aan een onderbouwing en een heldere systematiek voor het onderscheid tussen start- en vakbekwaam dat consistent wordt doorgevoerd in het hele advies. Daarmee biedt dit advies geen solide basis waarop kan worden voortgebouwd bij voortgaande professionalisering. Het gevolg is dat zo ook bij diverse bekwaamheidseisen onduidelijk wat met de formulering voor startbekwaam wordt bedoeld.

Doelgroepspecificaties

Ook de doelgroepspecificaties zijn inconsistent uitgewerkt. Het is onduidelijk waarom soms wel en soms niet specificaties zijn geformuleerd, wat de status is en ook het aantal verschilt enorm. Ook is de verdeling tussen start- en vakbekwaam nog niet helemaal uitgekristalliseerd. Dit geldt zowel voor startbekwaam als vakbekwaam. Maar wij maken ons ook grote zorgen over de uitvoerbaarheid. Neem als voorbeeld de eerstegraads opleidingen van de ulo's en de hbo-masters. Deze bevoegdheid waartoe deze opleidingen opleiden is geldig voor het hele vo, mbo, praktijkonderwijs en volwassenonderwijs. Als per doelgroep specifieke eisen worden geformuleerd voor startbekwaam dan moet in principe een eerstegraads opleiding aan al deze eisen voldoen. Dit maakt het toch al overladen curriculum onuitvoerbaar.

Uitvoeringstoets

Dit brengt ons tot slot bij de uitvoeringstoets. In feite is ons gevraagd deze week zowel de set bekwaamheidseisen te beoordelen als de uitvoerbaarheid hiervan te toetsen. Maar we kunnen uiteraard pas de bekwaamheidseisen toetsen op uitvoerbaarheid als de gehele set gereed is. Die set was ook op 18 maart tijdens onze laatste gezamenlijke bijeenkomst nog niet gereed. We hebben toen, overigens niet voor het eerst, bovenstaande problemen gesignaleerd. Er is toen afgesproken dit eerst voorbeeldmatig voor een bekwaamheidsgebied uit te werken, waarop wij dan feedback zouden kunnen geven waarna de andere bekwaamheidseisen zouden volgen. Deze tussentijdse check heeft echter niet plaats gevonden omdat meteen alle bekwaamheidseisen verder zijn uitgewerkt. Een uitvoeringstoets heeft dus nog niet kunnen plaatsvinden omdat wat ons betreft de set in zijn huidige vorm nog niet gereed is, vanwege het zeer problematische onderscheid tussen start- en vakbekwaam en een niet consistente doordenking en uitwerking van de doelgroepspecificaties.

Kortom, het huidige advies is nog niet ver genoeg uitgewerkt om dit weekend te kunnen worden afgerond. Wij vinden het huidige advies onwerkbaar en van onvoldoende kwaliteit en zijn van mening dat de geconstateerde twee fundamentele problemen eerst moeten worden aangepakt alvorens een uitvoeringstoets kan worden uitgevoerd. Wij zijn graag bereid om te ondersteunen bij het aanpakken van de geconstateerde knelpunten, zoals wij onze hulp ook vanaf de zomer telkens weer opnieuw hebben aangeboden en met constructieve voorstellen zijn gekomen. Er zijn naar aanleiding van deze versie al door verschillende experts concrete verbeter suggesties toegezonden, maar wij willen nu eerst graag een gesprek over bovengenoemde kernproblemen.

Verzoek tot verlenging

Naar aanleiding van het bezwaar van de gezamenlijke lerarenopleidingen ADEF, LOBO en ICL heeft de AO_b als penvoerder van het traject op 10 april 2025 een verzoek tot verlenging ingediend bij de opdrachtgever, OCW.

Het doel van de verlenging was om tot een gedragen set aan bekwaamheidseisen te komen, door het onderscheid tussen start- en vakbekwaam en de doelgroepspecifieke bekwaamheidseisen op punten te herzien. Het verzoek was om dit middels een gezamenlijke schrijfsessie vorm te geven, waaraan vertegenwoordigers van de denktank van leraren en vertegenwoordigers van de stakeholders deel zouden kunnen nemen, om de nodige en gewenste herformulering van de bekwaamheidseisen samen vorm te geven.

Het verzoek tot verlenging is ingewilligd door de opdrachtgever.

Gezamenlijke schrijfsessie denktank en stakeholders 15 mei 2025

Vanwege de verlenging konden er twee extra activiteiten georganiseerd worden met als doel om tegemoet te komen aan de bezwaren van ADEF, LOBO en ICL. Hiertoe is een gezamenlijke schrijfsessie georganiseerd op 15 mei 2025, waarin de bekwaamheidseisen op punten door een vertegenwoordiging van de stakeholders (po-, vo- en mbo raad, ILC, ADEF en LOBO) en zes leden van de denktank leraren zijn herzien. Tevens is op deze bijeenkomst besproken hoe de verdere achterbanraadpleging vorm te geven.

Het doel van de schrijfsessie was het gezamenlijk consequent doorvoeren van rationale achter start-/vakbekwaam en de doelgroepspecifieke bekwaamheidseisen. De rationale zelf, evenals het raamwerk (d.w.z. de indeling van de bekwaamheidseisen) of de geformuleerde doelgroepen stonden niet ter discussie maar konden indien nodig worden aangevuld/verhelderd. De rolverdeling bleef gelijk aan de rest van het traject, waarbij de stakeholders een adviserende rol en de beroepsorganisaties een besluitvormende rol hadden. Zie bijlage 8 voor de opdrachten die voor deze sessie waren geformuleerd.

De sessie heeft geleid tot de volgende cruciale aanpassingen:

- De rationale van start en vakbekwaamheid voor doelgroepspecificaties is aangescherpt. In de algemene eisen van een startbekwame leraar is opgenomen dat een leraar kennis dient te hebben van (kenmerken en basisbehoeften) van de diverse doelgroepen waartoe hij/zij wordt opgeleid en een globaal beeld dient te hebben van een passende inhoudelijke, pedagogische en didactische aanpak. Het goed kunnen omgaan met doelgroepen op vaardigheidsniveau zit voor specifieke doelgroepen in de ontwikkeling van start- naar vakbekwaam. In het verlengde daarvan is bepaald dat de pabo toegang blijft geven tot lesgeven in pro en vso en dat er zoveel weggebleven dient te worden van doelgroepspecificaties op het niveau van startbekwaamheid. Van belang is dat de leraar een professionele houding ontwikkelt waarin bewuste onbekwaamheid m.b.t. specifieke doelgroepen wordt erkend.
- Groepsleraar 12+ moet duidelijker uitgelegd worden. Met name dat deze leraar niet andere leraren vervangt voor de betreffende doelgroepen, maar dat het een extra 'type' leraar is, naast de eerste en tweedegraads leraren die ook aan deze doelgroepen moeten kunnen blijven lesgeven. Er is ook uitgelegd dat het opleiden tot dit type leraar, initieel dan wel post-initieel, nog verder moet worden uitgedacht en uitgewerkt. Dat vormt geen onderdeel van dit proces, maar van een eventueel vervolgproces indien dit deel van het advies wordt overgenomen.

Na afloop van de gezamenlijke sessie heeft een aantal leraren de rationale voor start- en vakbekwaam en de rationale voor doelgroepspecificaties verder doorgevoerd, mede op basis van schriftelijke input die de stakeholders ter voorbereiding op de sessie hadden gegeven.

6. Uitvoeringstoets en feedback

Aanvankelijk was alleen voorzien in een uitvoeringstoets in maart 2025. Zoals eerder toegelicht is het project in april 2025 verlengd. Dit maakte dat er in mei 2025 een nieuwe versie van het advies is geschreven. Deze versie is in juni nogmaals voorgelegd aan de denktank en stakeholders met het verzoek hierop te reageren. Hieronder zijn de 2 fasen van deze uitvoeringstoets en feedbackronde beschreven.

6.1 Uitvoeringstoets maart 2025

Op 6 maart 2025 is het conceptadvies aan de denktank van leraren en aan de stakeholders verstuurd met het verzoek uiterlijk 14 maart te reageren op de volgende vragen:

1. Is de opbouw van de eisen (het raamwerk) dekkend?
2. Is de opbouw van de eisen (het raamwerk) samenhangend/consistent?
3. Zijn de eisen voor startbekwaam dekkend?
4. Zijn de eisen voor startbekwaam voldoende consistent?
5. Zijn de eisen voor startbekwaam uitvoerbaar in jouw praktijk?
6. Zijn de eisen voor vakbekwaam dekkend?
7. Zijn de eisen voor vakbekwaam voldoende consistent?
8. Zijn de eisen voor vakbekwaam uitvoerbaar in jouw praktijk?
9. Is het onderscheid tussen start- en vakbekwaam helder?
10. Is het onderscheid tussen start- en vakbekwaam passend?
11. Is helder beschreven wat het doel is van de doelgroepspecifieke eisen?
12. Is dit uitvoerbaar in jouw praktijk?

13. Is helder beschreven wat het doel is van de (nieuwe) categorie professioneel bekwaam?
14. Is dit uitvoerbaar in jouw praktijk?
15. Is de beschrijving voor de groepsleraar 12+ helder?
16. Voor opleidingen: Hoe zou het opleiden van de groepsleraar 12+ vorm kunnen worden gegeven en welke kansen en risico's zie je daarbij?
17. Voor werkgevers: Hoe zou de groepsleraar 12+ kunnen worden ingezet binnen de school/instelling en welke kansen en risico's zie je daarbij?

Reactie denktank

De denktank van leraren heeft overwegend aangegeven de herijkte bekwaamheidseisen voldoende dekkend, consistent en bruikbaar te vinden. Belangrijkste aandachtspunten waren:

- Het vinden van de goede balans tussen hoge eisen aan m.n. startbekwaamheid (alle leerlingen verdienen een goede leraar) maar de eisen voor zowel start- als vakbekwaamheid realistisch te houden.
- De vraag over hoe er op vakbekwaamheid getoetst zou moeten/kunnen worden en welke gevolgen dit zou kunnen hebben voor leraren.
- De noodzaak voor een goede en gerichte ondersteuning door opleiding en werkgever om duurzaam aan de bekwaamheidseisen te kunnen voldoen.
- De noodzaak voor een goede ondersteuning door/samenwerking met de werkgever en het gehele schoolteam om voor een veilig klimaat in de school te kunnen zorgen, omdat dit de mogelijkheden van de individuele leraar overstijgt.
- Het vinden van een goede balans tussen het recht willen doen aan de onderwijsbehoeften van diverse (groepen van) leerlingen en het bewaken van de grenzen van de verantwoordelijkheid van leraren hierin.

Reactie stakeholders

Verschillende stakeholders gaven aan niet of niet volledig op de uitvoeringstoets te kunnen reageren. Daarom is de derde stakeholdersessie (18 maart 2025) gebruikt om de bezwaren te adresseren. Dit heeft uiteindelijk geleid tot een verzoek tot verlenging van het project zoals beschreven in paragraaf 5.5.

6.2 Uitvoeringstoets juni 2025 - schriftelijke reflectie van stakeholders op het eindproduct

Op 3 juni 2025 is het definitieve advies herijking bekwaamheidseisen aan de stakeholders gestuurd met het verzoek hier uiterlijk 28 juni op te reflecteren. Hieronder volgen de schriftelijke reacties van de stakeholders. De reacties zijn integraal opgenomen.

Gezamenlijke lerarenopleidingen ADEF, LOBO en ICL

Hieronder wordt een beknopte reflectie gegeven op zowel het proces als het product van de herijking bekwaamheidseisen door de lerarenopleidingen (voor primair en voortgezet onderwijs en het MBO) verenigd in respectievelijk ADEF (Algemeen Directeurenoverleg Educatieve Faculteiten), LOBO (Landelijk Overleg Lerarenopleiding Basisonderwijs) en ICL (Interuniversitaire Commissie Lerarenopleidingen).

Proces

De lerarenopleidingen zijn een jaar betrokken geweest bij de herijkingsproces als één van de stakeholders. In dit jaar hebben we niet alleen deelgenomen aan de stakeholderbijeenkomsten maar hebben we ook meerdere malen constructieve en uitgewerkte voorstellen besproken met de projectleider van dit herijkingsproces. Deze voorstellen hadden betrekking op verschillende aspecten van de bekwaamheidseisen: wetenschappelijke onderbouwing; criteria voor het onderscheid start- en vakbekwaam; de architectuur van de bekwaamheidseisen; de formulering van specifieke bekwaamheidseisen, maar ook de criteria voor de uitvoeringstoets.

Het overleg met de projectleider hierover verliep altijd constructief. Als we dan echter weer een nieuwe versie zagen dan viel ons op dat er vaak weinig was gebeurd met onze feedback en ook niet werd onderbouwd waarom feedback wel of niet was meegenomen. Ook in de aanvankelijk laatste versie die werd opgeleverd zagen we onze feedback onvoldoende terug. Wij konden als gezamenlijke lerarenopleidingen dan ook niet instemmen met deze versie en hebben dit ook kenbaar gemaakt. Dit heeft geresulteerd in een gezamenlijke schrijfdag waarin vertegenwoordigers van de raden en de lerarenopleidingen samen met de leden van de schrijfgroep voorstellen hebben uitgewisseld. Wij hebben dit ervaren als een heel zinvolle bijeenkomst en kregen dit ook terug van de leden van de schrijfgroep. Het is jammer dat deze inhoudelijke uitwisseling niet veel eerder en systematischer heeft plaatsgevonden.

Het onderhavige advies herijking bekwaamheidseisen is weer beter dan de versie hiervoor maar wat ons betreft zou het onderhavige advies op een aantal punten nog moeten worden verbeterd. We lichten de hoofdpunten hieronder bij de bespreking van het product toe. Daarnaast heeft het geschetste proces er voor gezorgd dat een belangrijk onderdeel in de herijking van de bekwaamheidseisen, de uitvoeringstoets, waarvoor wij als lerarenopleidingen verantwoordelijk zijn, nog niet is uitgevoerd. Immers, pas als er een set bekwaamheidseisen ligt kunnen deze op uitvoering worden getoetst. Wij zijn van mening dat een dergelijke uitvoeringstoets alsnog dient plaats te vinden.

Product

We bespreken het onderhavige advies in termen van kansen en risico's.

Kansen

- Waar we heel blij mee zijn is dat in huidige advies niet alleen startbekwaam wordt geformuleerd maar ook voor elke startbekwaamheidseis wordt aangegeven welke doorgroeimogelijkheid naar vakbekwaam hieraan kan worden verbonden. Deze uitwerking van zowel start- als vakbekwaam is om twee redenen van belang. Allereerst biedt dit advies een kader voor het in co-creatie (scholen en opleidingen) uitwerken van programma's voor de ontwikkeling van startbekwaam naar vakbekwaam. Binnen NAPL is dit ook een belangrijk ontwikkelpad. Daarnaast zorgt het onderscheid er voor dat hiermee meer specifiek kan worden vastgesteld wat nu met startbekwaam wordt bedoeld en waarvoor de lerarenopleidingen tenminste moeten opleiden. Dit roept wel meteen ook een vraag bij ons op. De startbekwaamheidseisen worden wettelijk verankerd. Voor vakbekwaam geldt dit vooralsnog niet. Het is echter wel van belang dat beide naast elkaar zichtbaar zijn in het wettelijk besluit omdat vakbekwaam niet alleen een doorgroeimogelijkheid aangeeft maar ook de betekenis van startbekwaam aanscherpt.

Risico's

- De wetenschappelijk onderbouwing en samenhang van bekwaamheidseisen laat veel te wensen over. Wij hebben herhaaldelijk voorgesteld om de bekwaamheidseisen te baseren op de gemeenschappelijke voorwaarden voor goed onderwijs voor alle leerlingen. We hebben hiervoor zowel de wetenschappelijke onderbouwing als concrete uitwerking in bekwaamheidseisen uitgewerkt en aangeleverd . Op dit moment mist niet alleen een gedegen onderbouwing van de set bekwaamheidseisen maar ontbreekt ook zicht op de samenhang tussen de bekwaamheidseisen. Dit resulteert bovendien soms in vreemde keuzes. Zo wordt de bijdrage van de leraar aan de ontwikkeling van leerling tot een zelfstandige en verantwoordelijke volwassene niet beschouwd als overkoepelend doel van het onderwijs waaraan alle bekwaamheidseisen bijdragen, maar als een van de vele bekwaamheidseisen.

- Diverse bekwaamheidseisen zijn niet eenduidig en uniform toetsbaar voor lerarenopleidingen, zoals geadviseerd door de Onderwijsraad. De reden is dat de omschrijving t op veel verschillende niveaus kan worden geoperationaliseerd. Wij geven twee voorbeelden:
 - o de leraar heeft een brede algemene kennis, is op de hoogte van relevante actualiteiten en maatschappelijke ontwikkelingen en integreert deze in het onderwijs.
 - o de leraar heeft een goede beheersing van de basisvaardigheden taal, rekenen, burgerschap en digitale geletterdheid.
- Problematisch voor de toetsbaarheid is ook dat diverse bekwaamheidseisen teveel belangrijke elementen in een eis bevatten. Waarvan door de toevoeging o.a. dan bovendien niet duidelijk is wat nu wel en niet wordt vereist. Bijvoorbeeld:
 - o de leraar ondersteunt het leerproces van leerlingen door het doelgericht en beredeneerd toepassen van (vak)didactische aspecten, o.a. door het tellen van een duidelijk leerdoel, voorkennis te activeren, duidelijke instructie te geven, woord en beeld te combineren, te scaffolden, actieve verwerking tot stand te brengen en gespreid/herhaald te oefenen.
- In de onderhavige versie staan bekwaamheidseisen waarbij wel wordt verwezen naar wetenschappelijke kennisgebieden en bekwaamheidseisen waar dit niet gebeurt. Terwijl alle bekwaamheidseisen vragen keuzes die zowel op basis van wetenschappelijke inzichten als praktijkkennis kunnen worden verantwoord. Vergelijk bijvoorbeeld de bekwaamheidseis over motivatie en over leren
 - o de leraar brengt de leerinhoud op een aansprekende manier over, inspireert en motiveert leerlingen om te leren
 - o de leraar handelt op basis van onderwijs(leer-)psychologische basiskennis over het leerproces en de werkzame principes van leren, wetenschappelijke kennis over effectief onderwijzen en (vak)didactische, domeinspecifieke theorievorming over leer- en werkvormen.
- Het verschil tussen start- en vakbekwaam is niet altijd duidelijk. Vergelijk bijvoorbeeld startbekwaam (cursief) en toevoeging vakbekwaam (cursief vet).

- o de leraar herkent verschillen tussen leerlingen en stemt zijn les af op deze verschillen door te differentiëren in o.a. tempo, leerdoel, instructie, opdrachten en/of feedback en benut verschillen in de les
- In de versie die nu voorligt wordt voor het po de rationale van het schoolvak gehanteerd. Het is logischer en werkbaarder om de leergebieden zoals SLO die onderscheidt voor de nieuwe kerndoelen als uitgangspunt te nemen.
- Er was afgesproken dat voor de doelgroepspecificaties voor startbekwaam alleen basale kennis van de doelgroep zouden worden geformuleerd en voor vakbekwaam verdere doelgroepspecifieke vaardigheden en kennis, maar niet expertvaardigheden/kennis. Deze afspraak is in het stuk niet consistent doorgevoerd. Met name bij de 12+ doelgroep wordt dit vaak niet consequent toegepast.
- In het advies wordt een nieuw bekwaamheidsgebied voor 12+ geformuleerd. Dit kan uiteraard. Maar op diverse plaatsen in het advies wordt ook gesuggereerd welke opleidingen hier al dan niet een bevoegdheid voor zouden kunnen afgeven en dat eventuele nieuwe opleidingsroutes nodig zijn. Dit behoort te worden belegd bij bijvoorbeeld de huidige landelijke werkgroep bevoegd en de werkgroepen die nu adviezen voorbereiden rond speciaal en passend onderwijs.

Namens de gezamenlijke lerarenopleidingen ADEF, LOBO en ICL
Prof.dr.ir. Fred Janssen (ICL-voorzitter VO)

PO-raad

Naar aanleiding van de herijkte bekwaamheidseisen delen de PO-Raad en Sectorraad GO de belangrijkste kansen en risico's die zij signaleren.

1. Onderscheid in startbekwaamheid en vakbekwaamheid

Het onderscheid tussen start- en vakbekwaamheid zien wij als een positieve ontwikkeling. Dit onderscheid biedt duidelijkheid over wat er van een startende leraar verwacht mag worden en geeft inzicht in waar de startende leraar zich verder in kan ontwikkelen.

Risico: gebrek aan eenduidigheid

Het onderscheid tussen start- en vakbekwaamheid wordt niet overal even consequent doorgevoerd. Bijvoorbeeld bij het onderdeel Didactisch bekwaam (punt 2) staat 'afgestemd op individuele behoefte leerlingen' als vakbekwaam, terwijl bij sommige andere punten het afstemmen op individuele behoeften als startbekwaam benoemd staat. Het helpt als hierin één lijn wordt gekozen.

2. Bekwaamheidsgebied leraar 12+

Het invoeren van een nieuw bekwaamheidsgebied kan kansen bieden, zoals het aantrekken van een nieuwe doelgroep bevoegde leraren voor het voortgezet speciaal onderwijs (vso). Tegelijkertijd biedt de toevoeging van het bekwaamheidsgebied geen oplossing voor de volgende vraagstukken:

- De groeiende behoefte aan vakdocenten in het vso met uitstroomprofiel arbeid.
- De wens voor een aparte bevoegdheid voor het vso met uitstroomprofiel dagbesteding.
- De behoefte aan versnelde routes voor tweedegraads leraren om hun bevoegdheid te verbreden.

Risico: toekomstbestendigheid van deze bekwaamheidseisen

De nieuwe bekwaamheidseisen dienen toekomstbestendig te zijn en rekening te houden met ontwikkelingen in het veld.

Hierbij zijn twee punten van belang:

- Inclusief onderwijs: De herijkte bekwaamheidseisen onderscheiden aparte bekwaamheden voor het speciaal onderwijs (so) en het voortgezet speciaal onderwijs (vso). Dit draagt niet bij aan de ontwikkeling richting inclusief onderwijs. Het is wenselijk om de bekwaamheidseisen breder te formuleren, zodat leraren beter worden voorbereid op inclusief onderwijs.
- Aansluiting op nieuwe kerndoelen: De bekwaamheidseisen sluiten op dit moment nog aan op de bestaande (oude) kerndoelen. Zodra de nieuwe kerndoelen definitief zijn vastgesteld, is het van belang dat de bekwaamheidseisen hierop aansluiten.

Algemene opmerkingen

Kans: betere samenwerking in het proces

Werkgevers en leraren dragen gezamenlijk verantwoordelijkheid voor de bekwaamheid van leraren en hun professionele ontwikkeling. Een nauwere samenwerking bij de herijking van de bekwaamheidseisen kan de kwaliteit van het eindresultaat versterken.

Risico: onvoldoende aandacht voor leervoorsprongen

Hoewel leerachterstanden worden benoemd, is er weinig tot geen aandacht voor leerlingen met een leervoorsprong.

Risico: onduidelijk taalgebruik

De beschrijvingen van de bekwaamheidseisen zijn soms niet concreet genoeg. Begrippen zoals 'basale kennis' of 'diepgaande kennis' zijn voor meerdere interpretaties vatbaar en maken het lastig om de bekwaamheden om te zetten naar concreet waarneembaar gedrag.

Het gebruik van medische termen zoals ‘beperkingen’ doet onvoldoende recht aan de ondersteuningsbehoeften van leerlingen. Een alternatief daarvoor is gebruik te maken van het sociale model, in plaats van het medische model.

Risico: afbeelding verwarrend

De afbeelding op pagina 3 is niet helder en roept vragen op over de interpretatie van bevoegdheden.

VO-raad

Hierbij ontvang je de reactie vanuit het voortgezet onderwijs op de uitvoeringstoets ten aanzien van de herijkte bekwaamheidseisen. Jullie vroegen ons om een reflectie op de kansen en risico's die wij zien in de voorgestelde herijking. We hebben kennisgenomen van het conceptadvies en hebben het geheel overziend een aantal kanttekeningen die we hierbij meegeven als resultaat van onze uitvoeringstoets. Onze reactie na publicatie van het advies zal afhangen van de mate waarin onze feedback verwerkt wordt in de verantwoordingsrapportage.

Deze herijkte bekwaamheidseisen bieden door de scherpere uitwerkingen een mooi expliciet handelingsrepertoire. En zijn daarmee helpend voor een continue dialoog in de school en gesprek met individuele medewerkers over bekwaamheid.

Het beeld is wel dat niet alle ervaren (en door zowel zichzelf als de werkgever vakbekwaam geachte) leraren voldoen aan alle formuleringen voor vakbekwaamheid. Dit draagt het risico in zich dat het niet verder komt dan papier, omdat je niet kan verwachten dat iedere leraar eraan kan voldoen. Aan de andere kant zorgt het onderscheid tussen startbekwaamheidseisen en vakbekwaamheidseisen ervoor dat de startbekwaamheidseisen een verlaging lijken ten opzichte van de huidige bekwaamheidseisen, wat de vraag doet rijzen of dit een negatieve invloed heeft op de inhoud en de lat van de lerarenopleidingen, waarvoor de startbekwaamheidseisen leidend zijn.

In deze reactie benadrukken we nogmaals dat in het Besluit bekwaamheidseisen alleen de startbekwaamheidseisen

opgenomen zouden moeten worden, als kader voor de lerarenopleidingen en daarmee gekoppeld aan de bevoegdheid als leraar. De vakbekwaamheidseisen geven richting aan doorgaande professionalisering en kunnen benut worden door scholen in de gesprekkencyclus met leraren en bij het komen tot professionaliseringplannen. Maar dit is de verantwoordelijkheid van de werkgever en de leraar zelf; niet van de wetgever.

In deze voorgestelde herijkte bekwaamheidseisen zien wij daarnaast risico's in de toekomstbestendigheid van de voorgestelde bekwaamheidseisen. Mede door vakinhoud als eerste te benoemen, ligt in deze bekwaamheidseisen de nadruk nog steeds op kennisoverdracht, terwijl socialisatie en persoonsvorming, als randvoorwaarden om leerlingen tot leren te brengen een meer secundaire rol lijken te spelen.

De vele ontwikkelingen in de onderwijssector en op de scholen roepen vragen op over de houdbaarheidstermijn van de nu voorgestelde bekwaamheidseisen. De gekozen focus zorgt daardoor mogelijk voor een beperkte houdbaarheidsduur van deze bekwaamheidseisen. Een meer continue dialoog over bekwaamheid van onderwijspersoneel lijkt ons dan ook op landelijk niveau gewenst.

Daarnaast mist de expliciete link met wetenschappelijke inzichten, bijvoorbeeld als het gaat om hoe leerlingen leren, maar ook met betrekking tot kenmerken van effectieve professionalisering van leraren. Hierdoor is onduidelijk in hoeverre deze uitwerking van de bekwaamheidseisen evidence informed is.

Tot slot schuilt er een risico in het gelopen proces om te komen tot deze herijkte bekwaamheidseisen. Werkgevers en leraren hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de bekwaamheid van leraren en hun professionele ontwikkeling. Meer samen optrekken in dit proces zou verrijkend hebben gewerkt op het eindresultaat.

MBO-raad

- In het gedeelte Tot slot (laatste pagina) staat dat aandacht gevraagd wordt voor de inhoudelijke en vakdidactische bekwaamheidseisen "die niet of in mindere maten onderdeel vormen van de inhoud van de opleiding." Wat de MBO Raad betreft is dit geen onderdeel van de opdracht van het herijken van de bekwaamheidseisen. Hierop is namelijk al toezicht door de Inspectie van het Onderwijs. Onze optiek is dat het veronderstelde, mogelijke probleem niet opgelost dient te worden met de herijking van de bekwaamheidseisen. Daar zijn namelijk andere gesprekstafels voor.
- Ook staat te lezen: "De situatie in het mbo vraagt daarnaast nadrukkelijk om aandacht, omdat docenten in het mbo breed ingezet kunnen worden over alle vakgebieden, ongeacht hun vooropleiding." Per 1 augustus 2027 gelden de aanvullende eisen basisvaardigheden. Docenten zijn dan dus niet meer voor alle vakgebieden inzetbaar. Graag zouden wij daarom zien dat deze zin uit het advies wordt verwijderd.
- Ten slotte staat te lezen: "(...) en specificeert daarbij dat dit alleen van een vakbekwame docent kan worden verwacht." Omdat het bevoegd gezag besluit over de vakinhoudelijke bekwaamheid van de docent, kan er vanuit gegaan worden dat alle docenten in het mbo daadwerkelijk vakinhoudelijk bekwaam zijn. Dit deel van de zin zien wij dan ook graag verwijderd, aangezien erboven al duidelijk wordt uitgelegd wat gevraagd wordt van en bij de inzet van een docent in het mbo.

Ten aanzien van groepsleraar 12+:

- Per 1 augustus 2027 gelden in het mbo aanvullende eisen voor docenten basisvaardigheden. We zouden graag zien dat eens bekeken wordt of een traject (opleiding, module) voor groepsleraar 12+ als alternatief kan dienen voor een module aanvullende eisen basisvaardigheden. Het idee is dat iemand die lesgeeft aan entreestudenten daarmee ook voldoende 'bevoegd' zou zijn om basisvaardigheden op niveau 1 te verzorgen, zonder de aanvullende module voor Nederlands, rekenen en/of burgerschap te hoeven volgen.
- We willen hier ook nogmaals benadrukken dat we deze toevoeging vanuit de MBO Raad echt als een (goede, maar) aanvullende route zien en niet als vervanging van bestaande bevoegdheden of trajecten.

- In het algemeen vinden wij het opvallend dat er (te) weinig aandacht voor digitale vaardigheden/leermiddelen/geletterdheid in de bekwaamheidseisen lijkt te zijn. Voorbeelden waar het summier staat of aangevuld zou moeten worden, zijn: bij Kennis van het vak bij de vijfde bullet. Digitale geletterdheid zou beter als aparte bullet opgenomen kunnen worden om het belang meer te benadrukken. Ook zou het bij de professionele bekwaamheid een plek verdienen bij zich verhouden tot de omgeving van de organisatie omdat vaardigheden als communiceren, (beleids)ontwikkelingen volgen of inzicht in ondersteuningsstructuren hebben niet los gezien kunnen worden van digitale vaardigheden.

Inspectie van het Onderwijs

Met veel dank aan de samenstellers en projectleider van de herijking, nemen wij de uitnodiging aan om onze reflectie te sturen. Gedurende het proces van de herijking hebben wij input gegeven over kansen en risico's die wij zien. Hieronder geven wij een overkoepelende reflectie op het conceptadvies herijkte bekwaamheidseisen. Wij zullen daarnaast reageren op de uitvoeringstoets.

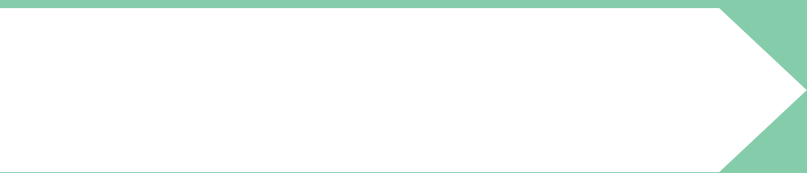
1. De indeling in start- en vakbekwaam waarbij een aantal bekwaamheidseisen zijn overgeheveld naar de vakbekwaamheid kan leiden tot lagere eisen aan leraren, omdat - zoals het zich laat aanzien - de vakbekwaamheidseisen niet wettelijk worden vastgelegd. Want hoe wordt geborgd dat leraren en docenten zich doorontwikkelen richting vakbekwaam? Wij zien het risico dat de vakbekwaamheidseisen van het netvlies verdwijnen, temeer daar er geen goed georganiseerde beroepsgroep van leraren is, die zich kan opstellen als eigenaar van deze vakbekwaamheidseisen en als aanjager van effectieve ontwikkeltrajecten voor startbekwame leraren richting vakbekwaamheid.
1. Wordt er voldoende aandacht besteed aan de vakdidactische bekwaamheidseisen? Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt het grote belang van vakdidactische kennis en vaardigheden: niet alleen vakinhoudelijke kennis is van belang, maar ook het kunnen uitleggen/het leerbaar maken van het vak heeft een groot effect op de leerprestaties.

In het onderliggende voorstel zijn de vakdidactische bekwaamheidseisen minder zichtbaar. De huidige (vak)didactische bekwaamheidseisen zijn in het voorstel hernoemd tot didactische bekwaamheidseisen. Deze bevatten nu de algemeen didactische bekwaamheidseisen. De vakdidactische kennis en vaardigheden staan beschreven onder de inhoudelijke bekwaamheidseisen en zijn gekoppeld aan de vakinhoud: de leraar moet de leerstof kunnen uitleggen en in perspectief plaatsen, keuzes maken in de leerstof, enzovoorts. Daardoor lopen routes naar het leraarschap waarbij de inhoudelijke bekwaamheid verondersteld is (zoals pdg, eenjarige ulo's, de kopopleiding, de educatieve minor/module en ZiB vo) het risico dat er onvoldoende aandacht wordt besteed aan de vakdidactische kennis en vaardigheden.

3. De Onderwijsraad beveelt in het advies Beter Bekwaamheid Borgen (2025) aan om de bekwaamheidseisen voor beginnende leraren specifiek te beschrijven, waarbij ook de kennisbases gebruikt worden. De Onderwijsraad beveelt aan om dat bij een volgende herijking te doen, maar dat de partijen die bij de huidige herijking betrokken zijn wel al anticiperen op specifiekere bekwaamheidseisen. Wij ondersteunen dat advies. We zien het risico dat het onderliggende concept onvoldoende heldere kaders geeft aan alle betrokkenen.

Tot slot: De Onderwijsraad heeft in het rapport Beter Bekwaamheid Borgen (2025) ook aanbevolen **bij de periodieke herijking de inbreng van belanghebbenden evenwichtig mee te nemen**. Het recente proces van totstandkoming van het nieuwe advies, onderstreept de noodzaak voor een steviger en evenwichtiger inbreng van de verschillende groepen leraren, in het juiste evenwicht met andere groepen belanghebbenden.

Bijlage 1: Overzicht geraadpleegde bronnen en literatuur

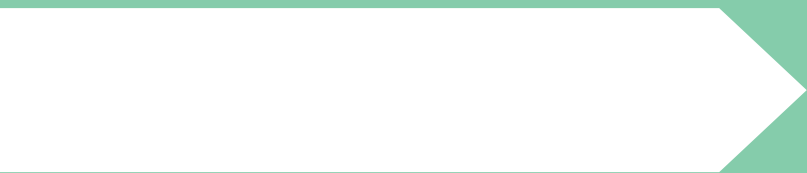
- AOb, CNV Onderwijs, FvOv, Platform VVVO en FNV O&O (2020). *Leraren over bevoegdhedenstelsel. Onderzoek onder leraren in het po, so, vo en mbo over bevoegdheden* [Rapport-bevoegdhedenstelsel-september-2020.pdf](#)
- AOb, CNV Onderwijs, FvOv, SPV, Lerarencollectief, BVMBO (2021). *Bevoegdheden en het opleiden van leraren: : uitgangspunten en oplossingsrichtingen voor po, so, vo en mbo.* [Rapport-bevoegdheden-en-opleiden-leraren-mei-2021.pdf](#)
- AOb, CNV Onderwijs, FvOv, BVMBO, Platform VVVO (2024). *Beroepsbeeld leraar po, (v)so, vo en mbo* <https://beroepsbeeldleraar.nl/>
- *Besluit van 16 maart 2017 tot wijziging van het Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel en het Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel BES in verband met de herijking van de bekwaamheidseisen voor leraren en docenten.* <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2017-148.html>
- Darling-Hammond, L. (2000). *Teacher Quality and Student Achievement*. Education Policy Analysis Archives, 8, 1. <https://doi.org/10.14507/epaa.v8n1.2000>
- Ecorys (2011). *Evaluatie Wet op de Beroepen in het Onderwijs*. <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2011D25882>
- Hattie J., & Timperley H. (2007). *The power of feedback*. Review of Educational Research, 77 (1), 81-112.
- Hattie, J. (2013). *Visible learning: The sequel: A synthesis of over 2,100 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.
- Hill, H. C., Ball, D. L., & Schilling, S. G. (2008). *Unpacking Pedagogical Content Knowledge: Conceptualizing and Measuring Teachers' Topic-Specific Knowledge of Students*. Journal for Research in Mathematics Education, 39(4), 372-400.
- Janssen, F. J. J. M., de Vrind, E., Raijmakers, M. E. J., & Kortekaas-Rijlaarsdam, A. F. (2024). *Een gemeenschappelijke taal voor goed onderwijzen: Een belangrijke ontbrekende schakel voor samen opleiden en professionaliseren in de onderwijsregio's*. Whitepaper, mei 2024.
- [eengemeenschappelijketaalvoorgoedonderwijzen13052024def.pdf](#)
- Kennisrotonde. (2019). *In welke mate komen de pedagogische, (vak)didactische en (vak)inhoudelijke bekwaamheden van leraren in het voortgezet onderwijs overeen tussen de verschillende vakken en onderwijssoorten (generiek), en in welke mate verschillen ze (specifiek)?* (KR.498). Den Haag: Kennisrotonde. [Komen pedagogische, \(vak\)didactische en \(vak\)inhoudelijke bekwaamheden van leraren in het voortgezet onderwijs overeen tussen verschillende vakken en](#)

[onderwijssoorten? | Kennisrotonde](#)

- Kirschner, P. A., Sweller, J., Kirschner, F., & Zambrano, R. J. (2018). *From cognitive load theory to collaborative cognitive load theory*. International Journal of Computer-Supported Collaborative Learning, 13(2), 213–233. <https://doi.org/10.1007/s11412-018-9277-y>
- Kirschner, P.A., Sweller, J. & Clark, R.E. (2006). *Why minimal guidance during instruction does not work: An analysis of the failure of constructivist, discovery, problem-based, experiential, and inquiry-based teaching*, Educational Psychologist, 41 (2), 75–86
- Korpershoek, H., Harms, T., De Boer, H., Van Kuijk, M., & Doolaard, S. (2014). *Effective classroom management strategies and classroom management programs for educational practice: A meta-analysis of the effects of classroom management strategies and classroom management programs on students' academic, behavioural, emotional, and motivational outcomes*. RUG/GION.
- LPBO (2010). *Bekwaamheidseisen in de lerarenopleiding. Referentiekader voor curriculum en toetsing*. <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=2010D29972>
- Muijs, D., Kyriakides, L., Van der Werf, G., Creemers, B., Timperley, H., & Earl, L. (2014). *State of the art–teacher effectiveness and professional learning*. School Effectiveness and School Improvement, 25(2), 231-256. <https://doi.org/10.1080/09243453.2014.885451>
- OCW (2023). *Samenvatting verkenning kwaliteit en positie lerarenopleidingen*. <https://open.overheid.nl/documenten/dpc-166be1bfb368f71ecc95a79571fb8068b7f041b9/pdf>.
- Onderwijscoöperatie (2013). *Verantwoording herijking*. <https://www.onderwijsraad.nl/binaries/onderwijsraad/documenten/adviezen/2013/12/19/herijking-bekwaamheidseisen/Brief-Herijking-Bekwaamheidseisen.pdf>
- Onderwijsinspectie (2016). *Beginnende leraren blikken terug, deel 1 – 4*. [Beginnende leraren kijken terug - Onderzoek onder afgestudeerden. Deel 1: de pabo | Publicatie | Inspectie van het onderwijs](#)
- Onderwijsinspectie (2020). *Routes naar het leraarschap* [Routes naar het leraarschap | Themarapport | Inspectie van het onderwijs](#)

- Onderwijsraad (2005). *Briefadvies bekwaamheidseisen onderwijspersoneel*. <https://www.onderwijsraad.nl/binaries/onderwijsraad/documenten/adviezen/2013/12/19/herijking-bekwaamheidseisen/Brief-Herijking-Bekwaamheidseisen.pdf>
- Onderwijsraad (2013). *Briefadvies herijking bekwaamheidseisen*. [Herijking bekwaamheidseisen | Advies | Onderwijsraad](#)
- Onderwijsraad (2018). *Ruim baan voor leraren*. [Ruim baan voor leraren | Advies | Onderwijsraad](#)
- Paivio, A. (1969). *Mental imagery in associative learning and memory*. *Psychological Review*, 76, 241-263. doi: 10.1037/h0027272.
- Raad van State (2005). *Advies n.a.v. ontwerpbesluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel*.
- Rosenshine, B. (2012). *Principles of instruction. Research-based strategies that all teachers should know*. *American Educator*, 12-19.
- Rubie-Davies, C. M., Weinstein, R. S., Huang, F. L., Gregory, A., Cowan, P. A., & Cowan, C. P. (2014) *Successive teacher expectation effects across the early school years*. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 35(3), 181–191. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2014.03.006>
- Scheerens, J. (2016). *Educational Effectiveness and Ineffectiveness*. Springer.
- Schulman, L. (1986). *Those who understand: Knowledge growth in teaching*. *Educational researcher*, 15(2), 4-14. <https://doi-org.ru.idm.oclc.org/10.3102/0013189X015002004>
- Schulman, L. (1987). *Knowledge of teaching: Foundations of the new reform*. *Harvard Educational Review*, 57(1), 1-23.
- Snoek, M (2021). *Van startbekwaam naar bekwaam leraar*. [Van startbekwaam naar bekwaam leraar - HvA Research Database](#)
- Sweller, J. (1988). *Cognitive load during problem solving: Effects on learning*. *Cognitive Science*, 12, 257-285.
- Wienen, B. (2023). *Van individueel naar inclusief onderwijs*. Instondo.

Bijlage 2: Evaluatie huidige bekwaamheidseisen

Doel

Het doel van de evaluatie van de huidige bekwaamheidseisen was om meer inzicht te geven de bruikbaarheid en inhoudelijke waardering van de huidige bekwaamheidseisen. De evaluatie moest een beeld geven van de sterke en minder sterke aspecten van de huidige bekwaamheidseisen. Dit hielp bij het aanscherpen van de doelstelling van het project, het inhoudelijk prioriteren en het gericht kunnen uitvoeren van de raadplegingen. De evaluatie vormde de basis voor de inhoudelijke kaders van deze herijking. De evaluatie van de huidige bekwaamheidseisen gaf legitimering voor welke aspecten van de bekwaamheidseisen wel/niet herijkt zullen worden.

Proces

De evaluatie van de huidige bekwaamheidseisen kent drie fases, namelijk:

1. Deskresearch
2. Input van denktank en stakeholders
3. Reflectie door leraren

Evaluatievragen

In de evaluatie van de huidige bekwaamheidseisen stellen we de volgende evaluatievragen centraal:

Hoofdvraag 1: Hoe worden de huidige bekwaamheidseisen en –gebieden inhoudelijk gewaardeerd?

- a. Beschrijven de huidige bekwaamheidseisen op een goede manier wat een startbekwame leraar moet kennen en kunnen om i) goed les te kunnen geven in het vakgebied/de vakgebieden en ii) aan alle doelgroepen binnen het bekwaamheidsgebied?

- b. Sluiten de huidige bekwaamheidseisen en –gebieden aan bij het beroepsbeeld van de leraar zoals onlangs vastgesteld door de gezamenlijke lerarenorganisaties¹?

Hoofdvraag 2: Zijn de huidige bekwaamheidseisen voldoende bruikbaar?

- a. Zijn de huidige bekwaamheidseisen voldoende concreet en richtinggevend voor opleidingen om een curriculum te maken dat opleidt tot een startbekwame leraar?

Uitkomsten

Hoofdvraag 1: Hoe worden de huidige bekwaamheidseisen en –gebieden inhoudelijk gewaardeerd?

1A) Beschrijven de huidige bekwaamheidseisen op een goede manier wat een (start)bekwame leraar moet kennen en kunnen om goed les te kunnen geven in het vakgebied/de vakgebieden en aan alle doelgroepen binnen het bekwaamheidsgebied?

Drie bekwaamheidsgebieden (po, vo, vho) omvatten uiteenlopende doelgroepen

De huidige bekwaamheidseisen zijn onderverdeeld in drie bekwaamheidsgebieden, namelijk po, vo en docent (tweedegraads) en vho (eerstegraads). Het bekwaamheidsgebied geeft aan voor welke sectoren en doelgroepen een leraar met een bepaalde bevoegdheid wordt opgeleid. De huidige bekwaamheidsgebieden zijn breed, d.w.z. je mag lesgeven aan zeer uiteenlopende doelgroepen. Doelgroepen die op zichzelf nader gespecificeerd kunnen worden, bijvoorbeeld op basis van de fase van ontwikkeling (jongere kind, oudere kind, jongvolwassene en volwassene), de ondersteuningsbehoeften van leerlingen en de mate waarin de opleiding beroepsgericht is.

In onderstaande tabel is te zien welk bekwaamheidsgebied opleidt tot welke doelgroep.

Pabo (po)	PO, incl SBO (V)SO, uitgezonderd vso scholen met examenlicentie Een groot aantal vakken in het PRO
Tweedegraads (vo/bve)	Onderbouw HAVO en VWO VMBO MBO PRO PO en (V)SO
Eerstegraads (vho)	Gehele tweedegraadsgebied Bovenbouw HAVO en VWO

Voor de bekwaamheidsgebieden vo/bve (tweedegraads) en vho (eerstegraads) wordt er binnen het vo uitgegaan van het vak waarin je bent opgeleid. In het mbo mag de leraar in alle vakken lesgeven, als het bevoegd gezag van de school heeft bepaald dat de leraar hiertoe vakinhoudelijk bekwaam is.

De huidige bekwaamheidsgebieden zijn breed, d.w.z. je mag lesgeven aan zeer uiteenlopende doelgroepen. Dit heeft als voordeel dat leraren breed inzetbaar zijn, maar als nadeel dat het niet realistisch is om te verwachten dat leraren in hun initiële opleiding toegerust kunnen worden voor alle doelgroepen binnen hun bekwaamheidsgebied.

De onderwijsraad adviseerde in 2018 om de bevoegdheden te verbreden voor het vo, door clusters van onderwijsbevoegdheden in combinatie met specialisaties mogelijk te maken waardoor leraren meer vakoverstijgend kunnen werken (Onderwijsraad, 2018). Dit voorstel werd later door de Commissie Zevenbergen verkend, maar niet ingevoerd omdat de vakinhoudelijk en vakdidactische kennis daarmee zou kunnen verschromelen, terwijl deze van te groot

belang zijn voor de kwaliteit van de leraar, en er geen bewijs was dat vakoverstijgend leren tot betere leerprestaties leidt. Onderzoek van de beroepsorganisaties toont ook aan dat leraren waarde hechten de brede inzetbaarheid die zij nu hebben. De voordelen van een sterke differentiatie door smallere bevoegdheden weegt in hun ogen niet op tegen de voordelen van deze brede inzetbaarheid.

Specificatie naar bekwaamheidsgebied veelal technisch i.p.v. inhoudelijk van aard

Het overgrote deel van de huidige bekwaamheidseisen zijn algemeen van toepassing op alle drie de bekwaamheidsgebieden. Op een paar punten worden er specificaties gemaakt voor een bepaald bekwaamheidsgebied. Het gaat hierbij veelal om technische specificaties, bij voorbeeld: Onder artikel 2.4, vakinhoudelijke bekwaamheid, worden een aantal specificaties naar po en vo gemaakt. Deze komen in inhoud overeen, maar verschillen in sectorspecifieke terminologie, zoals:

- Po: 2.5h) De leraar po kent de samenhang tussen de verschillende vakken in het curriculum;
- Vo: 2.6f) De leraar vo of docent kent de samenhang tussen de verschillende verwante vakken, leergebieden en lesprogramma's;

Binnen het bekwaamheidsgebied nauwelijks onderscheid tussen doelgroepen

Terwijl het lesgeven aan verschillende doelgroepen andere vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische kennis kan vereisen, specificeren de huidige bekwaamheidseisen deze verschillen per doelgroep niet. M.n. de (uiteenlopende doelgroepen in het) (v)so, het pro en het jonge kind krijgen nergens expliciet de aandacht. Tot op zekere hoogte geldt dit ook voor (de uiteenlopende doelgroepen binnen) het mbo en de beroepsgerichte vakken.

De bevindingen uit het onderzoek van de gezamenlijke lerarenorganisaties uit 2020 en 2021 laten zien dat leraren zich inderdaad onvoldoende toegerust voelen om les te geven aan het jonge kind (groep 1 en 2 van het po), het speciaal onderwijs en het praktijkgerichte onderwijs in het vmbo en mbo. 73% van de leraren heeft behoefte aan meer diepgang in het lesgeven aan de doelgroep tijdens de opleiding. Ook geven leraren van alle opleidingen aan dat de opleiding onvoldoende voorbereid op het geven van passend onderwijs in het po en vo. In een rapport van OCW (OCW, 2023) geven studenten van de lerarenopleiding aan dat zij behoefte zouden hebben aan meer aandacht voor so en passend onderwijs, meer aandacht voor beroepsonderwijs in tweede- en eerstegraads opleiding.

Leraren voelen zich niet voor alle doelgroepen binnen hun bekwaamheidsgebied toegerust

Het bekwaamheidsgebied po leidt op tot lesgeven in het po, sbo, (v)so en pro, maar leraren die de pabo hebben behaald voelen zich m.n. bekwaam voor het lesgeven aan groep 3 t/m 8 in het regulier basisonderwijs. Zij voelen zich minder of niet bekwaam voor het lesgeven aan groep 1 t/m 2, het sbo, (v)so en het pro.

Een bekwaamheidsgebied vo (tweedegraads bevoegdheid) leidt o.a. op tot lesgeven aan het mbo. De mbo-raad geeft aan dat het gebrek aan specificaties voor lesgeven aan de (zeer uiteenlopende) doelgroepen in het mbo een tekortkoming is in de bekwaamheidseisen die geen recht doen aan de doelgroep. Lesgeven aan mbo studenten is wezenlijk anders dan leerlingen in het vo en vraagt andere vaardigheden van de leraar. Leraren geven aan dat er ter voorbereiding op lesgeven aan mbo-studenten, binnen de opleiding meer aandacht besteed zou moeten worden aan agogische vaardigheden en vaardigheden om studenten te begeleiden naar een vervolgopleiding en voor te bereiden op uitstroom naar de arbeidsmarkt. M.b.t. het beroepsgericht onderwijs geldt dat er in de huidige bekwaamheidseisen voor zowel vo als mbo onvoldoende wordt beschreven wat een leraar moet kunnen om les te geven in de beroepsgerichte vakken, waarbij ook rekening zou moeten worden gehouden met verschillen tussen vo en mbo. De Denktank Herijking Bekwaamheidseisen voegt hieraan toe dat dit m.n. (maar niet uitsluitend) uitgewerkt zou moeten worden in het kader van de vakinhoudelijke competenties.

Het bekwaamheidsgebied vho (eerstegraads bevoegdheid) leidt op tot lesgeven in het gehele vo, mbo en in het pro. Eerstegraads docenten voelen zich onvoldoende voorbereid op het lesgeven aan leerlingen vmbo b/k en studenten in de entreeopleidingen van het mbo i.v.m. hun onbekendheid met de doelgroep en de geringe aandacht die hieraan wordt besteed in de opleiding.

Zij geven aan dat, om goed les te kunnen geven in vmbo b/k, een eerstegraads docent het beste tijdens de opleiding een verplichte stage bij deze doelgroep zou moeten lopen of in omvang beperkte bij- en nascholing moeten volgen. In het mbo zouden eerstegraders eerst bij- en nascholing moeten volgen om goed les te kunnen geven in de entree-opleidingen.

Niet alle leraren voelen zich voldoende toegerust voor het bieden van passend onderwijs

T.a.v. passend onderwijs geeft De Denktank Herijking Bekwaamheidseisen aan dat het kunnen aanbieden van passend onderwijs altijd ervaring vraagt, en dus niet in zijn geheel verwacht kan worden bij startbekwaamheid. Daarnaast is op dit moment niet duidelijk wat er precies van een leraar wordt verwacht in het bieden van passend onderwijs en wat niet wordt verwacht. Een landelijke norm passend onderwijs zou leraren, scholen en opleidingen meer houvast kunnen bieden. Een duidelijke visie op passend/inclusief onderwijs is hiervoor nodig.

Meerdere doelgroepen hebben baat bij groepleerskrachtgroepsleerkracht

Met het certificaat groepsleerkracht kan een pabo bevoegde leraar ook lesgeven in de onderbouw van het vmbo b/k. De groepsleraar kan daarmee worden ingezet in po, (v)so en pro en met behalen van het certificaat ook in het vmbo b/k. Echter, uit onderzoek blijkt dat ook leerlingen in de entreeopleidingen van het mbo, in het pro voor de uitstroomprofielen arbeidsmarkt en vervolgonderwijs van het vso wordt veel waarde gehecht aan een vakleraar.

Afgestudeerden niet altijd (start)bekwaam

Aan het begin van hun loopbaan richten startbekwame, leraren zich voornamelijk op klassenmanagement, kennisoverdracht, pedagogiek en het ondersteunen en coachen van leerlingen bij het leren. Deze taken vormen de hoeksteen van de professionele praktijk voor beginnende leraren. Hun expertise groeit door een proces van doen, reflecteren en bijsturen (Snoek (2021), naar complexere vaardigheden zoals differentiatie.

Vakdocenten geven aan dat zij een aanzienlijk deel van de studenten niet startbekwaam vindt (OCW, 2023). Of dit voortkomt uit een gebreken aan de huidige bekwaamheidseisen zelf, of de wijze waarin ze worden gebruikt, zal nader onderzocht moeten worden.

Conclusies

- De drie bekwaamheidsgebieden beslaan een breed aantal doelgroepen met uiteenlopende kenmerken zoals leeftijd, niveau en zorg- en ondersteuningsbehoefte. De bekwaamheidseisen specificeren nauwelijks naar doelgroep, m.n. het jonge kind, het (v)so en het praktijkgerichte onderwijs worden niet of nauwelijks genoemd. In de huidige eisen is alleen beschreven dát een leraar zaken moet kunnen toepassen op verschillende doelgroepen maar niet welke doelgroepen en wat hier qua kennis en vaardigheden voor nodig is.
- Leraren geven aan dat zij zich door de opleiding veelal niet voldoende toegerust voelen voor juist deze doelgroepen.
- Opleidingen geven aan dat het curriculum overladen is, en de bekwaamheidseisen in sommige gevallen te hoog gegrepen voor een startbekwame leraar. Werkgevers geven aan dat niet alle startende leraren ook startbekwaam zijn. Zaken zoals differentiatie zouden pas in een later stadium (inductiefase) echt worden beheerst.
- De drie bekwaamheidsgebieden beslaan een breed scala aan vakken en vakgebieden, waar niet nader naar wordt gespecificeerd.

1B) Sluiten de huidige bekwaamheidseisen en – gebieden aan bij het beroepsbeeld van de leraar zoals onlangs vastgesteld door de gezamenlijke beroepsorganisaties (AOB, CNV, FvOv, Platform VVVO en BVMBO, 2024)?

In het beroepsbeeld leraar is beschreven dat de essentie van het beroep voor alle leraren gelijk is, ongeacht de sector of het vak waarin een leraar lesgeeft, De drie kerntaken van elke leraar zijn:

1. De leraar draagt kennis en vaardigheden over aan leerlingen
2. De leraar is een expert in het omgaan met leerlingen
3. De leraar zorgt voor een veilige en stimulerende plek om te leren

Om deze kerntaken goed uit te kunnen voeren heeft de leraar de volgende kennis, vaardigheden en houding nodig:

1. De leraar heeft de vaardigheid om diverse rollen te vervullen
2. De leraar is deskundig, empathisch, creatief en flexibel
3. De leraar handelt ethisch en verantwoordelijk
4. De leraar is een professional in een team
5. De leraar is onderdeel van verschillende netwerken

Naast deze gezamenlijke kern zijn ook de kenmerkende verschillen tussen de onderwijssectoren en het lesgeven aan de doelgroepen daarbinnen beschreven. Dit betekent enerzijds dat leraren over alle sectoren heen dezelfde kerncompetenties dienen te hebben, waarbij er wel verschil is in het zwaartepunt van de onderscheiden kerncompetenties. Anderzijds kan het betekenen dat lesgeven aan een specifieke doelgroepen binnen een sector ook om specifieke competenties kan vragen.

Uit een vergelijkende analyse tussen het huidige bekwaamheidseisen en het beroepsbeeld bovenstaande werd geconcludeerd dat de huidige bekwaamheidseisen voor een goed deel overeenkomen met de kenmerken uit het beroepsbeeld leraren.

Echter, een aantal kenmerken die in het beroepsbeeld centraal staan zijn niet of niet expliciet terug te vinden in de bekwaamheidseisen, het gaat daarbij in elk geval om:

- Beschrijvende kenmerken van een leraar zoals empathisch, creatief, flexibel, enthousiasmerend
- Het kunnen uitvoeren van verschillende rollen (lesgeven, coachen, onderzoeken)
- Het onderdeel uitmaken van een team binnen de school en een netwerk buiten de school
- Invloed hebben op de visie en kwaliteit van de school
- Zorg- en leerbehoeften kunnen signaleren en extra ondersteuning kunnen bieden waar nodig
- Oog hebben voor het welzijn van de leerling
- Het stimuleren van ouderbetrokkenheid
- Omgaan met verschillen tussen leerlingen en/of groepen leerlingen
- Zich bezighouden met de ontwikkeling van zijn vak en het onderwijs

Omgekeerd zijn er een aantal aspecten wel beschreven in de bekwaamheidseisen die niet of niet diepgaand terugkomen in het beroepsbeeld. Het gaat daarbij in elk geval om:

- Helder overbrengen van leerdoelen
- Doelen van toetsing kennen, passende toetsen kan selecteren en ontwikkelen, toepassen en analyseren, de kwaliteit van toetsing kan beoordelen, bruikbare voortgangsinformatie kan verzamelen
- Kunnen reflecteren op zijn pedagogisch-didactisch handelen, het kunnen analyseren, evalueren, zijn handelen kan bijstellen en zich hierover kan verantwoorden.
- Kennis heeft van kerndoelen en eindtermen, de opbouw van het curriculum, de doorlopende leerlijnen en de samenhang tussen vakken kennen
- Een goede beheersing heeft van taal en rekenen
- Kennis heeft van de methoden en daar gericht van kan afwijken
- (Digitale) leermiddelen doelmatig kan inzetten

Deze verschillen zijn deels begrijpelijk en wellicht ook gewenst, het beroepsbeeld en de bekwaamheidseisen dienen immers verschillende doelen. De meer technische beschrijving van de bekwaamheidseisen gaan dieper in op het 'hoe' dan het beroepsbeeld, dat een meer algemene beschrijving geeft van de kwaliteiten van een leraar. Dit punt werd bevestigd door de vertegenwoordigers van de lerarenopleidingen die hieraan toe voegen dan dat ontbrekende elementen uit het beroepsbeeld niet zonder meer in bekwaamheidseisen moeten worden vertaald. De herijking zou gebaseerd moeten worden op kennis en vaardigheden van de start- en vakbekwame leerkracht en niet gebaseerd moeten worden op een vergelijking met het beroepsbeeld. Zij pleiten voor een zo wetenschappelijk mogelijke onderbouwing van de bekwaamheidseisen. Ook staan in het beroepsbeeld vaardigheden beschreven zoals empathie, creativiteit en innovatie die weliswaar van belang zijn in het beroep leraar, maar in de bekwaamheidseisen tot uiting komen in overkoepelende zin.

Hoofdvraag 2: Zijn de huidige bekwaamheidseisen voldoende bruikbaar?

2A) Zijn de huidige bekwaamheidseisen voldoende concreet en richtinggevend voor opleidingen om een curriculum te maken dat opleidt tot een startbekwame leraar?

Bekwaamheidseisen onvoldoende gebaseerd op een onderbouwde visie van goed onderwijs

De universitaire lerarenopleidingen (ULO's) geven aan dat de huidige bekwaamheidseisen niet gebaseerd zijn op een onderbouwde visie op goed onderwijs. Hierdoor ontbreekt ook de samenhang tussen de verschillende bekwaamheidseisen. Dit komt de bruikbaarheid van de bekwaamheidseisen voor opleiders en voor studenten-in-opleiding niet ten goede. Een samenhangende set van voorwaarden voor goed onderwijs die altijd gelden zouden een goede kapstok zijn om bij de herijking de bekwaamheidseisen aan op te hangen. Op deze manier sturen de bekwaamheidseisen ook in de richting van goed onderwijs, wordt er samenhang gebracht in de bekwaamheidseisen, kunnen makkelijker doorgaande leerlijnen worden uitgezet. Bovendien zou dit resulteren in een zeer bruikbare set voor zowel opleiders maar ook voor docent-in-opleiding.

Doorlopende leerlijnen voor leraren ontbreken

In de huidige bekwaamheidseisen wordt geen onderscheid gemaakt naar niveau, bijvoorbeeld tussen start- en vakbekwaamheid. Er wordt zodoende geen doorlopende leerlijn voor leraren beschreven en de eisen die worden gesteld ontstijgen zodoende deels ook het niveau van bekwaamheid van een starter in het beroep. Zo zijn er aspecten van het leraarschap waarvoor (ruime) praktijkervaring nodig is voor een volledige beheersing, bijvoorbeeld effectieve differentiatie. Dit maakt de huidige bekwaamheidseisen op punten minder bruikbaar voor initiële opleidingen, die opleiden naar startbekwaamheid. De onderwijsraad heeft na de vorige herijking geadviseerd om dit onderscheid wel aan te brengen.

Vakinhoudelijke bekwaamheid onvoldoende verankerd in huidige bekwaamheidseisen

Er is m.n. discussie over de toereikendheid van de vakinhoudelijk bekwaamheid binnen de huidige bekwaamheidseisen. M.n. voor het bekwaamheidsgebied po is de beschrijving zeer summier, waarbij vakinhoudelijk bekwaamheid inhoudt dat een leraar po 'een grondige beheersing van taal en rekenen heeft en zich theoretisch en praktisch heeft verdiept in ten minste een ander leergebied of een deel ervan'. Een verdieping hiervan zou wenselijk zijn, waarbij er op zijn minst een koppeling wordt gelegd met de geldende leergebieden en daarbij horende kerndoelen. Echter, de vakinhoud moet noodzakelijkerwijs gekoppeld worden aan doelgroepen. Voor vakleerkrachten is de vakinhoud deel verondersteld en niet in bekwaamheidseisen te vatten, een specificatie hiervan in de wettelijke bekwaamheidseisen is voor het VO niet wenselijk, dit zou via een andere route moeten worden geborgd om zowel diepgang als flexibiliteit te kunnen behouden.

Huidige bekwaamheidseisen soms onvoldoende concreet voor directe vertaling naar curriculum opleiding

Een veelgehoorde kritiek op de huidige bekwaamheidseisen is zodoende ook dat zij te weinig concreet zijn om bruikbaar te zijn voor o.a. een één op één vertaling naar het curriculum van opleidingen. Het beperkt operationele karakter van de bekwaamheidseisen heeft tot gevolg dat de reguliere pabo en tweedegraads lerarenopleidingen hebben gekozen voor een 'tussenstap', in de vorm van de kennisbasis van waaruit de curricula van de opleidingen worden ingevuld. Binnen deze

opleidingen is men vaak bekender met de inhoud van de kennisbasis dan de inhoud van de bekwaamheidseisen en worden deze gerichter gebruikt in het opleiden van toekomstige leraren.

Bekwaamheidseisen laten ruimte voor interpretatie door opleidingen

De bekwaamheidseisen zijn richtinggevend voor de inrichting van het curriculum van de lerarenopleidingen. Aanpassing van de eisen dienen te leiden tot aanpassingen van de opleidingscurricula.

Opleidingen formuleren periodiek de landelijke kennisbasis waar de curricula van de opleidingen op worden gebaseerd. De kennisbasis kent een andere opzet dan de opzet die wordt gehanteerd in de bekwaamheidseisen, wat vragen oproept over de (noodzaak voor) vertaling van de bekwaamheidseisen om ze bruikbaar te maken voor het opleiden van startbekwame leraren.

Daarnaast zijn er minstens 384 verschillende opleidingen die tot een (aanvullende) bevoegdheid leiden, elk met een eigen vormgeving, invulling en uitvoering van het curriculum (Inspectie van het Onderwijs, 2020). Tussen die opleiding worden grote verschillen geconstateerd (OCW, 2023). Het opleidingsberaad heeft mede daarom de opdracht om meer lijn te krijgen in het curriculum van de opleidingen, wat suggereert dat de bekwaamheidseisen veel ruimte laten voor interpretatie.

Bekwaamheidsgebieden te breed voor opleiding

Het bekwaamheidsgebied geeft aan voor welke sectoren en doelgroepen een leraar met een bepaalde bevoegdheid wordt opgeleid. De huidige bekwaamheidsgebieden zijn breed, d.w.z. je mag lesgeven aan zeer uiteenlopende doelgroepen (zie tabel 1). Dit heeft als voordeel dat leraren breed inzetbaar zijn, maar als nadeel dat het niet realistisch is om te verwachten dat leraren in hun initiële opleiding toegerust kunnen worden voor alle doelgroepen binnen hun bekwaamheidsgebied. De opleidingen voegen hieraan toe dat het enerzijds niet haalbaar is om binnen de initiële opleiding voor alle doelgroepen op te leiden, maar dat studenten vaak ook pas later in hun opleiding en/of loopbaan kiezen voor specialisaties naar bijvoorbeeld (v)so. Deze ruimte is juist van belang voor de instroom in die sector.

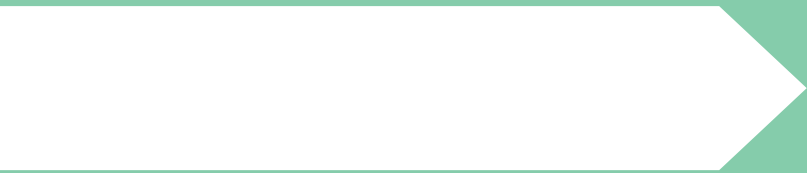
Voor de bekwaamheidsgebieden vo (tweedegraads) en vho (eerstegraads) wordt er binnen het vo uitgegaan van het vak waarin je bent opgeleid. In het mbo mag de leraar in alle vakken lesgeven, als het bevoegd gezag van de school heeft bepaald dat de leraar hiertoe vakinhoudelijk bekwaam is.

De onderwijsraad adviseerde in 2018 om de bevoegdheden ook voor het vo te verbreden, door clusters van onderwijsbevoegdheden in combinatie met specialisaties mogelijk te maken waardoor leraren meer vakoverstijgend kunnen werken (Onderwijsraad, 2018). Dit voorstel werd laten door de Commissie Zevenbergen verkend, maar niet ingevoerd omdat de vakinhoudelijk en vakdidactische kennis daarmee zou kunnen verschrallen, terwijl deze van te groot belang zijn voor de kwaliteit van de leraar, en er geen bewijs was dat vakoverstijgend tot betere leerprestaties leidt. Onderzoek van de beroepsorganisaties toont ook aan dat leraren waarde hechten de brede inzetbaarheid die zij nu hebben. De voordelen van een sterke differentiatie door smallere bevoegdheden weegt in hun ogen niet op tegen de voordelen van deze brede inzetbaarheid. In het stelsel zien leraren echter drie deelsectoren waar het wél knelt: groep 1 en 2 van het po, het speciaal onderwijs en het praktijkgerichte onderwijs in het vmbo en mbo. Voor deze gebieden zou binnen het stelsel aparte aandacht moeten komen (AOB, CNV Onderwijs, FvOv, SPV, Lerarencollectief, BVMBO, 2021)

Bekwaamheidseisen niet leidend in beoordeling van opleidingen

De NVAO eist pas sinds kort van visitatiepanels dat de term bekwaamheidseisen wordt opgenomen in de accreditatierapporten. Echter, het lijkt erop dat de visitatiepanels de opleidingen m.n. beoordelen volgens de Bologna standaarden en Dublin descriptoren. Beroepsvereisten zouden door de NVAO worden gezien als verantwoordelijkheid van de beroepenveld en de opleiding. Dit zou betekenen dat lerarenopleidingen in beperkte mate worden getoetst op het borgen van de bekwaamheidseisen in de opleiding.

Bijlage 3: Tweede concept herijking bekwaamheidseisen

Het tweede concept van de herijking bekwaamheidseisen is in januari 2025 gedeeld met de denktank, betrokken leraren, stakeholders en de achterban van deelnemende organisaties. De uitvoeringstoets van maart 2025 en de enquête zijn gebaseerd op dit concept.

INHOUDELIJK BEKWAAM

Inhoudelijk bekwaam wil zeggen dat een leraar de inhoud van het onderwijs beheerst en deze leerbaar en waardevol kan maken voor leerlingen/studenten.

KENNIS VAN HET VAK (ALGEMENE EISEN)

- De leraar heeft een zodanige beheersing van de leerstof in het te onderwijzen vakgebied/de te onderwijzen vakgebieden dat hij deze moeiteloos kan uitleggen, in perspectief kan plaatsen en kan vertalen naar de praktijk of actuele ontwikkelingen binnen het vakgebied/de vakgebieden.
- Vakbekwaam: De leraar heeft een zodanige beheersing van de leerstof in de te onderwijzen vakgebieden dat hij deze moeiteloos op verschillende manieren kan uitleggen, passend bij het niveau en de voorkennis van individuele leerlingen/studenten en de klas als geheel.
- De leraar maakt de leerlingen of studenten duidelijk wat de relevantie is van de leerstof voor het dagelijkse leven en/of voor het vervolgonderwijs.
- De leraar heeft een goede beheersing van de basisvaardigheden taal, rekenen, burgerschap en digitale geletterdheid.
- De leraar heeft een brede algemene kennis en is op de hoogte van relevante actualiteiten.
- De leraar houdt de eigen vakkennis en -kunde actueel.

Specificatie leraar PO

De leraar heeft diepe conceptuele kennis en beheersing van de volgende leergebieden:

- o taal (mondelinge en schriftelijke taalvaardigheid, begrijpend lezen en taalbegrip, taalbeschouwing),
- o rekenen en wiskunde (getalbegrip, meten en meetkunde, verbanden),
- o wereldoriëntatie (aardrijkskunde, geschiedenis, natuur en techniek),
- o kunstzinnige oriëntatie,
- o bewegingsonderwijs,
- o Engels,
- o burgerschap en sociale vaardigheden
- o digitale geletterdheid.
- De leraar kan vakoverstijgend werken en verbanden leggen tussen de verschillende leerinhouden.
- De leraar kan vanuit vakinhoudelijke expertise verbanden leggen met de dagelijkse praktijk en de actualiteit, passend bij de leeftijd van de leerling/student.

Specificatie groepsleraar 12+

- De leraar heeft diepe conceptuele kennis en beheersing van de volgende leergebieden:
 - o taal (mondelinge en schriftelijke taalvaardigheid, begrijpend lezen en taalbegrip, taalbeschouwing),
 - o rekenen en wiskunde (getalbegrip, meten en meetkunde, verbanden),
 - o Engels,
 - o burgerschap en sociale vaardigheden
 - o digitale geletterdheid
 - o Aardrijkskunde
 - o Geschiedenis
 - o Biologie
 - o Praktijk-oriënterende vakken.
- De leraar kan vakoverstijgend werken en verbanden leggen tussen de verschillende leerinhouden.
- De leraar kan vanuit vakinhoudelijke expertise verbanden leggen met het dagelijks leven, de actualiteit en de beroepspraktijk.

Specificatie leraar vo en leraar vho

- De leraar heeft diepe conceptuele kennis en beheersing van het vakgebied of de gecombineerde vakgebieden waartoe deze is opgeleid.
- De leraar kan vanuit vakinhoudelijke expertise verbanden leggen met het dagelijks leven, de actualiteit en de beroepspraktijk.
- MBO: De docent is bereid en in staat om zich veelzijdige, diepe conceptuele kennis en beheersing van nieuwe vakgebieden eigen te maken wanneer de docent in een ander deel van het curriculum wordt ingezet dan waarvoor de docent initieel is opgeleid.
- VMBO en MBO beroepsgericht:
 - o De leraar heeft actuele kennis van de beroepspraktijk in de branche of branches waarvoor deze opleidt.
 - o De leraar kan de vakinhoud koppelen aan de beroepspraktijk.
 - o De leraar onderhoudt en benut contacten met het beroepenveld waarvoor deze opleidt en is in staat om samen met de beroepspraktijk stages te begeleiden.
 - o De leraar houdt de eigen vakkennis en –kunde actueel o.a. door middel van het lopen van docentstages.

Specificatie leraar VHO

- De leraar VHO heeft diepe conceptuele kennis en beheersing van het vakgebied waartoe deze is opgeleid.
- De leraar kan vanuit vakinhoudelijke expertise verbanden leggen met de actualiteit en de wetenschap.
- De leraar heeft kennis van de wetenschappelijke achtergronden van het eigen vak en weet welke wetenschappelijke kennis en methoden van onderzoek gebruikt kunnen worden in het onderwijs.

KENNIS VAN HET CURRICULUM (ALGEMENE EISEN)

- De leraar weet dat de lesinhoud is gebaseerd op het landelijk curriculum met bijbehorende referentieniveaus, kerndoelen, eindtermen en/of kwalificatiedossiers en kan deze informatie vinden en doelgericht gebruiken.
- Vakbekwaam: De leraar kent het landelijk curriculum met bijbehorende referentieniveaus, kerndoelen, eindtermen en/of kwalificatiedossiers en zet deze kennis doelgericht in voor het ontwikkelen van de eigen lessen en de ontwikkeling van het curriculum.
- De leraar heeft inzicht in de inhoudelijke leerlijnen van het onderwijs waarin deze werkzaam is.
- Vakbekwaam: De leraar heeft inzicht in de inhoudelijke leerlijnen van aangrenzende vakgebieden en kan vakoverstijgend werken.
- De leraar heeft inzicht in hoe het onderwijs voortbouwt op het voorgaande onderwijs en voorbereidt op het vervolgonderwijs of de beroepspraktijk.

Specificatie leraar PO, groepsleraar 12+, leraar VO en leraar VHO

- (V)SO: de leraar kent de leerroutes passend bij de onderwijsbehoefte van de leerling/student in een bepaald cluster.

Specificatie leraar VO en leraar VHO

- De leraar overziet de opbouw van het curriculum van het eigen vak en de plaats ervan in het curriculum.
- De leraar kent de samenhang tussen de verschillende verwante vakken, leergebieden en lesprogramma's;
- De leraar kan vanuit zijn inhoudelijke expertise bijdragen aan de breedte, de samenhang en de actualiteit van het curriculum van de school.

DIDACTISCH BEKWAAM

Didactisch bekwaam wil zeggen dat een leraar de leerling /student in staat stelt om waardevolle kennis en vaardigheden aan te leren.

DOELTREFFEND ONDERWIJZEN (ALGEMENE EISEN)

- De leraar kan de leerinhoud op een aansprekende manier overbrengen en leerlingen/ studenten inspireren en motiveren om te leren.
- De leraar kan het onderwijs met behulp van collega's voorbereiden en zelfstandig uitvoeren op dusdanige wijze dat de leerinhoud leerbaar wordt gemaakt voor de leerling/student.
- Vakbekwaam: De leraar kan het onderwijs zelfstandig voorbereiden en uitvoeren op dusdanige wijze dat de leerinhoud leerbaar wordt gemaakt voor de leerlingen/ studenten passend bij het niveau en de voorkennis van de doelgroep, in afstemming met de collega's en passend bij het onderwijskundige beleid van de school of opleiding.
- De leraar heeft onderwijs(leer)-psychologische kennis over het leerproces en de werkzame principes van het leren.
- De leraar heeft wetenschappelijke kennis over doeltreffend onderwijzen en kennis over didactische modellen passend bij de vakgebieden/het vakgebied en de doelgroep.
- De leraar kent de achtergronden van de volgende didactische principes en past deze doelgericht en beredeneerd toe in de lessen en in een lessenreeks, passend bij het vakgebied en het niveau en de voorkennis van de doelgroep:
 - o Leerdoel duidelijk maken
 - o (Hoge) verwachtingen duidelijk maken
 - o Voorkennis activeren

- o Duidelijke instructie
 - o Woord en beeld combineren
 - o Modellen (uitgewerkte voorbeelden)
 - o Scaffolden (begeleide inoefening)
 - o Actieve verwerking
 - o Vragen stellen die tot denken aanzetten
 - o Controle van begrip
 - o Gespreid/ herhaald oefenen
 - o Ondersteunen bij moeilijke opdrachten
 - o Feedback geven
 - o Meta-cognitief denken stimuleren
- De leraar heeft kennis van verschillende didactische leer- en werkvormen en de psychologische achtergrond daarvan, passend bij het vakgebied en de doelgroep.
 - Vakbekwaam: De leraar heeft een breed repertoire aan verschillende didactische leer- en werkvormen en past deze doelgericht en flexibel toe, passend bij het vakgebied en de behoefte van de doelgroep.
 - De leraar is in staat om lesmaterialen te ontwikkelen, passend bij het vakgebied en de doelgroep.
 - Vakbekwaam: De leraar is in staat om zelfstandig lesmaterialen te ontwikkelen, passend bij het vakgebied, de behoefte van de doelgroep en de onderwijskundige visie van de school.
 - De leraar herkent verschillen tussen leerlingen en stemt zijn les waar mogelijk af op deze verschillen door te differentiëren in o.a. temp, leerdoel, instructie, opdrachten en/of feedback.
 - Vakbekwaam: De leraar herkent verschillen tussen leerlingen/studenten, stemt de les daarop af en benut de verschillen in de les.

Specificatie leraar PO

- Jonge kind: De leraar heeft kennis van de vroege ontwikkelingspsychologie, waaronder de vroege taalontwikkeling, vroege cognitieve ontwikkeling, vroege sociaal-emotionele ontwikkeling en de ontwikkeling van de grove en fijne motoriek.
- Jonge kind: De leraar kan de voorwaarden voor het leren leren scheppen en kent het belang van herhaling, structuur en voorspelbaarheid in het leren van jonge kinderen.
- Jonge kind: De leraar kan spelend en zintuigelijk leren tot stand brengen, kan een passend leeromgeving creëren met gerichte speelhoeken en kan hierbij gebruik maken van manipulatief materiaal.
- Jonge kind: De leraar kan activiteiten ontwerpen die spel combineren met doelen op het gebied van taal, rekenen en sociaal-emotionele ontwikkeling.
- Jonge kind: De leraar kan taalontwikkeling stimuleren door middel van verhalen, rijmpjes, gesprekken en letterspellen.
- Jonge kind: De leraar kan voorbereidend rekenen door middel van het aanleren van basisbegrippen zoals tellen, ordenen, vergelijken en patronen herkennen.
- SO: De leraar kent de verschillende arrangementen passend bij de onderwijsbehoefte van de individuele leerling binnen een specifiek uitstroomprofiel.
- SO: De leraar is expert in het scheppen van voorwaarden om tot leren te komen en kan deze kennis op individuele basis toepassen voor elke leerling en de groep als geheel.
- SO: De leraar kan lesmaterialen aanpassen zodat ze voor zowel de cognitieve als de sociaal-emotionele leeftijd van de leerling aansprekend zijn.
- SO (dagbesteding): De leraar kan simpele materialen met visuele ondersteuning maken en toepassen.
- SO: De leraar kan belevingsgericht werken, vaak buiten de context van het klaslokaal.
- SO: De leraar heeft kennis van prikkelverwerking en kan prikkelsensitief werken, o.a. met sensopathische materialen.

Specificatie groepsleraar 12+, leraar VO en leraar VHO

- (V)SO: De leraar kent de verschillende arrangementen passend bij de onderwijsbehoefte van de individuele leerling/student binnen een specifiek uitstroomprofiel.

- (V)SO: De leraar kan lesmaterialen aanpassen zodat ze voor zowel de cognitieve als de sociaal-emotionele leeftijd van de leerling/student aansprekend zijn.
- VSO: De leraar is expert in het scheppen van voorwaarden om tot leren te komen en kan deze kennis op individuele basis toepassen voor elke leerling/student en de klas als geheel.
- VSO: De leraar moet belevingsgericht kunnen werken, vaak buiten de context van het klaslokaal.
- VSO: De leraar heeft kennis van prikkelverwerking en kan prikkelsensitief werken, o.a. met sensopathische materialen.
- VSO arbeid: De leraar kan praktijkonderwijs (stage) verbinden met theorieonderwijs.
- PRO, VMBO B/K, MBO: De leraar heeft kennis van de theoretische en praktische aspecten van leren op de werkplek en kan dit leren samen met het beroepenveld en praktijkbegeleiders begeleiden.

Specificatie leraar VHO

- Bovenbouw vwo: De leraar bereidt de leerling voor op het wetenschappelijk vervolgonderwijs

EFFECT VAN ONDERWIJS EVALUEREN (ALGEMENE EISEN)

- De leraar evalueert de les/lessenreeks op basis van de gestelde leerdoelen door leerresultaten te analyseren en past naar aanleiding van de evaluatie zo nodig de lessen aan en zet effectieve interventies in om mogelijke hiaten in het leerproces op te heffen.
- De leraar maakt gebruik van bij het vakgebied en de doelgroep passende vormen van toetsing of examinering, waaronder observatie, praktijkopdrachten, leerling/studentengesprekken en/of formatieve evaluatie en volgt systematisch hun voortgang.
- Vakbekwaam: De leraar volgt de voortgang van de leerlingen/studenten systematisch door zelfstandig passende vormen van toetsing of examinering toe te passen, signaleert snel waar leerlingen/studenten vastlopen en geeft hierop gerichte feedback en effectieve ondersteuning.

- De leraar betreft de leerling/student bij de evaluatie
- Vakbekwaam: De leraar betreft de leerlingen/studenten bij de evaluatie en stelt hen in staat om eigenaarschap te nemen over het eigen leerproces, passend bij het niveau van de doelgroep.
- De leraar kan leerproblemen signaleren en kan, indien nodig met hulp van collega's, oplossingen zoeken en/of doorverwijzen.

Specificatie leraar PO

- Jonge kind: De leraar kan door observatie van speelgedrag inschatten wat een leerling nodig heeft of wat de interesses van de leerling zijn.
- Jonge kind: De leraar kan vroegtijdig mogelijke achterstanden of uitdagingen en taal, motoriek of sociaal gedrag signaleren.
- SO: De leraar kan toetsen op basis van observatie.

Specificatie groepsleraar 12+, leraar VO en leraar VHO

- De leraar kan leerlingen/studenten een gerichte inzet van loopbaanoriëntatie en begeleiding bieden.
- (V)SO, PRO: De leraar kan toetsen op basis van observatie.

PEDAGOGISCH BEKWAAM

Pedagogisch bekwaam wil zeggen dat een leraar een veilig, aangenaam, geordend en uitdagend klimaat kan creëren voor leerlingen/studenten.

RELATIE (ALGEMENE EISEN)

- De leraar bouwt met elke leerling/student een pedagogische relatie op, waarbij:
 - o De verantwoordelijkheid in deze relatie altijd bij de leraar ligt (asymmetrisch).
 - o De intentie altijd is dat de leerling/student leert (op onderwijs gericht).
 - o De leraar de eigen grenzen en die van de leerling/student in acht neemt.
- De leraar schept een veilig pedagogisch klimaat door vertrouwen te wekken bij de leerling/student, het zelfvertrouwen van de leerling/student te stimuleren, en de leerling/student aan te moedigen en te motiveren.
- De leraar draagt bij aan de (sociaal-emotionele) ontwikkeling van de leerling/student tot een zelfstandige en verantwoordelijke volwassene.
- Vakbekwaam: De leraar speelt flexibel in op de individuele (sociaal-emotionele) ontwikkeling van de leerling/student doorom hen gericht te begeleiden en te motiveren.
- De leraar heeft kennis van ontwikkelingstheorieën en de gedragswetenschappelijke theorieën die voor alle doelgroepen waaraan deze na de opleiding les mag geven relevant zijn en kan die kennis betrekken op het pedagogisch handelen;
- De leraar herkent mogelijke ontwikkelingsproblemen, gedragsproblemen en gedragsstoornissen en vraagt hulp van collega's bij het signaleren en verwijzen.
- Vakbekwaam: De leraar signaleert ontwikkelingsproblemen, gedragsproblemen en gedragsstoornissen en verwijst door naar de intern begeleider, zorgcoördinator of orthopedagoog.
- De leraar is zich bewust is van de uiteenlopende achtergronden van leerlingen/studenten.
- Vakbekwaam: De leraar is zich bewust van de uiteenlopende achtergronden van leerlingen/studenten, kan aansluiten bij hun leefwereld en handelt sensitief en gelijkwaardig.

Specificatie leraar PO

- Jonge kind: De leraar kan de leerling stimuleren om te praten, vragen te stellen en gevoelens te uiten.
- SO: De leraar heeft diepgaande kennis van ontwikkelingsproblemen, gedragsproblemen, gedragsstoornissen en multidiagnostiek/gecombineerde prevalentie daarvan en is in staat om met die kennis de (leer)potentie van de leerling te zien en tot ontwikkeling te brengen.
- SO: De leraar kan (leer)trauma signaleren en kan traumasensitief werken.
- SO: De leraar kan de nodige sociaal-emotionele nabijheid bieden aan de leerling.
- SO: De leraar weet hoe om te gaan met fysieke beperkingen van leerlingen.
- SO: De leraar kan omgaan met een (groot) verschil tussen sociaal-emotioneel niveau en cognitief niveau.

Specificatie groepsleraar 12+, leraar VO en leraar VHO

- De leraar kan omgaan met moeilijk leerbare leerlingen/studenten
- De leraar kan achterstanden signaleren en bijwerken
- De leraar kan ineffectieve copingstrategieën van leerlingen/studenten herkennen en bijsturen.
- PRO: De leraar is zich bewust van de maatschappelijke uitgangspositie van de leerlingen/studenten en kan hierover met hen in gesprek.
- MBO 1-2: De leraar is zich bewust van de maatschappelijke uitgangspositie van de leerlingen/studenten en kan hierover met hen in gesprek.
- PRO, VMBO B/K, MBO: De leraar kan coachende vaardigheden inzetten in het didactisch handelen.
- VSO: De leraar heeft diepgaande kennis van ontwikkelingsproblemen, gedragsproblemen, gedragsstoornissen en multidiagnostiek/gecombineerde prevalentie daarvan en is in staat om met die kennis de (leer)potentie van de leerling/student te zien en tot ontwikkeling te brengen.
- VSO: De leraar kan (leer)trauma signaleren en kan traumasensitief werken.
- VSO: De leraar kan de nodige sociaal-emotionele nabijheid bieden aan de leerling.
- VSO: De leraar kan omgaan met fysieke beperkingen van leerlingen/studenten.
- (V)SO: De leraar kan omgaan met een (groot) verschil tussen sociaal-emotioneel niveau en cognitief niveau.

KLASSENMANAGEMENT (ALGEMENE EISEN)

- De leraar neemt de leiding in de klas.
- Vakbekwaam: De leraar heeft de leiding in de klas op basis van een natuurlijke autoriteit.
- De leraar zorgt voor een veilige, positieve en motiverende leeromgeving.
- Vakbekwaam: De leraar schept een veilige, positieve en motiverende leeromgeving voor alle leerlingen/studenten, waardoor er meer rust en ruimte ontstaat voor flexibiliteit.
- De leraar is helder in optreden, communiceert duidelijke regels en procedures, leeft deze voor, bekrachtigt positief gedrag en hanteert relevante consequenties indien nodig.
- De leraar heeft kennis van groepsdynamica en zet deze in ter bevordering van een veilige en positieve leeromgeving.
- Vakbekwaam: De leraar heeft kennis van groepsdynamica en is in staat om de groepsprocessen in de klas te sturen en te begeleiden ter bevordering van een veilige en positieve leeromgeving, en geeft leerlingen/studenten hierin verantwoordelijkheid passend bij het niveau van de doelgroep.
- De leraar herkent weerstand vanuit de leerling/student en speelt hierop in.
- Vakbekwaam: De leraar kan weerstand vanuit de leerling/student grotendeels voorkomen door het vroegtijdig te signaleren, te duiden en hierop in te spelen.
- De leraar schept organisatorische randvoorwaarden zoals een passende inrichting van het lokaal.

Specificatie leraar PO

- Jonge kind: De leraar beheerst specifieke technieken om rust en structuur te bieden in een groep jonge kinderen, bijvoorbeeld door liedjes, versjes of vaste overgangen.
- SO: De leraar weet hoe de leerling leerbaar kan worden gemaakt, kan daarin flexibel handelen en vanuit de juiste randvoorwaarden werken waarbij inspanning en ontspanning in balans zijn.
- Specificatie groepsleraar 12+, leraar VO en leraar VHO
- (V)SO, PRO: De leraar weet hoe de leerling/student leerbaar kan worden gemaakt, kan daarin flexibel handelen en vanuit de juiste randvoorwaarden werken waarbij inspanning en ontspanning in balans zijn.

PROFESSIONEEL BEKWAAM

Professioneel bekwaam wil zeggen dat een leraar zich effectief kan verhouden tot zichzelf en zijn omgeving binnen en buiten de school.

REFLECTIE OP EIGEN HANDELEN (ALGEMENE EISEN)

- De leraar is in staat tot kritische reflectie op het pedagogisch, didactisch, inhoudelijk en professioneel handelen.
- Vakbekwaam: De leraar is in staat tot kritische reflectie op het pedagogisch, didactisch en inhoudelijk handelen, betreft hier collega's bij en kan het eigen handelen bijsturen.
- De leraar is in staat tot reflectie op ethische kwesties met betrekking tot de eigen beroepsuitoefening
- Vakbekwaam: De leraar is in staat tot reflectie op ethische kwesties met betrekking tot de eigen beroepsuitoefening, betreft hier collega's bij en kan het eigen handelen bijsturen.

- De leraar kan anderen om hulp vragen.
- Vakbekwaam: De leraar kan anderen om hulp vragen, een hulpvraag bij anderen herkennen en gevraagd of ongevraagd hulp aanbieden aan collega's.
- Specificatie groepsleraar 12+, leraar vo en leraar vho
- VMBO en MBO beroepsgericht: De leraar is in staat tot reflectie op ethische kwesties m.b.t de beroepsuitoefening waarvoor de leerlingen/studenten worden opgeleid, betreft hier collega's bij en kan het eigen handelen bijsturen.

ZICH VERHOUDEN TOT DE ORGANISATIE (ALGEMENE EISEN)

- De leraar is zich ervan bewust dat hij onderdeel is van een team en participeert in de samenwerking.
- Vakbekwaam: De leraar werkt actief samen binnen een team en reflecteert op de eigen rol binnen het team.
- De leraar kan het pedagogisch, didactisch, inhoudelijk en professioneel handelen uitleggen aan collega's en hierop feedback ontvangen.
- Vakbekwaam: De leraar kan het pedagogisch, didactisch, inhoudelijk en professioneel handelen afstemmen met en verantwoorden aan collega's en hierop feedback ontvangen en geven.
- De leraar kan om hulp vragen bij collega's.
- Vakbekwaam: De leraar kan om hulp vragen bij collega's en zelfstandig grenzen aangeven ten aanzien van o.a. werkdruk en professionele autonomie.
- Vakbekwaam: De leraar kan leraren in opleiding en startende leraren begeleiden.
- De leraar heeft basiskennis van de cao en wetgeving omtrent de positie van de leraar binnen de organisatie.

- Specificatie leraar po, groepsleraar 12+, leraar vo en leraar vho
- (V)SO: De leraar stuurt andere (zorg)professionals in de klas onderwijskundig aan.
- Specificatie groepsleraar 12+, leraar vo en leraar vho
- MBO: De leraar stuurt andere (zorg)professionals in de klas onderwijskundig aan.

ZICH VERHOUDEN TOT DE OMGEVING VAN DE ORGANISATIE (ALGEMENE EISEN)

- De leraar kan informatie over het onderwijs en de voortgang van de individuele leerling/student communiceren aan ouders/verzorgers.
- Vakbekwaam: De leraar beheerst gesprekstechnieken om effectief met ouders/verzorgers van verschillende achtergronden te kunnen communiceren en werkt constructief met hen samen in het belang van de leerling/student.
- De leraar weet dat er ondersteuningsstructuren bestaan binnen en buiten de organisatie van de school.
- Vakbekwaam: De leraar is op de hoogte van de ondersteuningsstructuren binnen de school en de omgeving, speelt een signalerende functie en kent de weg naar passende begeleiding door onderwijsondersteuners, intern begeleiders, (zorg)professionals, ouders/verzorgers en/of externe instellingen.
- De leraar weet dat professionals met diverse functies en achtergronden een netwerk kunnen vormen ten behoeve van het welzijn van een leerling/student.
- Vakbekwaam: De leraar heeft het vermogen om met verschillende professionals met diverse functies en achtergronden te communiceren en met hen een team te vormen ten behoeve van het welzijn van een leerling/student.

Specificatie groepsleraar 12+, leraar vo en leraar vho

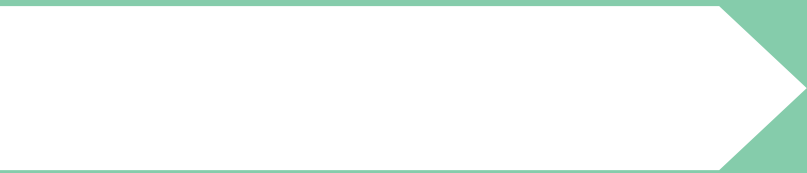
- VMBO beroepsgericht: De leraar onderhoudt doorlopend contact met de beroepspraktijk.

- MBO beroepsgericht: De leraar onderhoudt doorlopend contact met de beroepspraktijk.

ZICH VERHOUDEN TOT DE BEROEPSGROEP ALS GEHEEL (ALGEMENE EISEN)

- De leraar is zich ervan bewust dat deze toetreedt tot een beroepsgroep die verantwoordelijkheid draagt voor de (inhoudelijke) ontwikkeling en de kwaliteit van het onderwijs.
- Vakbekwaam: De leraar weet hoe te participeren in verschillende professionele netwerken ten behoeve van de (inhoudelijke) ontwikkeling en de kwaliteit van het onderwijs.

Bijlage 4: Vragenlijst enquête

Leraren kregen in januari – februari 2025 de mogelijkheid om via een online enquête input te leveren op het tweede concept van de herijking bekwaamheidseisen. Onderstaande vragen vormden de basis voor de enquête.

Algemene vragen

1. Ben je leraar/docent in het po, vo, (v)so of mbo?
2. In welke onderwijssector werk je? (Indien meerdere, geef de sector aan waarin je de meeste uren werkt.)
3. Aan welke doelgroep geef je les? (Speciaal onderwijs – Cluster 1 t/m 4)
4. Aan welke doelgroep geef je les? (vso – Uitstroom dagbesteding, arbeid of vervolgonderwijs)
5. Aan welke doelgroep geef je les? (vmbo, havo, vwo – Basis, Kader, Gemengde/Theoretische leerweg, Onder- en Bovenbouw)
6. Aan welke doelgroep geef je les? (mbo – Niveau 1/2 of Niveau 3/4)
7. Geef je les op AVO- of beroepsgericht gebied?
8. In hoeveel vakken geef je les?
9. In welke vakken geef je les?

Groepsleraar 12+

10. Indien een opleiding komt voor leraren die meerdere vakken mogen geven aan bepaalde doelgroepen, aan welke doelgroepen zou deze leraar mogen lesgeven?
11. Voor welke vakken zouden deze leraren mogen lesgeven?

Opleiding en ervaring

12. Welke opleiding tot leraar heb je gevolgd?
13. Hoeveel jaar ervaring heb jij voor de klas?

Start- en vakbekwaam

14. Wat is voor jou het belangrijkste verschil tussen een startbekwame en een vakbekwame leraar?
15. Wat zou een vakbekwame leraar meer en/of anders moeten kunnen dan een startbekwame leraar?

Bekwaamheidseisen – Relevantie per categorie

Voor elk van de volgende categorieën wordt gevraagd of de genoemde bekwaamheidseisen relevant, heel relevant of niet relevant zijn:

16. Didactisch bekwaam – Effectief onderwijzen
17. Ontbreekt er nog een eis die voor jouw doelgroep relevant is?
18. Didactisch bekwaam – Effect van onderwijs evalueren
19. Ontbreekt er nog een eis die voor jouw doelgroep relevant is?
20. Pedagogisch bekwaam – Pedagogische relatie
21. Ontbreekt er nog een eis die voor jouw doelgroep relevant is?
22. Pedagogisch bekwaam – Klassenmanagement
23. Ontbreekt er nog een eis die voor jouw doelgroep relevant is?

Algemene bekwaamheidseisen

Voor elk van de volgende bekwaamheidsgebieden wordt gevraagd of de opsommingen een goede beschrijving geven van wat alle leraren moeten kennen en kunnen:

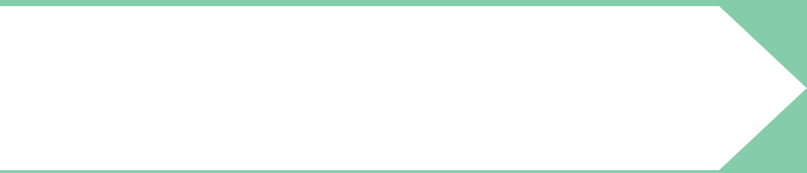
24. Inhoudelijk bekwaam – Vakkennis
25. Inhoudelijk bekwaam – Kennis van het curriculum

- 26. Didactisch bekwaam – Effectief onderwijzen
- 27. Didactisch bekwaam – Effectief evalueren
- 28. Pedagogisch bekwaam – Pedagogische relatie
- 29. Pedagogisch bekwaam – Klassenmanagement
- 30. Professioneel bekwaam – Reflectie op eigen handelen
- 31. Professioneel bekwaam – Zich verhouden tot de organisatie
- 32. Professioneel bekwaam – Zich verhouden tot de omgeving van de organisatie
- 33. Professioneel bekwaam – Zich verhouden tot de beroepsgroep als geheel

Afsluiting

- 34. Heb je nog iets toe te voegen wat niet aan de orde is gekomen in deze enquête?
Wil je op de hoogte gehouden worden van de resultaten?

Bijlage 5: relevante artikelen uit WPO, WVO, WEC en WEB

Wet Primair Onderwijs (WPO)

Hieronder staan de artikelen uit de WPO die direct of indirect betrekking (kunnen) hebben op de inhoud van de bekwaamheidseisen po.

Artikel. 8, Uitgangspunten en doelstelling onderwijs

1. Het onderwijs wordt zodanig ingericht dat de leerlingen een ononderbroken ontwikkelingsproces kunnen doorlopen. Het wordt afgestemd op de voortgang in de ontwikkeling van de leerlingen.
2. Het onderwijs richt zich in elk geval op de emotionele en de verstandelijke ontwikkeling, en op het ontwikkelen van creativiteit, op het verwerven van noodzakelijke kennis en van sociale, culturele en lichamelijke vaardigheden.
3. Het onderwijs bevordert actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze, waarbij het onderwijs zich in ieder geval herkenbaar richt op:
 - a. het bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals verankerd in de Grondwet, en de universeel geldende fundamentele rechten en vrijheden van de mens, en het handelen naar deze basiswaarden op school;
 - b. het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties die de leerling in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de pluriforme, democratische Nederlandse samenleving; en
 - c. het bijbrengen van kennis over en respect voor verschillen in godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid alsmede de waarde dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden.

Artikel 9, Inhoud van het onderwijs

1. Het onderwijs omvat, waar mogelijk in samenhang:
 - a. zintuiglijke en lichamelijke oefening;
 - b. Nederlandse taal;
 - c. rekenen en wiskunde;
 - d. Engelse taal;
 - e. enkele kennisgebieden (zie lid 2);
 - f. expressie-activiteiten;
 - g. bevordering van sociale redzaamheid, waaronder gedrag in het verkeer;
 - h. bevordering van gezond gedrag.
2. Bij de kennisgebieden wordt in elk geval aandacht besteed aan:
 - a. aardrijkskunde;
 - b. geschiedenis;
 - c. de natuur, waaronder biologie;
 - d. maatschappelijke verhoudingen, waaronder staatsinrichting;
 - e. geestelijke stromingen.

Artikel 31a, Beroep leraar

1. Onder het beroep van leraar wordt verstaan het binnen de kaders van het onderwijskundig beleid van de school, verantwoordelijkheid dragen voor het vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische proces in de school.
2. Leraren komt een zelfstandige verantwoordelijkheid toe als het gaat om het beoordelen van de onderwijsprestaties van leerlingen.

3. Leraren beschikken over voldoende vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische zeggenschap, waaronder wordt verstaan de zeggenschap over:
 - a. de inhoud van de lesstof;
 - b. de wijze waarop de lesstof wordt aangeboden en de middelen die daarbij worden gebruikt;
 - c. de te hanteren pedagogisch-didactische aanpak op de school en de wijze waarop daar uitvoering aan wordt gegeven, waaronder de begeleiding van de leerlingen en de contacten met de ouders;
 - d. het in samenhang met de onderdelen a, b en c, onderhouden van de bekwaamheid van de leraren als onderdeel van het team
4. Het bevoegd gezag stelt in overleg met de leraren een professioneel statuut op waarin de afspraken zijn opgenomen over de wijze waarop de zeggenschap van leraren, bedoeld in het derde lid, wordt georganiseerd.

Artikel 32a, Bekwaamheidseisen

1. Bij algemene maatregel van bestuur worden bekwaamheidseisen vastgesteld voor leraren.
2. Bij algemene maatregel van bestuur worden bekwaamheidseisen vastgesteld voor werkzaamheden van leidinggevende aard die nauw verband houden met het pedagogisch-didactische klimaat op de school of die onderwijskundige leiding omvatten, en kunnen ook voor andere werkzaamheden van leidinggevende aard bekwaamheidseisen worden vastgesteld.
3. Bij algemene maatregel van bestuur worden bekwaamheidseisen vastgesteld voor bij die maatregel aan te wijzen onderwijsondersteunende werkzaamheden die rechtstreeks verband houden met het onderwijsleerproces.
4. De in het eerste lid bedoelde bekwaamheidseisen zijn gericht op het handelen in het onderwijsleerproces, het algemeen professioneel handelen en het werken binnen een onderwijsorganisatie. Zij omvatten in elk geval eisen ten aanzien van:
 - a. pedagogisch-didactische kennis, inzicht en vaardigheden, en

b. vakbekwaamheid.

5. De algemene maatregel van bestuur, bedoeld in het eerste, tweede en derde lid, wordt aan de beide Kamers der Staten-Generaal overgelegd. De maatregel treedt niet in werking dan nadat vier weken na de overlegging zijn verstreken en niet door of namens een van beide Kamers de wens wordt te kennen gegeven dat het in die maatregel geregelde onderwerp bij de wet wordt geregeld. Alsdan wordt een daartoe strekkend wetsvoorstel zo spoedig mogelijk ingediend.
6. Onze Minister stelt een beroepsorganisatie die hij vanuit het oogpunt van beroepskwaliteit representatief acht voor onderwijspersoneel als bedoeld in deze wet, in de gelegenheid hem een voorstel te doen voor de in het eerste, tweede of derde lid voorgeschreven bekwaamheidseisen en kan een representatief geachte beroepsorganisatie in de gelegenheid stellen hem een voorstel te doen voor bekwaamheidseisen die op grond van het tweede lid kunnen worden vastgesteld. Onze Minister stelt deze organisatie vervolgens in elk geval eenmaal in de zes jaar in de gelegenheid, hem een voorstel te doen over ongewijzigde handhaving of wijziging van de bekwaamheidseisen voor zover vastgesteld. Uit een voorstel als bedoeld in de eerste of tweede volzin blijkt tevens, in hoeverre dat voorstel mede steun geniet van een vertegenwoordiging van bevoegde gezagsorganen en ouders van de leerlingen.

Artikel 32b, Bekwaamheidsdossier

Het bevoegd gezag beschikt ten aanzien van elk personeelslid dat een functie of werkzaamheden verricht waarvoor bekwaamheidseisen zijn vastgesteld, over geordende gegevens met betrekking tot de bekwaamheid en het onderhouden van de bekwaamheid. Ten behoeve van de onderlinge vergelijkbaarheid en herkenbaarheid van de gegevens kunnen bij ministeriële regeling voorschriften worden vastgesteld over de inrichting en wijze van ordening van deze gegevens.

Wet Voortgezet Onderwijs (WVO 2020)

Hieronder staan de artikelen uit de WVO die direct of indirect betrekking (kunnen) hebben op de inhoud van de bekwaamheidseisen vo en vho.

Artikel 1.4, karakter en doelen voortgezet onderwijs

1. Voortgezet onderwijs wordt gegeven na het basisonderwijs en het speciaal onderwijs. Het omvat algemene vorming, legt de grondslag voor het volgen van beroepsonderwijs of hoger onderwijs, en bereidt voor op het uitoefenen van functies op de arbeidsmarkt en op deelname aan de maatschappij.
2. Het onderwijs wordt zodanig ingericht dat de leerlingen een ononderbroken ontwikkelingsproces kunnen doorlopen. Het wordt afgestemd op de voortgang in de ontwikkeling van de leerlingen.

Artikel 2.1, schoolsoorten voortgezet onderwijs

1. Voortgezet onderwijs omvat de volgende schoolsoorten:
 - a. vwo; (nader gespecificeerd in art. 2.4)
 - b. havo; (nader gespecificeerd in art. 2.5)
 - c. mavo; (nader gespecificeerd in art. 2.6)
 - d. vbo; (nader gespecificeerd in art. 2.7) en
 - e. Praktijkonderwijs (nader gespecificeerd in art. 2.8)

Artikel 2.2, Actief burgerschap en sociale cohesie

1. Het onderwijs bevordert actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze, waarbij het onderwijs zich in ieder geval herkenbaar richt op:
 - a. het bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals verankerd in de Grondwet, en de universeel geldende fundamentele rechten en vrijheden van de mens, en het handelen naar deze basiswaarden op school;
 - b. het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties die de leerling in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de pluriforme, democratische Nederlandse samenleving; en
 - c. het bijbrengen van kennis over en respect voor verschillen in godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid alsmede de waarde dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden.
4. Het bevoegd gezag draagt zorg voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de waarden, bedoeld in het eerste lid, onderdeel a, creëert een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met en het handelen naar deze waarden en draagt voorts zorg voor een omgeving waarin leerlingen en personeel zich veilig en geaccepteerd weten, ongeacht de in het eerste lid, onder c, genoemde verschillen.

Artikel 7.8, beroep leraar

Komt overeen met artikel 31a WPO

Artikel 7.10, bekwaamheidseisen

Komt overeen met artikel 32a WPO

Artikel 7.20, bekwaamheidsdossier

Komt overeen met artikel 32b WPO

Artikel 7.14 t/m 7.19, Voorwaarden voor tijdelijke benoeming van de onbevoegde, onderbevoegde of andersbevoegde leraar

De WVO beschrijft meerdere uitzonderingen en afwijkingen welke kaders bieden voor de reikwijdte van de verschillende bekwaamheidsgebieden in relatie tot het voorgezet onderwijs. Hier ontstaat de mogelijkheid voor meerdere vakken ingezet te worden en/of het bekwaamheidsgebied te overstijgen.

Artikel 7.31, Bekwaamheidsonderzoek

Het bekwaamheidsonderzoek heeft tot doel vast te stellen of de zij-instromer voldoet aan de in artikel 7.10, eerste lid, bedoelde bekwaamheidseisen voor het onderwijs dat betrokkene als leraar wil gaan geven. Hiermee wordt de lesbevoegdheid afgegeven.

Wet op ExpertiseCentra (WEC)

Hieronder staan de artikelen uit de WEC opgenomen, die direct of indirect betrekking (kunnen) hebben op de inhoud van de bekwaamheidseisen po, vo en/of vho.

Artikel 11, Uitgangspunten en doelstellingen onderwijs

1. Het onderwijs wordt afgestemd op de ontwikkelingsmogelijkheden van de leerling. Zo nodig treedt het bevoegd gezag daarbij in overleg met:
 - a. het college van burgemeester en wethouders van de gemeente waar de leerling zijn woonplaats heeft als bedoeld in artikel 1.1. van de Jeugdwet,
 - b. een instantie die jeugdgezondheidszorg uitvoert als bedoeld in artikel 5 van de Wet publieke gezondheid.

- c. een instantie die maatschappelijke ondersteuning biedt als bedoeld in artikel 1, eerste lid, onder g, 2°, van de Wet maatschappelijke ondersteuning,
- d. een zorgaanbieder als bedoeld in artikel 1, eerste lid, onder j, van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten of
- e. een zorgaanbieder die geneeskundige geestelijke gezondheidszorg levert welke behoort tot de prestaties omschreven bij of krachtens de Zorgverzekeringswet.

Het onderwijs wordt zodanig ingericht dat de leerling een ononderbroken ontwikkelingsproces kan doorlopen. Zo mogelijk brengt het kinderen tot het volgen van gewoon onderwijs in basisscholen of scholen voor voortgezet onderwijs.

- 2. Het bevoegd gezag stelt ten minste eenmaal in de 4 jaar een schoolondersteuningsprofiel vast.
- 3. Het onderwijs richt zich in elk geval op de emotionele en de verstandelijke ontwikkeling, op het ontwikkelen van creativiteit, het verwerven van kennis en van sociale, culturele en lichamelijke vaardigheden. Het onderwijs wordt bovendien zodanig ingericht dat daarbij op structurele en herkenbare wijze aandacht wordt besteed aan het bestrijden van achterstanden in het bijzonder in de beheersing van de Nederlandse taal.
- 4. Het onderwijs bevordert actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze, waarbij het onderwijs zich in ieder geval herkenbaar richt op:
 - a. het bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals verankerd in de Grondwet, en de universeel geldende fundamentele rechten en vrijheden van de mens, en het handelen naar deze basiswaarden op school;
 - b. het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties die de leerling in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de pluriforme, democratische Nederlandse samenleving; en
 - c. het bijbrengen van kennis over en respect voor verschillen in godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid alsmede de waarde dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden.

Het bevoegd gezag draagt zorg voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de waarden, bedoeld in het vierde lid, onderdeel a, creëert een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met en het handelen naar deze waarden en draagt voorts zorg voor een omgeving waarin leerlingen en personeel zich veilig en geaccepteerd weten, ongeacht de in het vierde lid, onder c, genoemde verschillen.

5. De onderwijsactiviteiten worden evenwichtig over de dag verdeeld.
6. Het onderwijs wordt zodanig ingericht dat leerlingen die in verband met ziekte thuis verblijven dan wel zijn opgenomen in een ziekenhuis, op adequate wijze voldoende onderwijs kunnen genieten.

Artikel 14 beschrijft het onderwijsaanbod in het (v)so aan de hand van de uitstroomprofielen vervolgonderwijs, arbeidsmarkt en dagbesteding, alsmede de gerelateerde kerndoelen en diplomering.

Artikel 31a, Beroep leraar

Komt overeen met WPO en WVO

Artikel 32a, Bekwaamheidseisen

Komt overeen met WPO en WVO

Artikel 32b, Bekwaamheidsdossier

Komt overeen met WPO en WVO

Artikel 39 bepaalt de toelatingsleeftijd van een minimum van 4 jaar en uitstroomleeftijd van maximaal 20 jaar, waarmee de leeftijd van de doelgroep (v)so de bekwaamheidsgebieden overstijgt.

Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB)

Hieronder staan de artikelen uit de WEC opgenomen, die direct of indirect betrekking (kunnen) hebben op de inhoud van de bekwaamheidseisen vo en/of vho.

Artikel 1.2.1, Doelstelling onderwijs

1. Educatie is gericht op bevordering van de zelfredzaamheid van volwassenen en sluit waar mogelijk aan op het ingangsniveau van het beroepsonderwijs. Educatie omvat activiteiten op het niveau van het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs. Opleidingen voortgezet algemeen volwassenenonderwijs zijn gericht op het behalen van een diploma van onderwijs als bedoeld in de artikelen 2.4 tot en met 2.6 van de Wet voortgezet onderwijs 2020.
2. Beroepsonderwijs is gericht op de theoretische en praktische voorbereiding voor de uitoefening van beroepen, waarvoor een beroepskwalificerende opleiding is vereist of dienstig kan zijn. Het beroepsonderwijs bevordert tevens de algemene vorming en de persoonlijke ontplooiing van de studenten en draagt bij tot het maatschappelijk functioneren. Beroepsonderwijs sluit aan op het voorbereidend beroepsonderwijs en het algemeen voortgezet onderwijs. Beroepsonderwijs omvat niet het hoger onderwijs.

Artikel 4.1a.1, Beroep van docent

1. Onder het beroep van docent wordt verstaan het binnen de kaders van het onderwijskundig beleid van de instelling, verantwoordelijkheid dragen voor het vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische proces in de instelling.
2. Docenten komt een zelfstandige verantwoordelijkheid toe als het gaat om het beoordelen van de onderwijsprestaties van studenten en vavo-studenten.
3. Docenten beschikken over voldoende vakinhoudelijke, vakdidactische en pedagogische zeggenschap, waaronder wordt verstaan de zeggenschap over:
 - a. de inhoud van de lesstof;
 - b. de wijze waarop de lesstof wordt aangeboden en de middelen die daarbij worden gebruikt;

- c. de te hanteren pedagogisch-didactische aanpak op de school en de wijze waarop daar uitvoering aan wordt gegeven, waaronder de begeleiding van de studenten en vavo-studenten en de contacten met de ouders;
 - d. het in samenhang met de onderdelen a, b en c, onderhouden van de bekwaamheid van de docenten als onderdeel van het team.
4. Het bevoegd gezag maakt met de docenten afspraken over de wijze waarop de zeggenschap van docenten als bedoeld in het derde lid wordt georganiseerd.

Artikel 4.2.3, Bekwaamheidseisen

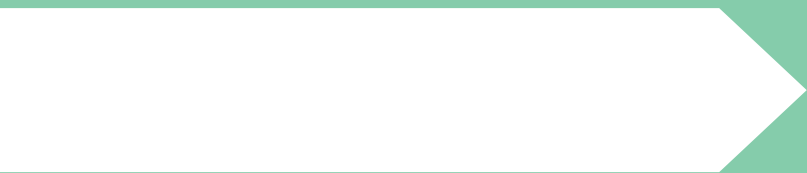
Komt overeen met WPO, WVO en WEC.

Artikel 4.2.4, Bekwaamheidsdossier

Komt overeen met WPO, WVO en WEC,

Artikel 7 beschrijft de soorten beroepsopleidingen, leerwegen en kwalificatieniveaus. Hierin wordt geen koppeling gemaakt aan de bekwaamheid van de docent in de WEB.

Bijlage 6: Waarderingskaders Inspectie van het Onderwijs

De inspectie van het Onderwijs (IvhO) houdt toezicht op de kwaliteit van het onderwijs. De IvhO richt zich hierbij in eerste instantie op schoolbesturen, omdat het schoolbestuur verantwoordelijk is voor de kwaliteit van het onderwijs op haar scholen en instellingen. De onderzoekskaders van de IvhO richten zich dus alleen indirect op leraren, en de IvhO houdt geen toezicht op individuele leraren. De onderzoekskaders van de IvhO hebben hun grondslag in de sectorwetten, en hebben zodoende veel overlap met bovenstaande analyse van de sectorwetten. Desalniettemin is het relevant om de waarderingskaders van de IvhO op te nemen in dit juridisch kader, omdat het de zwaartepunten aangeeft en nuances aanbrengt.

In de tabel worden de kwaliteitsstandaarden van de IvhO weergegeven, en de voor de herijking meest relevante kwaliteitsstandaarden nader beschreven. De IvhO geeft per kwaliteitsstandaard aan wat zij verstaan onder basiskwaliteit.

Nb. De waarderingskaders zijn in alle sectoren zo veel mogelijk gelijk. Voor de kwaliteitsgebieden worden in alle sectoren dezelfde lettercodes gehanteerd. Hieronder baseren wij ons op het waarderingskader po.

OP	Onderwijsproces
OP0	Basisvaardigheden
OP1	Aanbod
OP2	Zicht op ontwikkeling
OP3	Pedagogisch-didactisch handelen
OP4	Onderwijstijd
OP6	Afsluiting
VS	Veiligheid en schoolklimaat
VS1	Veiligheid
VS2	Schoolklimaat
OR	Onderwijsresultaten
OR1	Resultaten
OR2	Sociale en maatschappelijke competenties
SKA	Sturen, kwaliteitszorg en ambities
SKA2	Uitvoering en kwaliteitscultuur
SKA3	Evaluatie, verantwoording en dialoog

OP1: Aanbod

De school bereidt de leerlingen voor op het vervolgonderwijs en de samenleving. Zij biedt een breed en op de kerndoelen gebaseerd aanbod. Onder aanbod verstaan we alle lesinhouden, ook die digitaal zijn of online aangeboden worden. Het aanbod van de school is afgestemd op de leerlingenpopulatie en sluit aan bij het (taal)niveau en de onderwijsbehoeften van de leerlingen. Het aanbod wordt waar nodig gedurende de schoolloopbaan verdiept en verbreed, zodanig dat leerlingen een ononderbroken ontwikkeling kunnen doorlopen. Het aanbod is doelgericht, samenhangend en herkenbaar. Bovendien heeft de school de leerinhouden evenwichtig en in samenhang over de leerjaren verdeeld.

OP2: Zicht op ontwikkeling

De school verzamelt vanaf binnenkomst systematisch informatie over de kennis en vaardigheden van leerlingen op alle voor het onderwijs belangrijke domeinen. De school vergelijkt de informatie met de verwachte ontwikkeling van de leerling, waarbij voor taal en rekenen in ieder geval de referentieniveaus taal en rekenen als uitgangspunt gelden. Dit maakt het mogelijk om het onderwijs af te stemmen op de onderwijsbehoeften van zowel groepen als individuele leerlingen. Het stelt de school in staat zorg te dragen voor de ontwikkeling en begeleiding van de leerling. De school heeft daarbij hoge verwachtingen van leerlingen. De school waarborgt daarmee voor leerlingen de ononderbroken ontwikkeling en voortgang daarin en heeft daarbij oog voor de bevordering van gelijke kansen. De school informeert ouders regelmatig over de ontwikkeling en vorderingen van hun kind.

Wanneer individuele of groepen leerlingen niet genoeg lijken te profiteren van het onderwijs, analyseert de school waar de ontwikkeling stagneert en wat mogelijke verklaringen hiervoor zijn. Vervolgens bepaalt zij wat er nodig is om op eventuele achterstanden of voorsprongen in de ontwikkeling van leerlingen in te spelen. De school biedt de begeleiding vervolgens gestructureerd aan. Waar nodig betreft de school het samenwerkingsverband, de gemeente en zorginstanties bij de begeleiding van de leerlingen. De leerlingen krijgen daarmee de begeleiding die zij nodig hebben om het onderwijsprogramma beter te kunnen doorlopen. De school besteedt op een structurele en herkenbare manier aandacht aan het bestrijden van (taal)achterstanden.

OP3: Pedagogisch didactisch handelen

De leraren creëren in hun lessen een pedagogisch en didactisch passend en stimulerend leerklimaat, waardoor de leerlingen zich veilig voelen en actief betrokken zijn. De leraren tonen hoge verwachtingen van alle leerlingen. Zij zorgen voor een ordelijk verloop van de les en benutten de lestijd efficiënt. De leraren maken het lesdoel duidelijk. Zij monitoren tijdens de les of de leerlingen het beoogde lesdoel al dan niet halen en passen hun onderwijs waar nodig aan. De leraren leggen de lesstof duidelijk uit en geven de leerlingen voldoende tijd om te oefenen met de lesstof. Zij stemmen daarbij de instructie, de verwerking en het tempo van hun onderwijs af op de onderwijsbehoeften van individuele en groepen leerlingen. De afstemming is zowel op ondersteuning als op uitdaging gericht, afhankelijk van de pedagogische en

didactische behoeften van leerlingen. De leraren geven hun leerlingen gerichte feedback op hun gemaakte werk en op hun leerproces. Zij stimuleren de leerlingen na te denken over hun eigen ontwikkeling.

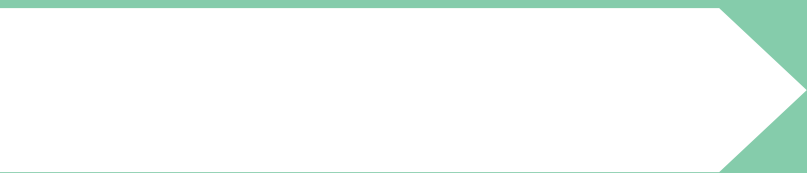
VS2: Schoolklimaat

De school bereidt de leerlingen voor op het leven in de maatschappij. Zij creëert daarvoor een oefenplaats die leerlingen ondersteunt bij het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties. In de school doen leerlingen ervaring op met de omgang met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en de pluriforme samenleving. Het bestuur ziet erop toe dat de school zorg draagt voor een schoolklimaat dat in overeenstemming is met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en bijdraagt aan de bevordering daarvan. Het personeel van de school is in zijn gedrag een voorbeeld voor de leerlingen: personeelsleden leven de basiswaarden zichtbaar na. De school stemt aanpak en aanbod af op de leerlingenpopulatie van de school en de leefwereld van de leerlingen. Ook signaleert en corrigeert de school uitingen van leerlingen die met de basiswaarden in strijd zijn.

OR2: Sociale en maatschappelijk competenties

De school heeft een goed beeld van de kenmerken van haar leerlingenpopulatie en heeft ambitieuze verwachtingen over het niveau dat de leerlingen voor de sociale en maatschappelijke competenties kunnen bereiken. Ze neemt de aansluiting op het vervolgonderwijs en de maatschappij als uitgangspunt voor de competenties voor leerlingen. De school onderbouwt welke resultaten ze op dit gebied wil bereiken. De school brengt de resultaten op een betrouwbare en inzichtelijke manier in kaart. De school spant zich zichtbaar in om ervoor te zorgen dat leerlingen die de school verlaten daaraan voldoen. Daarmee laat de school zien dat zij haar doelstellingen voor deze competenties behaald heeft.

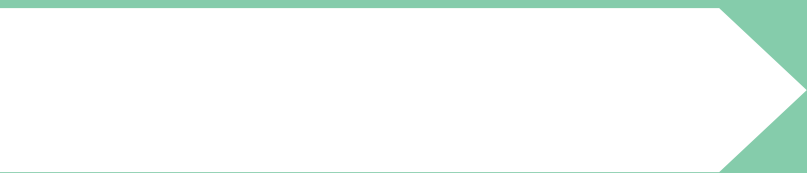
Bijlage 7: Beschrijving dublindescriptoren bachelor en master

	Kwalificaties Bachelor	Kwalificaties Master
Kennis en inzicht	Heeft aantoonbare kennis en inzicht van een vakgebied, waarbij wordt voortgebouwd op het niveau bereikt in het voortgezet onderwijs en dit wordt overtroffen; functioneert doorgaans op een niveau waarop met ondersteuning van gespecialiseerde handboeken, enige aspecten voorkomen waarvoor kennis van de laatste ontwikkelingen in het vakgebied vereist is.	Heeft aantoonbare kennis en inzicht, gebaseerd op de kennis en het inzicht op het niveau van Bachelor en die deze overtreffen en/of verdiepen, alsmede een basis of een kans bieden om een originele bijdrage te leveren aan het ontwikkelen en/of toepassen van ideeën, vaak in onderzoeksverband.
Toepassen kennis en inzicht	Is in staat om zijn/haar kennis en inzicht op dusdanige wijze toe te passen, dat dit een professionele benadering van zijn/haar werk of beroep laat zien, en beschikt verder over competenties voor het opstellen en verdiepen van argumentaties en voor het oplossen van problemen op het vakgebied.	Is in staat om kennis en inzicht en probleemoplossende vermogens toe te passen in nieuwe of onbekende omstandigheden binnen een bredere (of multidisciplinaire) context die gerelateerd is aan het vakgebied; is in staat om kennis te integreren en met complexe materie om te gaan.

Oordeelsvorming	Is in staat om relevante gegevens te verzamelen en interpreteren (meestal op het vakgebied) met het doel een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van relevante sociaalmaatschappelijke, wetenschappelijke of ethische aspecten.	Is in staat om oordelen te formuleren op grond van onvolledige of beperkte informatie en daarbij rekening te houden met sociaal-maatschappelijke en ethische verantwoordelijkheden, die zijn verbonden aan het toepassen van de eigen kennis en oordelen.
Communicatie	Is in staat om informatie, ideeën en oplossingen over te brengen op publiek bestaande uit specialisten of niet-specialisten.	Is in staat om conclusies, alsmede de kennis, motieven en overwegingen die hieraan ten grondslag liggen, duidelijk en ondubbelzinnig over te brengen op een publiek van specialisten of niet-specialisten.
Leervaardigheden	Bezit de leervaardigheden die noodzakelijk zijn om een vervolgstudie die een hoog niveau van autonomie veronderstelt aan te gaan.	Bezit de leervaardigheden die hem of haar in staat stellen een vervolgstudie aan te gaan met een grotendeels zelfgestuurd of autonoom karakter.

Bijlage 8: Opdrachten extra schrijfsessie 15 mei 2025

Blok 1: Kader start/vakbekwaam

Doel: Consistent doorvoeren rationale in de uitwerking van het onderscheid tussen start- en vakbekwaam bij de algemene eisen

Opdracht:

1. Pas onderstaande kadertekst aan waar nodig

Tekst uit het conceptadvies;

‘Startbekwaamheid richt zich op de kern van het beroep leraar, namelijk het verzorgen van onderwijs. Dat betekent dat het zwaartepunt voor startbekwaamheid komt te liggen bij inhoudelijke, didactische en pedagogische bekwaamheid. Vakbekwaamheid richt zich op de aspecten van inhoudelijke, didactische en pedagogische bekwaamheid die oefening en ervaring vragen, namelijk het uitbreiden van het handelingsrepertoire dat de leraar in staat stelt autonomer te kunnen handelen in complexere situaties. Daarnaast richt het zich op de professionele bekwaamheid, namelijk de wijze waarop de leraar reflectief en onderzoekend handelt ten opzichte van zichzelf, de organisatie, de omgeving van de organisatie en de beroepsgroep als geheel.’

2. Werk een aantal voorbeelden uit van elke categorie, zodat de schrijversgroep deze vervolgens kan hanteren

Kritiek 1: Wij vinden het om twee redenen heel belangrijk dat in dit advies het onderscheid tussen start- en vakbekwaam goed wordt uitgewerkt. Allereerst kan hiermee beter worden verhelderd wat van een startbekwame leraar wordt verwacht. Ook in het recente advies van de Onderwijsraad ‘bekwaamheid beter borgen’ wordt het belang van heldere en eenduidige bekwaamheidseisen benadrukt. De vorige set bekwaamheidseisen schoot hierin tekort. Daarnaast is het formuleren van vakbekwaam essentieel voor de inrichting van een infrastructuur voor professionalisering zoals met NAPL wordt beoogd. Dit belangrijke nationale project veronderstelt een heldere definiëring van start- en vakbekwaam om zowel het ontwikkelpad van start-

naar vakbekwaam te kunnen uitwerken als alle andere ontwikkelpaden van vakbekwaam naar expertniveau te kunnen vormgeven. De huidige invulling van vakbekwaam lijkt volstrekt willekeurig. Voor sommige bekwaamheidseisen wordt wel het onderscheid gemaakt voor andere weer niet. Waar het onderscheid wel wordt gemaakt zijn de verschillen tussen start- en vakbekwaam vaak niet helder. In het algemeen ontbreekt het aan een onderbouwing en een heldere systematiek voor het onderscheid tussen start- en vakbekwaam dat consistent wordt doorgevoerd in het hele advies. Daarmee biedt dit advies geen solide basis waarop kan worden voortgebouwd bij voortgaande professionalisering. Het gevolg is dat zo ook bij diverse bekwaamheidseisen onduidelijk wat met de formulering voor startbekwaam wordt bedoeld.

Voorafgaand aan de sessie wordt een voorbeeld uitgewerkt en ter plaatse gepresenteerd – er is geen aparte voorbereiding nodig.

Blok 2: Doelgroepspecificaties

Doel: Consistent doorvoeren rationale in de uitwerking van doelgroepspecificaties.

Opdracht:

1. Pas onderstaande kadertekst aan waar nodig

De doelgroepspecifieke eisen zijn opgesteld voor doelgroepen die in onderwijswetgeving als aparte groep worden aangeduid en waarvan leraren aangeven dat de kenmerken en onderwijsbehoeften van de doelgroep dusdanig specifiek zijn dat specialistische inhoudelijk, pedagogische en didactische kennis en vaardigheden nodig zijn. Tevens zijn het de doelgroepen waarvan leraren aangeven dat zij zich na de opleiding onvoldoende toegerust voelen. Het gaat om: so, vso, pro, mbo(1), ISK, beroepsgericht.

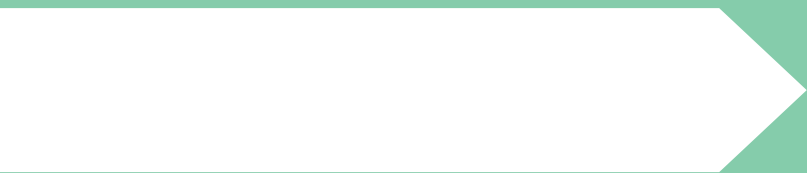
Het uitgangspunt is dat elke leraar na afronding van de opleiding startbekwaam is voor alle doelgroepen waartoe de leraar is opgeleid. Dat wil zeggen dat de leraar basale kennis en vaardigheden heeft die nodig zijn om effectief les te kunnen geven aan elke doelgroep waartoe de leraar is opgeleid. Een leraar is vakbekwaam voor een specifieke doelgroep als de leraar gespecialiseerde kennis van en ruimere ervaring met deze doelgroep heeft.

2. Werk een voorstel uit van een goede doelgroepspecifieke eis en als de tijd het toelaat, meerdere. (Het kader uit blok 1 start/vakbekwaam óók van toepassing laten zijn op deze doelgroepspecifieke eisen)

Kritiek 2: Ook de doelgroepspecificaties zijn inconsistent uitgewerkt. Het is onduidelijk waarom soms wel en soms niet specificaties zijn geformuleerd, wat de status is en ook het aantal verschilt enorm. Ook is de verdeling tussen start- en vakbekwaam nog niet helemaal uitgekristalliseerd. Dit geldt zowel voor startbekwaam als vakbekwaam.

Voorafgaand aan de sessie wordt een voorbeeld uitgewerkt en ter plaatse gepresenteerd – er is geen aparte voorbereiding nodig.

Bijlage 9: Colofon

Beroepsorganisaties AOb, CNV, BVMBO, FvOv en Platform VVVO hebben van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) de vraag gekregen namens de beroepsgroep het huidige besluit bekwaamheidseisen te herijken en te komen tot een advies.

Penvoering (AOb): Thijs Roovers, Jelmer Evers, Henrik de Moel

Stuurgroep: Daniëlle Woestenberg (CNV Onderwijs), Abhilash Sewgobind (CNV Onderwijs), Remko Littooij (FvOv), Rogier Spanjers (Platform VVVO), Andries Knol (BVMBO)

Dorien Zevenbergen
Projectleider

Dorien Zevenbergen is eerstegraads docent filosofie en combineerde het lesgeven met verschillende functies in onderwijsbeleid en -toezicht, voor het ministerie van OCW, de onderwijsinspectie en de gemeente Amsterdam. Zij is co-auteur van het boek 'De sluipende crisis: waarom het onderwijs niet beter wordt'. Haar motivatie voor de verschillende functies die zij bekleedde is altijd de beroepsgroep van leraren versterken. Zij ziet dit als de belangrijkste en enige manier om het onderwijs beter te maken!

Zij leidde de herijking met haar projectteam:

Nadia Hooten-Oussoren (Procesbegeleider)

Marieke Jansma (Inhoudelijk expert)

Wilma Bos (Stafmedewerker projectbureau)

Liesbeth Bekkering & Matthias Eyckmans (Secretariële ondersteuning)

Rob Voorwinden & Naomi van Manen (Communicatie)

En ambtelijk projectteam:

Jan Geluk (Beleidsmedewerker CNV)

Gezina Trouw (Bestuurslid BVMBO)

Henk van den Boomgaard (Beleidsmedewerker Platform VVVO)

Heleen van der Ree (Bestuurslid FvOv)

Denktank

Hannah Bijlsma
Leraar PO 4-8

Grietje Dijkstra
Leraar VO MBO

Fatima Boutaka
Leraar PO SBO

Elger Lesterhuis
Leraar VO VMBO/HAVO/
VWO

Constantijn Tilanus
Leraar VHO HAVO/VWO

Willemijn Sas
Leraar PO 5-8

Walter Kamphuis
Leraar VO VMBO

Simone Fomenko
Leraar PO 5-8

Suzanne Wesselman
Leraar PO 1-4

Rens van der Wel
Leraar VO VSO

Sergej Sheer Mahomed
Leraar VO MBO

René Slegers
Leraar PO 1-4

Renier Mudde
Leraar VHO HAVO/VWO

Regina Jacometti
Leraar VO VMBO/HAVO/
VWO

Ralf op 't Broek
Leraar PO SO

Pieta Redder
Leraar PO SO

Petra Huistra
Leraar PO SO

Peter den Hartog
Leraar VO VSOI

Oscar Schoonhoven
Leraar VHO MBO

Ninon Kreutzer
Leraar VO VMBO

Nienke Sies
Leraar PO PRO

Martine Dirkse
Leraar PO SO

Marieke van den Bosch
Leraar VHO VWO

Lieke Brugman
Leraar VO MBO

Karlijn van der Reest
Leraar PDF MBO

Karen Donkersloot
Leraar VO MBO

Jessica Burkhard
Leraar VO VSO

Jeannine de Jong
Leraar VHO MBO

Irene Papenhuizen
Leraar VO VSO

Ingrid Alink
Leraar VO VSO

Danny van den Heuvel
Leraar VHO VAVO

Arno Driesens
Leraar VO MBO

Monique Beumers
Leraar VO VSO

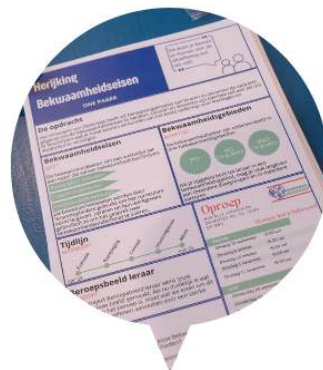
Anne-Mieke
Bredschneyder
Leraar PO 1-4

Allison de Rooij - Prince
Leraar PO 1-4

Okko Korvemaker
Leraar VO MBO

Annemiek van Leendert
Leraar VHO VSO

Ymke Davelaar
Leraar PO SO

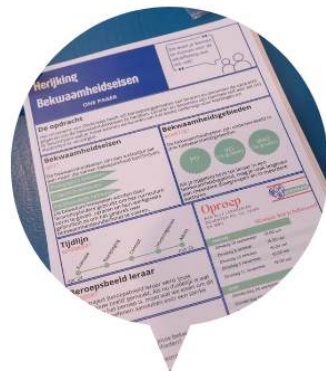
Martine Toussaint
Leraar PO SO

Daniel Ponsen
Leraar PO 5-8

Marjorie Huisraad
Leraar VO VMBO

Ilona van Houwelingen
Leraar VO VMBO

Annemarie Proost
Leraar VHO VMBO/HAVO/
VWO

Janice Sewraj
Leraar VO MBO

Nadia Hooten - Oussoren
Procesbegeleider

Marieke Jansma
Inhoudelijk expert

